

شورا

عدد ۵

مارت ۱ = سنه ۱۹۱۴

محرری: رضاء الدین به فخر الدین

ناشری: «م. شاکر و م. ذاکر رامیفلر»

مندرجہ سی

عمر خیام

عالمجان الادریسی.

قرآن کریم طبعسی

حقنہ.

ملالقدن کوئل صوونو

و آنک سبیلری

حجت الحکیم محمودف.

بریتانیہ موزہ خانہسی

«الہلال».

بر عسقلق املا

نوشیروان یاوشف.

حج

امام محمد طاهر بابتوگالوف.

تاتارچہ سوزلر

جارالله وبرغازف.

خلوت

ت.

تربیه و تعلیم:

«سینزلرنک بولتورلی» -

مردعالم. «بخارامدرسه لری» -

صابرجان ابن محمد مصطفی .

«مکتب کتابلمزده غی عربی

سوزلر» - صابرجان القورماشی.

«تل و ادبیات اوقوتو اصو-

لری» - معلم عبدالرحمن سعدی.

اشعار.

مراسله و مخابره:

یاثی یارمک، شایبرزو.

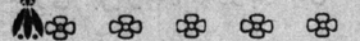
غالمات دن .

ادبیات: «باشقرد جه یله و نده» -

فتح القدر سلیمانف .

غریب واقعه.

حوادث .

نادر حقتده

۱۳ نچی درجده گی یوزای بن بیکباو بالاسی: رفیق. عبدالرحیم بن ملا عبدالجلیل بالاسی: ادم. مناسب کاتون بن یوسف بالاسی: اسماعیل. ملا مسلم بن ملا محسن بالاسی: اسکندر. ۱۴ نچی درجده گی اسماعیل بن مناسب کاتون بالالری: محمد گری، قوتلوغ قدم.

بوگولمه اویازنده بولوب اوتکان نادر قارت حقتده اوزمزه بولغان نرسه لر نی یازارغه وعده ایتکان ایدک (۲ نچی عدد «شورا» طشی). شوگا کوره بر مجممزدن اوشبو شجره نی کوچره مز: تویکلدی بن شیخ محمد بن عبدالرحمن بن عبدالله بن حسین تارخان بن اصلخواجه تارخان بن محاق.

بو شجره نگ درستلگی نی قدردر، بزگه معلوم توگل. لکن مونی درستلهرگه یوللر بار: مونده ۱۵ نچی درجده بولغان قوتلوغ قدم بن اسماعیل، بوگولمه اویازی «زی» صوی بوینده غی «نادر» آولینگ قوتلوقای دیب مشهور بولغان ذاتدر. قوتلوقای اوزغی یاکه آتا بابلرندن اوق اعتبارامی دوورده صنفینه منسوبدر. شونگ ایچون آنک نسلی و شجره سی اویا شهرنده دوورنلرگه خاص اداره ننگ ارخیواسنده بولور. احتمال بو کونده انسانی قولنده باردر.

۳ نچی درجده بولغان حسین تارخانگ حسن اسملی طوغمسی بار. اولده تارخان. بو آدملرگه تارخانلق ۹۲۱ تاریخنده محمد امین بهادرخان طرفندن قازان شهرنده همده صفا گرای بهادر خان طرفندن ۹۳۳ تاریخنده شعبان آینه بیرلدی. ۷ نچی درجده بولغان تویکلدی بن شیخ محمد بالالری: تویباقتی استارشینہ، مت.

نادر قریه سی، اوشبو نادر بن اورازمت اسمینه منسوب بولسه کیرهک. تره سی شوشی اول قبرلگنده توگل میکان؟

۸ نچی درجده بولغان تویباقتی استارشینہ بن تویکلدی بالالری: بایبوری، توتش، ملا بیکمحمد. مت بن تویکلدی بالاسی دورمن.

۹ نچی درجده گی بایبوری بن تویباقتی بالالری: قدرمت، اورازلی. توتش بن تویباقتی بالالری: اورازمت، سلیمان. ملا بیکمحمد بن تویباقتی بالالری: عبدالرحمن، ملا آیط. دورمن بن مت بالالری: سید، یارمک.

۱۰ نچی درجده بولغان اورازلی بن بایبوری بالالری: قلمای، اشمکای. اورازمت بن توتش بالاسی: نادر استارشینہ (بزنگ نادر مز بولادر). عبدالرحمن بن ملا بیکمحمد بالالری: تیمرجان، اسحاق، بولای، عبدالرحیم، ابراهیم، عبدالکریم. ملا آیط بن ملا بیکمحمد بالالری: یعقوب، امیر، نور، قوناقبای. سید بن دورمن بالاسی: ملا ایشرک. یارمک بن دورمن بالاسی سید.

۱۱ نچی درجده گی قلمای بن اورازلی بالاسی: بیکباو. اشمکای بن اورازلی بالاسی: اوته گن. استارشینہ نادر بن اورازمت بالالری: ملا عبدالجلیل، یوسف استارشینہ، داود، عبدالوهاب، عبدالمنان، یعقوب، عادلشاه. ملا ایشرک بن سید بالالری: ملا محسن، جلیل. سید بن یارمک بالالری: سعید، مرتضی، اسکندر.

۱۲ نچی درجده گی بیکباو بن قلمای بالاسی: یوزای. اوته گن بن اشمکای بالاسی: امیرخان. ملا عبدالجلیل بن نادر (استارشینہ) بالاسی: عبدالرحیم. یوسف استارشینہ بن نادر بالالری: مناسب کاتون، عبدالرشید، قوتلوغ زمان. ملا محسن بن ملا ایشرک بالالری: ملا مسلم، مناسب، عبدالرشید، مؤمن.

ایسکی یازو

اوشبو توبانده گی تاریخچه نی سزگه یازوب بیاره مز. بو تاریخچه نی زالناوست اویازی، مرزالر ژولوسی «ایدلبای» آولینگ امامی عبدالنافع عبدالرفیق اوغلی کینجه بولاتف نام ذاتدن قولغه توشردک. اصل نسخه سی اوزنده قالدی. تاریخجه تینه کینسه یا درست یا خطا بولور. بعض اهمیتلی لغتلر، نسل و اوروغ اسملری، جیر و صو اسملری کبی کیره کلی نرسه لر بولاجغنده شبهه یوقدر. تاریخچه شودر: (عینا)

۵۸۴ یلده رسول الله صلی علیه وسلم «مکه» دن «مدینه» گه هجرت ایتدی. ۵۹۳ هجرتدن ۹ نچی یلده رسول اکرم بلغار یورطینه مدینه منورده دن اوج صحابه ییاردی: بری زیر بن جعده ایدی ۲ نچی عبدالرحمن بن زیر ۳ نچی طلحه بن عثمان. بونلر بلغارده اوج یل توروب بلغارنی اسلام دینینه اونده دیلر. عبدالرحمن بن زیر، طلحه بن عثمان قایتوب کیتدیلر. زیر بن جعده بلغار خانی آیدار خان قزی تویبکه نی عقد نکاح ایتوب یکرمی بش یلدن صوگ وفات اولدی. ۶۵۵ نچی و هجرتدن ۱۶ نچی یلده بزم باشقورد طائفه لری «ای» و «اوزان»، «قیغو»، «اولی ایق»، «کیچی ایق»، «اوی ایدلی» و هم «ایسم»، «اینی»، «بر صوی»، «آق ایدل» بلغه لری بویلرندن باروب ایمان

شورا

۱۶ ربيع الاخير - ۱۳۳۲ سنه

۱ مارت - ۱۹۱۴ سنه

سهر آدم و الوغ حاد لر

عمر خيام

(باشی ۴ نچی عددده)

یستی بله اثبات ایتمکچی بولا .
 حالبوکه بو بیتدن خیامنک کفری تو گلده ایمانی، مقدساتقه
 قارشسی حرمتسزلکی تو گلده اطاعت و انقیادی، الک مقدس
 اوصاف الهیهدن بولغان مغفرت صفتنه اعتمادی آ کلاشیله . اول
 بو شعری بله بیک طوغری بر حقیقتنی اورتاغه قویا و «دنیاده
 گناه قیلماغان کم بار؟» دیب صوری . حقیقه، دنیایه کیلوبده
 گناه قیلماغان کشینی کورساتو، بیک آسان تو گل و آندی کشی
 یوق ده (۱) . اول، جناب حق غه و آنک، مرحمت و مغفرت
 صفتلرینه تماما اشانا و حسب البشریه قیلغان گناهلری ایچون
 بیک فصیح و بلیغ بر صورتده مغفرت طلب ایته . فقط اول
 ریلاغی . ادب که خلاف روشده تذلل ایتمی، جناب اللهغه ایرکه له نه .
 جناب حق، بنده لرینه آنا آنارندن ده شفققلرله بولغانلغندن آ گارغه
 قارشسی ایرکه لک ای تو که خیامنک غنه تو گل هر کمکنک ده حق بار .
 خیامنک بو شعری مضمونینی آ کلاتا طورغان بر حدیث
 شریفده بار . حدیثنک عباره سی عینا خاطرمده قالمایان . مفهومی
 شوشی : «اگر بو بنده لر گناه قیلماسالر جناب حق باشقه بر قوم
 خلق ایثار و آنلر گناه قیلورلر ده جناب حق آنلر نی یارلقار ایدی» .

(۱) بزنگ عقائد کتابلرندغه «الانیا معصومون» جمله سینیه
 اوقوب و سنه لر دن بیرلی اوقوتوب کیلگان حضرتلر طرفندن آل سیکاطاغن
 بر قیامت : قارا، قارا مونی ! انبیانک عصمتنی ده انکار ای تو که تلی ! تلی گنه
 تو گل حضرتلرم ! انکارده ایته، چونکه بیفهمز حضرت محمد (صلی الله علیه
 وسلم) ده بر نیچه یا کلهش حرکتلری ایچون جناب حق طرفندن مؤاخذه
 قیلندی . سزنگ الک قوتلی دلیلکوز والله یعضمک من الناس . آیت کریمه سی
 بو مسئله نک یاندندن ده اوتوب کیتمی .

اولگی مکتوبده فرانسز محررلرندن «بهرت کلهرک» نک
 عمر خيام حقنده یازغان مقاله سینیه ترجمه ای تو ب، اوز ملاحظه
 و مؤاخذه منی ایکنچی خطقه قالدراغان ای دم . بو کونگی بر آرزنه
 فرستدن فائده لایوب شول ایکنچی مکتوبنی یازارغه اوطوردم .
 کلهرکنک عمر خيام حقنده غی فکری ، اسلامیتکه و بناء علیه
 مسلمانلرغه سوک درجه دشمنلغی بله ن معروف بولغان «ارنست
 رنان» نک فکری درجه سنده تامایله طرفگیرانه یازغان یا کلهش
 و یالغانلردن عبارت بولماسده ، بتوله بوک خطادن خالی تو گل .
 مین اوز فکریم چه کلهرکنک ایکی نقطه ده خطاسینی طایم :
 (۱) کلهرک ، «خيام الک اول بو بر یوزنده گی نرسه لر نک
 همه سندن قطع نظر ای تو ب بتون سعادتنی سمدن ازله وچی صوفیون
 مسلکنه داخل بولدی ، فقط بر طرفدن ریاضیات شیکلی ثابت
 و قطعی فنلر بله مشغول بولا باشلاغاچ شبهه که توشدی و شبهه سی
 کوندن کون آرتدی . الک نهایت اوزینک روحنده غی شبهه و ترددلر نی
 اظهار و مقدساتیکه قارشسی کفر ای تو که باشلادی . قصه غنه سی
 مرتد بولدی » دی و بو دعواسینی خیامنک شوشی :

ناکرده گناه در جهان کیست بکو

آنکست که گناه نکرد چون زیست بکو

من بد کنم و تو بد مکافات دهی

پس فرق میان من و تو چیست بکو

اسرار جوہ باغی جبینگ باشیغنه بولسده ده هیج کنگه کورنمدهی و یانمدهی . یعنی نیقدر اویلانوب سویله نسه لرده آنی تعیین و تحدید ایته آمادیلر، دی. تفصیلاتی بله یقینی و عقلی بر صورتده ثابت بولماغان آخرت احوالی جنت و جهنم حقنده تردد و شبهه ایشده آلارنی ده تماما انکار ایتمی :

کس خلد و جحیم را ندید است ای دل
کو کس که از جهان رسید است ای دل
امید و هراس ما بچیز یست کز آن
جز نام و نشانی نشنید است ای دل

ای کوکل ! جنت و جهنمی هیج کم کورگان یوق ، یاخود برره کشی تگی عالمگه باروب آلارنی کوروب کلدیمی ؛ شولای بولغاچ بزنگ « جنت » دیب امید ای توومز و « جهنم » دیب قورقوومز یالکر آلارنک اسملرینی گنه ایشتوب بولا ، دی . اول طاغنده آخرت حقنده بیک کوب نرسه لر سویلی فقط مین حاضرگه شوشی قدرلیسی بله اکتفا ایته طورام . باشقه لرینی باشقه مکتوبده یازارم .
(۲) کنه کله ره ک « سوگنندن اول ده شرقده عمومی بولغان ناچار اعتقادکه قضا و قدر اعتقادینه بیرلیدی ده اوزینگ توری اویلرندن حاصل بولغان قایغولرینی ایسرکاک بله اوروتورگه طریشدی » دی .
بو محاکمه سنده ده کله رکنی هر ایکی جهتدن حقسز طابام . چونکه خیام کله رکنک آ گلا دیغی روشده قدریه دن بولماغان شیکلی آنک اویلاغان درجه سنده سرخوش توکل ایدی . خیامنگ رباعیاتی حقنده بر فکر حاصل ایته ییلور ایچون آنک رباعیاتده بولغان ۱۴۸۸ بیتک همه سنی اولا برر برر ، ثانیاً هیئت مجموعه سینی نظر اعتبارغه آلو تیوش بولغان شیکلی ، آنک قضا و قدر ، ایچکلیک و ایسرکاک حقنده غی فکرینی آکلار ایچون اول حقدغه یوزلرچه شعرلرینی اولا برر برر و صوگرده هیئت مجموعه سینی اعتباریله کوزدن کیچروب آندن صوگ بر حکم بیررگه کیره ک بولادر . کله رک شولای اشته مگان ، آنک نظری خیامنگ بر ایکی بیتینه گنه قالدوب قالغان بولورغه اوخشی . یوقسه اول ، خیامنگ قضا و قدر بچینه متعلق بولغان شوشی :

نیکی و بدی که در نهاد بچراست
شادی و غمی که در قضا و قدر است
با چرخ مکن حواله کاند رره عشق
چرخ از تو هزار بار بیچاره تراست
هشدار که روزگار شورانگیز ست
ایمن منشین که تیغ دوران تیز است
در کام تو کر زمانه سوزینه نهد
زهار فرو مبر که زهر آمیز ست

اولگینسنگ مضمونی « یاخشیلق و یغانلقنی ، شادلق و قایغونی

خیام منکرده توکل و مقدساتقه قارشی حرمتسزده توکل . آنک مقصودی حقیقتکه ایرشو و نیندی یول بله بولسده جناب حقنی طانوب آگوارغه قویلیق قیلو . اول جناب حقنی طانوب یولرینک مخلوقلرینک نفسلری قدر کوب و متعدد ایکانلگینی بله وشوکارغه کوره هر دینده گی مراسمگه حرمت و رعایت ایته و :

کر کل نبود نصیب ما خار بس است
ورنور نیرسد بما نار بس است
کر سبجه و سجاده و شیخی نبود
ناقوس و کلیسا و زنار بس است

دی . اگر بزگه گل نصیب بولماسه تیگه نه کده یثار ، اگر بزگه نور یتشماشه نار بولسده یارار . اگر تسبیح ، غازلوق و شیخ بولماسه ، قکغراو ، چیرکاو ، زنار بولسده یارار ، دی . یعنی مقصود مراسم توکلده مرسومدر دیک استی . حقیقه ده شولای . چونکه اصل مقصود نیندی روشده بولسده جناب حقنی طانوب آنی تنزیه و تقدیس ایتمکدر ، شونک ایچون بولورغه کیره ک : « وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون » دیب خلقتدن مقصود . نی ایکانن بیان قیلغان حضرت الله ، آنک بیک اوزون تفصیلاتینه کرشمی و آنی تعیین و تحدید ایتمی .
طاغنده بو بابده سوزنی خیامغه بیره مز :

میخانه و کعبه خانه بندکی است
ناقوس زدن نشانه بندکی است
محراب و کلیسا و تسبیح و صلیب
حقا که همه نشانه بندکی است

« میخانه ، کعبه ، محراب ، کلیسا و آنده قاغوله طورغان کلاکول ، تسبیح و آنک شیکلی اوک صلیب مونه بولارنک همه سی ده بنده لکنک علاوه تلیردر » دی . شولای دیب طورغان خیامنی ، منکر و مقدساتقه قارشو حرمتسز دیب ایتونک اوزی بو مبارک ذائقه قارشو بر حرمتسزک بولسه کیره ک .

مونگله برابر خیامده باشقه همه متفکر معتقدلر شیکلی جناب اللهنگ ذاتی حقنده بیک کوب اویلانده ده ک نهایت آنک هیج کنگه معلوم بولماغانلغن اعتراف ایته :

آنها که بفکر در معنی سفتند
در ذات خداوند سخنها گفتند
سر رشته اسرار ندانست کسی
اول ربی زدند و آخر خفتند

فکرلری بله معنا اینجوسینی تیشوچیلر یعنی بیک تیره نندن قلنی قرققه یاروب اویلاوچیلر جناب الله حقنده بیک کوب نرسه لر سویله سه لرده آلا رک اول قالدیلر ، صوگره اویقوغه کیتدیلر ،

فلک که حواله ایتوب قولکنی قوش-روب او طوزمه « دینگ، ایکنجیسی ده: « دنیاده صوگ درجه احتیاطکار بول، درجه لرگه تصادف ایتسه گده بیک صافلانوب قنه حرکت ایت » شعر لرینی او قوغان بولسه باشقه تورلیره که محاکمه ایتکان بولور ایدی.

شراب و سرخوشلق مسئله سنه کلسه ک آنده اش بتونلای باشقالاشه، چونکه هر نقدر رباعیاتنک یارتیسندن آرتیراغی شراب حقتده یازلغان بولسه ده و اول شرابنی بیک کوب مدح و توصیه ایتسه ده آ گارغه بیک مهم بر شرطده قوشه باقکر منه نی دی:

کرباده خوری تو با خردمندان خور

یاباصنی ساده رخی خندان خور

بسیار نخور دردمکن فاش مساز

اندک خور و گه گه خور و پنهان خور

اگر شراب ایچه چک بولسه گ عقلی آدم لر بله بر گه ایچ، ایچکچاق بتونلایوک ایس-روب ده ششوب کوچه بویی بوگروچی و یاخود ایدده شلری بله توبه له شوچیلر بله توگل، یاخود سوکیلیک بله بر که ایچ، کوب ایچمه، ایچوب آورو بولوب جورده، هم ایچکانکنی فاش ایتوب یوری طورغان بولما. آز ایچ، آره تیره ایچ، آولافده ایچ» دی. بولای بولغاچ خیامنگ توصیه ایتکان و ایچکان شرابی ده موسیو کله رکنک سلامتک ایچون دیب آش آلدندن و یاخود آراسنده یباره طورغان بر ایکی قدح شرابینه اوخشی. موسیونک اوزی ایچوب بتون عائله سنه ده ایچره طورغان بو شراب حقتده غی فکری و حکمی نی بولسه، خیام حقتده ده شول حکمنی بیررگه کبرده بوله.

مؤاخذه منگ موسیو کله رکه که عائد بولغان قسمی مئه شونده بتدی. مکتوبنی بترمه سدن اول بزم محترم امام و مدرس لر مزنی ده فقط بخاراده اکان تحصیل ایتکان لرینی بر آزغه چانچکالاب کیتمه کچی بولام:

بخاراده ۱۰-۱۶ یل او قوب ده روسیه ده ۲۰-۳۰ یل درس ایتکان محترم مدرس لریمز منه شوشی خیامنگ رباعیاتی، حافظنک کلیاتی، سعدینگ کاستان و بوستانی، دوانینگ اخلاق جلالیسی، رومیگ مثنویسی شیکلی بتون عالم انسانیت و بالخاصه اسلامیت ایچون بیک فائده لی بولغان هر بریسی بتون آوروپا لسان لرینه متعدد دفعه لر ترجمه ایتلغان (چونکه یالکر کاستان انگلیزچه گه ۳۷ مرتبه ۳۷ عالم طرفندن ترجمه ایتولمشدر) و حقیقه نادر الامثال بولغان بو آثار اسلامیه نگ هیچ بولماسه بر قسمینی نیگه اوز بزرنگ تلگه ترجمه ایتوب یاخود الله یندی ضرب زدوی مرد در زمان گذشته بله سنه لرجه میلر مزنی چرتکانچه اویره نووی بیک آسان بولغان فارسی لسانی نی اوگره توبده صوکره بو اثر لرینی او قوب بزنی نیگه

فائده لاندردمادیلر و فائده لاندردمیلر ایکان؟ نیگه بزرنگ باشمزنی دنیا و آخرت ایچون هیچ فائده سی بولماغان بلکه بیک کوب ضرری بولغان تهذیب، سلم، حکمت العین، ملا جلال حاشیه لری بله ایلندردیلر ایکان؟ بولای اشله گان بولسه لر هیچ شبهه سز بو کونگه قدر بزرنگ آرازمنده سعیدنک روحنندن فیض الهام آلوب یتشکان تولستوی لریمز بولغان بولور ایدی. امید ایته بیک بلکه موندن صوگ بولور. تته ککه مجدد محترم موسی افندی خواجه حافظنی ترجمه ایتمش. کنه عین موسی و یاخود ایکنجی بر عیسی افندی چغوب همت و غیرت ایتارده سعیدنک کاستانی نی ترجمه قیلور و شولای ایته ایته بو اثر لرنگ ترجمه لری بزرنگ آرازمنده اتشار ایتار. بولار همه سی ده خلقنک روحینی کوتهره چک، عقلینی کیگایته چک، اهالی نی جهالت و تعصب کیرته سندن چناره چق اثر لر بولغانلقدن ترجمه لری البت لازمدر. فقط ترجمه ایتولگان تقدیرده تهج اوز بزچه همه کشی آ کلارلق درجه ده بولوینه دقت قیلورغه تیوش. مین بو خده تلرنگ بررسن «پیتراول» مدرس لرندن همت و ثباتی ایله معروف و فارسی لسانده گی اقتداری ایله مشهور محترم محمد سید افندی عبدالجلیلف جناب لرندن کوتهره گه اوزیمنی حقلی طابام. عالم جان الادرسیسی. اوزان.

شعار:

مینم سین یولدزم کوگم یوزنده
اگر سین سونمه سهک سونیم ئوزمده.

ک. پاتی.

اوز کیزومده مینده طارانام!..

عقلی بیک کوب، زور حکیم، بار دنیانی تنقید قیلا،
تیک طاماغن طویدررغه یتمی عقلی... کول، یلا؟!.

«م»

ضیالی قوزغون

کوچلیردک بر قولنی کورسه یومشارا اول یون بولا؛
تاندیره ق بر ایسنی طویسه قچقرا - قوزغون بولا.

ع. بیگی.

مقاله لر :

قرآن کریم طبعی حقنده

۷

اوتکان ۱۹۱۳ نچی یل نوایر آینده، قرآن کریمنگ خطالی باصلووی حقنده الوغ بر مسئله چیقدی. غزته و زورنالرمز شوشی مسئله ایله اوزون وقت شغلندیلر.

قازان شهرنده خاریطونوف مطبعه سنده باصلوب آخرینه ۱۳۲۹ نچی یل شعبان تاریخی قویلغان قرآن کریمنگ ایکنجی تاباغنده (۱۹ نچی بیت باشندن ۳۳ نچی بیت که قدر اورنلرنده) آیتلر تکرار باصلو و بعض آیتلر بتونلای توشوب قالو کبی فاحش خطالر بارلغی معلوم بولدی.

خاریطونوف طرفندن مطبوعات آرقلی بیرگان ایضاحتینه کوره گویا بو یا گلشلق قصدی صورتده توگل بلکه مطبعه خادمترینک قصورلقلری سببندن بولغان ایمش.

بعض بر غزته لر بو طوغروده رسمی مصحح بولغان امام صفی الله عبدالله اوغلینی ده خاریطونوف ایله برابر عیبه دیلر ایسه ده شول یا گلش نسخه لر نی آنک کورگانلگی اثبات ایتولمادیکنندن و امضاسی ده سؤ تصرف ایتولدیکنندن اوشبو خصوصی خطالر حقنده آنک عیبی بولمسه کیره ک.

فاحش خطالر شول معلوم بر نسخه ده بولسه ده آندن باشقه نسخه لر دده کوبمی آزمی خطالر بارلغی مطبوعاتده همیشه اعلان ایتلوب طورادر. شونگ ایچون ۱۳۲۹ نچی یل شعبان تاریخنده خاریطونوف مطبعه سنده باصلوب تمام بولغان قرآن نسخه سنده فاحش خطالر بولغان کبی باشقه تاریخلرده و باشقه مطبعه لرده باصلغان نسخه لرده خطالردن تمام سلامت بولمغانغی معلوم بولادر.

دینمز نك اساسی بولغان قرآن کریمنگ حتی اعراب و حرکات جهتندن گنه بولسه ده خطالی باصلووی البته کو گلشز اش. خرستیانلر،

عربچه بولغان تورات و انجیل نی بر یا گلشسز باصلوب طور دقلرنده جته سی آنک ییشدن بری قدرگنه بولغان قرآن نسخه لرینی کوبمی آزمی خطالی باصدرو اعتبارسزلق و اهمیت بیرمه گانک یا که قولدن اش کیلمگان که علامتدر. بو اش ایچون هر کیمنک وجدانی معذب بولسه کیره ک.

موندی خطالر بولماسون ایچون چاره لر ایزله نو طبعی بر اشد. قازان اماملری ۱۹۱۳ نچی یل ۹ نچی دیکارده اورنورغ دوخاونوی صوبرانیه سینه یبارگان عریضه لر نده بو طوغروده اوشبو روشده بر لایحه تقدیم ایتکانلر:

موندن صوگ قرآن وهفتیکینی هم تفسیر وحدیث کتابلرینی طبع ایتدروده خطادن صاقلانو ایچون، مونلر نی طبع ونشر ایتدرو اشینی توبه نده بیان قیلنه حق کیفیت ایله جمعیت شرعیه نظارتینه آلوگر نی اوتته مز.

نظارت کیفیتی اوشبو روشچه بولور:

(ا) کتب دینی نی نظارت و تصحیح ایتوب طبع قیلدرر ایچون، قازانده بیش امامدن مرکب بر کامییت تعیین ایدلور.

(ب) کتب دینی دن برسنی طبع ونشر ایتدرر که ایسته گان کیسه لر، اولاشول کامییتدن اذن الوب، آنک تصحیح ونظارتی ایله طبع ایتدرگاندن صوگ، کامییتنگ مخصوص اذنی ایله نشر ایتدرلر.

(ج) جمعیت شرعیه هم کامییت، بو کتب دینی نی طبع ونشر ایتدرر که اذن بیر گانده مونلر نی اهانت ایتازلک، دین و شرع جهتدن اشانجلی بولغان مطبعه لرده طبع ایدلولرینی شرط قیلورلر.

(د) جمعیت شرعیه طرفندن جمعیتکه مخصوص مهر بیلوب، طبع قیلنغان هر نسخه مصحف وهفتیک گه شول مهر باصلور. مهر سز نسخه نی نشر ایتمک ممنوع بولور.

(ه) کامییت اعضالری خدمت اجره لرینی مطبعه صاحبلردن هم کتاب ناشرلردن آلاماز بلکه جمعیت شرعیه اوزی بیرر. اوشبو

تعلقى بولماغان، بزنكچه گناهلردن قورقماغان بر آدمنگ اعتنا ساز- لغندن قوطلو ايچون بىنگل گنه ايساب ايله كلام شريف باصونى ماناپوليه ياصارغه آشغوده ياراميدر. «روسلرده انجيل باصو سينود حقى بيت» ديلر. لىكن بوزندن روس افكار عموميه سى، باخصوص علماسى هيچ رضا توگلكلىكنى اعتبارغه آلميلر.

حاضر قرآن باصو شول قدر الوغ بر اشدرگه، مطبعه چيلك و كتاب ساتو اشنده صوده غى بالق كى يوزگان و زور سرمايه ايه سى بولغان برادران كريموفلرده روسيه مسلمانلرينه يتارلك قدر كلام شريف باصوب يتشدره آلميلر. اول وقتده، آورلق هم آقرنلق ايله اسم آغان، شولايوق سودا هم مطبعه چيلكدن خبر سز بولغان دوخاؤنى صوبرانيا اربابى نك بونى يتشدره آلو احتماللى قطعا يوقدر. اگر قرآن صوبرانيا قولنده ماناپوليه ياصالسه آنى كيره لك قدر باصوب يتشدره آلمايه چقلىرى، باصلغانلىرى ده حاضرگى ۶۰-۸۰ تىنگه ساتلو اورينيه بر صوم ۵۰-۱۰۰ صوم ۸۰ تىن، ۲ صومغه توشه چكى و رقابت يوقلق سببلى ۲-۳ صوملرغه ساتلاچنى شبهه سزدر. كلام شريف بهاسن، هر اول مكتبنده اوقتورلق ارزان طوتو و توركستان چينى لرگه قدر ييارو ايچون آنك ارزان بولووى يك مهمدر. بو ارزانلق بارى مسلمان كتابچيلر آراسنده رقابت آراسنده غنه ياشارگه ممكن. اگر كلام شريف ۲-۳ صومغه كوتارلسه كوب اول مكتبلرى و شاگردلىرى آنى كورو شرفندن محروم بولاچقلىرى، هر مسلمان اوينده بر ايكى قرآن طابلسون ديگان مقدس اميد بيك اوزاق يىلرغه قدر كيچك گورگه تيوش بولاچقلىرى. اگر دوخاؤنى صوبرانيا داخله نظارتى نك كچكنه بر شعبه سى بولمسه، بله روسيه مسلمانلىرى نك اوز قوللر نده غى دينى و مى بر مؤسسسه بولسه احتمالكه خاق آگا فائده نى كوزه تو ايچون، آگا ياردم بولسون ايچون يوقاروده سويله نگان زور آورلقلرنى تحمل ده ايتهر ايدى. معنوى ياقدن بزنك ايچون بيك مهم بولسه ده ملكى (آقچه) ياغندن بزرگه اورمانلر قاراوچى كاميتيدن آيرماسى بولماغان بر اوچريژدينه ايچون ملت اوستينه اول فداكارلقلرنى كوتارتو بيگوك اورنلى بولماس.

قرآن ماناپوليه باصلونك مسلمان مطبعه چيلكى و كتابچيلغى ايچون ده زور زباني بولو ممكندر. كيله چكده مكتبلر مزده آنا تانده فن او قولورغه ممانعت كورسه تله باشلاسه. بونك اوسته وينه قرآن باصوب ساتو (يلغه ۱۵۰-۲۰۰ مگ صوملق سودا) ده مسلمان مطبعه چيلر قولندن اچقسه بونلر نك ترقيلىرى طوقتاو حتى توبه ن توشه باشلاولرى ممكندر. حالبوكه يادن يل طبع مقدارى آرتقان كلام شريف مسلمان مطبعه لرى ايچون مگكوك سرمايه

كاميتيت مضارفى ايچون جمعيت شرعيه، قرآنك هر نسخه سندن بيش تىن، هفتيكدن بارطى تىن اما تفسير نك هر طاباغندن عادى تصحيح بهاسى بولغان ۳ صوم، حديث نك هر طاباغندن ۲ صوم آلور. شول يل ديكا بر اينده مكتب و مدرسهلر حقتده مجلس ياصار ايچون «اوپا» شهرينه جيولغان اماملر بو طوغروده شوشى لايحه نى توزوب اورنورغ مقيتيسينه تابشرغانلر:

كيله چك وقتده قرآننى تحريف و تغييرلرگه يول قالماسون ايچون جنابلر كزرغه توبه نده گى طلبلر مرنى تقديم ايترده لك تيوشلى يولى ايله قرآن و قرآندن آلتان سوره و هفتيك. اجزالر هم حديث شريفلر طبعسى محكمه شرعيه حقى ايتوب قالدورونك چاره سينه كرشونى اوتته مز:

(۱) قرآن شريف، هفتيك و اجزالر نك طبع و نشر حقى محكمه شرعيه اسلاميه گه مفوض بولسون، محكمه شرعيه رخصتمندن باشقه هيچ كم طبع و نشر ايتمه سون.

(۲) صحتن تامين ايتو و تحريفدن صاقلو ايچون محكمه شرعيه تحت نظارتده اقل بيش كشيدين مركب علم قرآنده وجوه و حقوق و رسم قرآنده ماهر هيئت علما بولدرلسون. بو صايلا نغان هيئت اعضالرينك و باشقه شوگا اوخشاشلى خدمت ايه لر نك وظيفه لرى محكمه شرعيه تدبيرى ايله ناشورلرگه يوكله تلسون. (۳) بو هيئت تصحيحى ايله طبعى تمام بولدى بعدنده هر نشرندن بيش نسخه محكمه شرعيه گه كوندربولو محكمه شرعيه دن مخصوص فرمان باردقى صوگنده غنه بازارغه ساتارغه چغارلسون. (۴) حاضرده خطا فاحش ايله باصلغان قرآن شريفلر، كيله چك ده فته گه باعث بولماسون ايچون اوزينك رايوتنده بولغان هر بر خطا قرآنلرنى محكمه شرعيه جيدر توب آلسون.

(۵) اوشبو عرض ايدلمش ماده لر، قانون لايحه سينه كروب زاقور بولوب قالونك چاره سينه كروب حاضر دن عمل گه اقدام قيلورغه داخله نظارتدن موقت بولسه ده بو ماده لر بونچه عمل ايدوگه مساعده آلسون.

بو خصوصه، «وقت» نك باش مقاله سى (بر قدر اختصار ايله) اوشبو ايدى:

خارىطوقف مطبعه سنده باصلغان بعض قرآنلرده زور خطالر طاباو مناسبتيه مسلمانلر آراسنده قوزغالغان حركت كوب كشيلىرىنى: «قرآن باصورو دوخاؤنى صوبرانيا نك غنه حقى بولسون (يعنى ماناپوليه ايتلسون)» ديو له يتكردى. كلام شريف حقتده استخفافلر، اعتنا سزلىقلر بولوغه قارشى هر بر تدبيرنى قىلو كيره لك. لىكن اوتدن قاجوب صومغه توشو ياراماغان كى، مسلمانا ق غه آزغنده

وصافچيدر. شول سببى كيله چكده قرآن شريف نك خطالى باصلووينه امكان قالدرماس ايچون ماناپوليه ياصاودن باشقه تدبيرلر طابارغه كبرهك .

موسى افندى جارالله . بو مسئله حقنده «وقت» ده اوشبو روشده فكر بيان ايتكان ايدى :

الك بويوك گناه و بويوك جنابت بزم اوزمزده در: مقدس مصحفلرني شو كونه قدر مردار اللردن قوتقارماش ايسهك ، مقدس قر آغزى بر «صاتلق مال» كپي . بازارلرده مطبعه لرده هر جهتله تحقير ايتدروب ، تحقير قايلا كالمش ايسهك . دهشتلى بويوك بر فتنه شو كون كوزمزي آچدقدن سوكرده . گناه ايليرى همان باشقه يرلردن آرار ايسهك ، مطبعه چي روسلردن يريني محكمه يه ويرمكدن هيچ بر فائده چيقماز ، بلهكه ضرر اولور . بزه بوندن صوك بر نيچه اش فرض اولدى . لازم اولدى : ۱) خطا نسيخلر باصلمش مطبعه چيدن هيچ بر مصحف المامق .

۲) مصحفلر طبع ايدوب ، نشر ايتمك وظيفه لريني لوجه الله خدمت ايدر بر مى شركت الله ويرمك . مى شركتك اعضالرى ، جمعيت خيرييه كپي ، مجانا خدمت ايدرلر . مصحفلر ك نشرندن فائده قالور ايسه ، او فائده مصحفلر ك حروفاتلريني كاغدلريني جلدلريني گوزللاشدرمك جهتلرينه ، هم ده مصحفلرى دها زياده طبع ايدوب ، اوچوز قيلمق يوللرينه صرف قينور . بوندن صوكده فائده قالور ايسه ، مکتبلرده ، فقير روحانيلر ك بالالرينى يتيملريني تريه نفعه لرينه صرف قينور . قرآن كريم عموم ملتك هم مادي هم معنوى الك بويوك خزينه سيدر . مصاحف نشرندن كله يله چك فائده لر وار ايسه او فائده لره كوز طوق گناهدر ، او فائده لرى مطبعه لرك تايمينلرينه منبع ايتمك ، ياخود رقابت حرصلرينه آلت ايتمك عييدر . قرآن اللهك كتاييدر ، فائده سى ده اللهمك ماليدر ، يالكر فى سبيل الله صرف قيننه بيلور . قرآن كريمى حكومت اداره لرنيك برينه مونوپوليه ايتمك البته غايت الوغ جنايتدر . حتى مصاحف حقنده مونوپوليه عباره لريني قوللاغق ده بويوك ادبزلكددر .

۳) مصحف طبع ايدر ايكن ، مطبعه خطالرينى درستله مك خدمتلرى ، مصاحفك رسمنه ، قراءتلرينه ، تقسيماتلرينه ، قطعه لرنيك كاغدلرنيك حروفاتلرنيك گوزللاگنه صوك درجه اجتهاد قيلول نظارت ايتمك وظيفه لرى لوجه الله خدمت ايدر بر هيئت علميه معرفتنه ويرمك . هيئت علميه مصحفلرى ، طبعدن قبل ده طبعدن صوكده ، دقتله تفتيش قايلا طورور . هيئت اعضالرى ، جمعيت خيرييه اعضالرى كپي ، لوجه الله خدمت ايدر ، هيئت اعضالغى مى بر شرف اولور .

بو يرده كوچرلگان سوزلردن قرآن كريمى خطا باصودن صاقلارايچون بر برينه باشقه راق بولغان اوشبو فكر لر عرض ايتوله در : ۱) قرآن و آندن آنگان جزلرني ، حديث كتابلرينى طبع ايتمك حتى اورنبورغ دوخاونرى صورانيه حتى بولسون . اگرده صورانيه اوز حقيقي باشقه لرغه پيرسه (رخصت ايتسه) اول كشيلا ده باصدره آلورلر .

۲) قرآن هم آندن آنگان جزلرني و حديث كتابلرينى باصدرو وظيفه سى قازان شهرنده بيش امامدن عبارت كاميسييه ده بولسون . طبع ايتوچى ناشرلر شوشى كاميسييه دن رخصت آنگان صوكده طبع ايتنه آلسونلر .

۳) قرآن باصو ، اهل اسلامدن عبارت بر جمعيت خيرييه اداره سنده بولسون . تصحيح و رسملرني اصلاح ، بر جمعيت علميه اوستنده بولسون .

بزنك چه ايگ فائده لى و ايگ مصلحت هم يينگك يول ، صوكغى فكردر . هر بر شرنك آستنده جزئى بر خير بولورغه و هر تولى ضرر صوكنده آرنه بولسه ده بر فائده كوررگه ممكن اما اولگى ايكي فكر آستنده آرنه ده خير وفائده بولوننده بزنك اميدمز يوقدر .

افكار عموميه كه قارشو توشو ، تمام بولا طورغان اشنى سوتو روشنده بولغانلقدن ياخشى اش توگل . شولاي بولسه ده تاريخ قاشنده اوزيني تزكيه قينورغه هر كيمنك حتى بار . شونك ايچون كيله چك بونلر . ايكي مسئله حقنده بزني باشقه لرغه قوشوب يورقاسونلر . برى : اورنبورغ مفتيسنى وعده لى صايلا ووايكنچيسى ده : قرآن باصونى حكومت آدملرينه تابشرو هم لغو قينلغان سينزور اصوليني كپرو قايتارودر . بو ايكي مسئله نك هر ايكيسينه بزموافق ايتادك و موافقت قيلو احتمالز يوق .

شُر :

نى فايده ؟

نى فايده آق ياقالى مين على خادم ديگانكدن ؟
باطناً ظالم اولوب ظاهرأ آ كا تيگانكدن .
نى فايده ؟ مين خرافتنى توزه تم ديب كوپرگانندن
آراقينى ئنچب بئكاچدن آرتدن توكرگانندن .
نى فايده ؟ آغه كيتدى ماتم ديوب سيكرگانندن .
آشاب فسفسطه پيلمانن اچك كوبوب كيكرگانندن .

ملالقدن کوگل صوونو و آنک سبیلری

۲۶

۱) اماملق اورنی (مولاللق توگل!) . دینا شریف و مقام پیغمبری اولوب. دیناوی و معیشتی جهتمدن دخی، خصوصاً بزنک روسیه مملکتنده غایت مهم، مقدس و احترام گه لایق بر موقع اولدیغنده شبهه یوقدر. چونکه، بو موقعده اگر مستعد و مقتدر اربابی بولنسه و بولتانلرده اوزلرینک حائز اولدقلری رتبه علمییه و روحانیلرینه متناسب صورتده شرعاً و نظاماً احسان ایدلمش حقوق و پراورلندن بحق استفاده ایده بیلسه و اویله مقدس حقوقلرینی سؤ استعمال ایتمه رکن ملت فائدهسینه قوللانه بیلسه لر و شول یولده غیرت و صبر، ثبات و متانت کورساتسه لر، دین و ملتیزگه و مسلمانلرنگ دینلری، اخلاقلری، اجتماعی و اقتصادی حاللرینک توزه لووینه چیکسز خدمت ایده چکلری شبهه سزدر. بو کوندهده ایتمدکه بولتانلر اولدیغی کبی ۲۰-۲۵ میلیون اسلام طائفه سینک وطن و دولته عائد بولغان اشترینک قسم اعظمی، اماملر واسطه سیله محاناً اجرا و ایفا اولنمقدهدر. مسلمانلرنگ %۹۰ ننگ «دین» لری یالکیز محله اماملری طرفندن تعلیم و تلقین ایدلمکده در. تلهسه صاف اسلام عقیده سی، تلهسه خرافات و اساطیر اولسون مطلقاً بونلر طرفندن القا اولنهرق اساساً صاف و همه نرسه دن خالی بولغان فکرلری و روحلری بونلرنگ تعلیماتی ایله آزوقلاندرلمقده و اقتاع ایدلمکده در. چونکه بو کونه قدر، بیک کوب اورنلرده محله ده مکتب و مدرسه لر تأسیس و آتی تریه ایدهرک دوام ایتدرن، اماملردر؛ فائده لیمی توگلمی، ایسکیدن بیرلی تعلیم ایله شغللنگان آنلردر. دیک، بر مسلمان بالاسی «بسم الله» دیب آغزینی آچقچده، محله امامندن سبق آلاچق؛ الله نی، پیغمبرنی، دیننده بولغان فرض و اجباتینی، تلهسه نیچو ککنه و تلهسه نیندی روحده بولسون، مطلقاً اول تعلیم ایده چک. عید و جمعه نمازلرنده سویله گان وعظ و نصیحتلری ایله، اوزینک تله گان یولینه ارشاد و سوق ایده بیله. کوب وقتده ایکندی و آخشام آرلرنده، زورلرغه «دین» اوگرته؛ هر کون و هر

ساعتده باشلرینه توشوب طورغان «علم حاللرینی» بیلدره. ختملرده، مجلسلرده، طویلرده و سائر جمعیتلرده مطلقاً اوز فکرینی سویله می قالمی. تلهسه نیندی گنه بولسون شوندی جمعیتلرده خصوصاً مسجدلرده، اماملرغه قارشو کیلوجی بولمی؛ اول کوب وقتده اوزی تله گانچه سویله ب سوزینی تمام ایده. بارآغاغلر و قارشو کیلوجیلر، نهاییسی باشقه اورنلرده قابارونه و طوقتانو ایچون باشقه یوللرغه کرشه، غیر مشروع دناآلرگه ارتکاب ایده... البته، بو اورنلرده یاخشی اماملر و یاخشی خطیبلر بولدیغنده، خلقغه نیک فائده ایتمه سون و نیک تأثیر ایتمه سون!.. بزنک دینمزیت، مدنی و اجتماعی بر دین اولدیغندن یالکیز، دعا لر اوقتودن، نظم قرآن نی گنه بیکه تودن و عبادت بدنییه نی گنه اوگره تودن عبارت توگل؛ بلکه مأمورات شرعیه - یعنی دیناوی و اخراوی سعادتلریزه ایزشدر و ایچون قوللغان قوانین الهیه دن عبارت بولغان عبادت و عمللر بزنک انواعی بیک کوبدر. مونه بونلرنگ هر قایوسینی تطبیق ایتمک، نیندیگنه بر امر قارشوسنده و نیندیگنه بر مسئله حقتده سوز آچارغه و فکرینی بیان ایدرگه تله دیسه مطلقاً بتون «قرآن» ننگ تعلیماتینی و روحینی کوز آلدنده طوقق لازم بولا و هر بر مسئله ده «ایچی کوز» برلن قازارغه تیوش بولدر. بونک ایچون البته «اربابی» لازمدرکه، عکس تقدیرده سؤ استعمال ایده لر و ایتمدکه درلر... امام بولغان کشی، حکومت نظرنده بولسون، خلق نظرنده بولسون اعتبار و امنیت ایه سی بولدیغندن، هر اورنده سوز سویله رگه حق باردر. خصوصاً مسجدلرده آندن باشقه کشی آغزینی آچا آلمی. خصوصی مجلسلرده، کیچه گنه «توفه» اوقوب یورگان نادان «محزوملر» بو کون زور قورصاقلی زور چالمالی «حضرت» بولوب تورلرده سفسطه صاتوب اوطورالر... اگرده شوندی موقعلرده عموماً اهلیتلی ذاتلر بولنسه نیلر سویله ماز و نیلر اشله ماز ایدیلر!.. مونه شونک ایچون: «شول اورنده ملت که فائده لی خدمت لر قیلورغه ممکنمی؟» دینلگان سؤالغه قارشو، هیچ طارنهاینچه: «وطن و ملتیزگه فائده لی خدمت ایده بیله چک اورنلرنگ ایک برنجیسی اماملق اورنیدر!» دیب آیه آلمن.

۲) اهلیتلی کشیلرنگ بو اورندن طایوب طورولرندن استفاده ایدوب، لیاقتسز آدملرنگ اورنلاشووندن کیلگان ضررلر، یوقاریده غی برنجی ماده حقتده عرض ایدلمش فکرلردن هم آکلشله کیره ک. فقط شولقدر ایتورگه ممکن که، محله لر هیچ وقتده یابولاجق توگل و اماملق اورنی ده ته چک توگل. تلهسه نه قدر نفرت ایدلسون و ایتدرلسون بوندن طوقتانو ممکن دگل. اگرده یاخشی کشیلرمنز و اهلیتلی ذاتلرمنز بوندن واز کیچسه لر

وظاشلی باشلاسه لر، آنجیق، اهلیتسز شخصلرغه یول آچق و او یله خائنلری موقع اقتداره و ملت باشینه کیچرمیه فرصت و مساعده بیروگنه بولاچق. حالبوکه ممکن بولغان قدر بو یولنی آنلره قاپامق و بو فرصتنی آنلرنک الندن طارتوب آلمق لازم ایدی. بناء علیه بوندن کیله چک مضرت عمومی حتمده غی مسئولیتلردن، شول مقتدر ذاتلر هم قورتولامیه چقلر. اعتقادنده ایم.

۳) ایشته ایک مهمی و مسئله ننگ اصل روحی بولغانی ده شوشی اوچونچی سؤال که: «فکری آچیق ذاتلر، نه ایچون اماملقه رغبت ایتمیلر؟». بونگ ده سبیلاری بیک کوب؛ بو مسئله نی تفتیش ایتدیکه و طورمشنگ ایچینه رده کوردیکه و اماملرنک احوال معیشیه و روحیه لرینه واقف اولدیکه بوکا هر تورلی جوابلر یازیلدیکه. مین ده، بکریمی سنه لک تبعات و مشاهداتم و اونبش سنه لک تجربلرم سایه سنده حاصل ایتدیکم معلوماته بناء، بو اورنده اوشبو بر نیچه سیبینی کورساتو ایله اکتفا ایده من (تفصیلی، طبع ایدلیمکده و عن قریب میدان مطبوعاته چیغاقق بر رساله مده مندرجدر):

۱) اماملرغه بیلگولی معاش یوقاغی. چونکه صوگ زمانلرده هر یرده طورمش قیمتا نه دی. بر اول امامی ده شهرده گی کبی راصخود طوتارغه مجبور بولا. حالبوکه واردات اولگیچه گنه توگل، بلکه فصلدی و آزالدی. اولده گی کبی عشرلر، قربان تیریلری و فطره لر یوق. کوب اورنلرده بتونله ی بیرلمی باشلان دی. حتی یلنده بر مرتبه اولسون عائله سینه، کورشیلرینه و سائر فقراره آشاتو و آنلرنی شادلاندر و مطلوب بولغان «قربانلق» لرنی ده جمعیت لرگه بیررگه فتوا صوری باشلادیلر. صدقه واجبه و سائر خیراتلرنی ده هر کشی ایک اول اوز دائره سنده گی فقیرلرنک احتیاجینه صرف ایتمک لازم ایکن، گویا ۴۰ - ۵۰ صوملرغه اورن یوق کبی تیلیغرافلر ایله نلله قایدغی «محتاج» لرنی نزله گان بولوب ماتاشالر... ایسکیدن بیلو اماملرنک معیشتینی تأمین ایدوب کیلگن بریله «منبع» لر، شهر یرلرنده بتونله ی بتارگه یاقینلادی. زکاتلر و باشقه خیراتلر، عمومیتله مکتب تریه سینه و معاملر ژالونیاسینه صرف ایدلوب، اماملر هان اولگیچه قالدیلر: ایسکی عادت بو نیچه، زکات و صدقه لر یوق؛ یاکی عادت اقتضاسنجه بیلگولی معاش یوق. بورنغیلرجه، یاکی کیلگن اماملرغه یورط صالوب بیرلمی؛ صوگنغیلرجه، یا «وقف» یورط یوق و یا که کوارتیر بدلی تأمین ایدلمی. کسب و تجارت ایدرگه سرمایه لری یوق، و قتلری مساعد توگل... ایندی، امام بولوب ده تیوشلی وظیفه سینی اوتی آلمی و کسبسز تمنغینی طویدرا آلمی ایکن، صاعلام و مقتدر، صاف وجدانلی بر کشی، نه ایچون باشینی اسارتکه صوقسون؟ و نه

ایچون مادی و معنوی آغراقنی التزام ایسون؟ و نه ایچون وجدان، ملت و خدا قارشوسننده مسئولیتینی اوستینه آسون؟ و نه ایچون عمرنده بیش تین لرینی اونوتمی تورغان عواملرنک قرق تورلی منتلری ایله بیره چک صدقه و احسانلرینه کوز تیگوب ده، آنلرنک کیف و خاطرلری اسیری اولسون؟ و نه ایچون ضعیف، عاجز و مسکینلرنک حقی بولغان «صدقه» لرغه اشتراک ایتمک و آنک سایه سنده گنه تأمین معیشت ایده بیامک کبی بر دنائت گه ارتکاب ایسونلر و او یله بر رذالتنی اختیار ایسونلر؟..

ب) انصافسز و خائن مولالرنک طلاشورلی. فاسق محله قوشطانلرینه رشوتلر بیروب یارش و مسابقه ایدولری و بونلرنک محله خلقینه، بو طیلدیکه له ب گنه توگل، بلکه چیله کله ب و کویته له ب آراقی ایچروب امام بولورغه طرشورلی، صابرانیامزنگ ده، شوشی منظره قارشوسننده سکوت ایدووی و هیچ بر تورلی اهمیت بیرماوی و اعتبارغه آماوی!.. مونه شوشندی انصافسز معامله لرنگ قارشوسننده اصحاب ناموس و ارباب وجدان و فضیلتدن نیندی ذات بولورده، یاریش غه چغار؟ و نیندی حمیت و دیانت ایه سی بولورکه اوزینک انسانیت و اسلامیت گه اونده به چک محله خلقینی بو کونده نوک آراقی ایله صوغارر؟ فسق، فساد و فاحشه لک ایله، محله قاپوسینی آچار؟..

ج) هر محله ده، اساسا ایسکیک طرفدارلری و محافظه کارلرنک قوتلی بولدقلرندن اوستون اول طائفه ننگ وجدانسز و انصافسز بولولری، مثلا تله سه کیم و تله سه نیندی فکرده بولسون یاکی کیلگن کشی گه آنلر هجوم ایتلر. و نیندی گنه بولسه ده مطلق بر یول برله آنی قارالارغه طرشلر. اوللری هیچ بولماسه تفسیق و تبذیر و نه ایبه سی اکفار ایله قناعت ایتلر و باشقه رذالت گه ارتکاب ایتمیلر و یا خود یولینی بلمیلر ایدی. اما حاضرنده موده غه کرگان «سعایت» مسئله سی بیک ینگل بولدی؛ عیب نزله ب ماطاشورغه، بورونغی شیکلی کتابلردن فتوالر قارارغه و یا خود یازدروب آلورغه ده حاجت یوق. و حالبوکه، اصلاح و تجدد طرفدارلری بولغان، وطن و ملتینه جدی خدمت ایتلرگه تله گن، ملتینی ده ضررلی ایسکیک و خرافاتلردن قوتقاررغه آرزو ایتمک «آچیق» فکری اماملرغه، چنلاب یاردم ایده بیله چک ذاتلر، اوچ - بیش نوردن آرتق طابولمی. «صابرانیه» مزده، البته بونلرغه یاخشی و اشانچلی کوز برله قارامی. ایندی حال بویله اولدقدن صوگره، یانوب طورغان اوتقه سیکررگه، اوز اختیاری ایله اوزینی اسکنچه گه تسام ایدرگه، نه قدر غیرت و نه قدر شجاعت و نه کبی فداکارلق و محویتپرورلک لازم اولدیغنی هر کیم حساب ایسون! خصوصاً آپ آق سوت شیکلی عزیز

ملت ایچینه کروپ خدمت ایتوگه و یونگ ده ایگ هم و ایگ الویرشلی بولغان اماملق و معلملک خدمتترینه طلاشوب و طارتشوب بولسه ده کررگه دیه ترغیب دگل، تلقین ده ایتادیلر. بالکتر، مدرسه عالیده صوگ و قتلرده بو فکر القاء ایدلیدی مع المنونیت آگلا. شلمش ایدی. بزله، تلهسه نیچو ککنه بولسون، مسلمان بولوب یاشارغه و اسلام یتمزنی ده کما هو محافظه ایدرگه تیوشدگینی، معیشت انسانیه و اجتماع بشر ایچون مطلقا «دین» ضرور اولدیغنی، دینمز بولغان «اسلام دینی» دین سماوی و خدا طرفدن ییارلگان حق بر دین اولدیغنی تلقین واقناع ایدلمه دیکندن اوستون، بلکه «دین دیب ایتکان نرسه اول مدینت عالمینه کیچو ایچون بر کوپرگنه» دیب اشراب ایدلیدی... دیک اماملق، روحانیق و دینی خدمت دیب ایتکان نرسه لر، آلاز بر کیره کسز بوش یرگه خدمت و کوچ صرف ایتوگنه بولوب تلقی ایدلیدی. ایندی، دنیاوی یایسه اخراوی بر فائدهسی امید ایدلمه گان بر خدمت که کیم باروب به یله نسوزده و نه ایچون آکا کوچ نهرم ایتسون؟! ..

(و) - عمومی یاشلر مزگنه توکل - مدرسه شاگردلر مزدهده حیات آجه و ثوبات اخراویه حقیقده عقیده لر ضعیفلاشوب، ترکلیکنی بالکتر حیات عاجله ایچون گنه دیگان فکرلر کره باشلادی. اما بوکا مقابل، انسانیت طویفوسی و ملت محبتی او یغانغادی. بناء علیه، الله ایچون، اخراوی ثواب ایچون، صدقه جاریه لر قالدرو ایچون دیب گنه. کوز آلدنده طورغان، اقران و امانلی مبتلا بولغان آغراق و مشقتلرگه اوز اختیارای برلن اوزینی صالورغه تله مادیکلری و شول درجهده بر اعتقاد و ایمانغه مالک اولمادیقلری کبی، ملتی ایچون جانیی دگل جزئی بر راحتینی ییله فدا ایدرلک ایدوب تریه ایدلمه دیلر و حاضرلنمه دیلر و آندن حاصل بولغان وجدان راحتینی و روحانی لذتی حس ایتمیلر و تقدیر ایته آلمیلر! ..

(ز) - بونگ اوستینه «مأیوسیت» استیلا ایتکان: «مسلمانلر آلاز ایندی بهرگه محکوم، باریبر آلاز کشی بولمیلر؛ بزنگ ده قولدن هیچ نرسه کیلمی. کیلگان برلهده فایده سزغنه خدمت و یوق یرگه کوچ نهرم ایدوگنه بولا. چونکه مسلمانلرنی کشی قیلو ایچون اساسندن اوزگار توگه و بتونه ای باکیدن باشلارغه کیردک. شولای ایسکینی تعمیر ایدوب و ناچارنی اصلاح ایدمه مز دیب طورو برله گنه اش حقیقی! ..» دیلر.

(ح) - صوگ و قتلرده غی «حریت» لر حرمتنده و مدرسهلر ننگ بر درجه اصلاح ایدلووی آرقاسنده، شاگردلرده بر آز ایرکن و حر یاشارغه و ترتیلرله ک طوررغه باشلادیلر و طبیعتلرنی ده «ایرکه» لک که اوگره تدیلر. معلم، مدرس و مدیرلر طرفدن آرزغنه بر سوز ایشتورگه راضی بولمق دگل حتی آنلرغه قارشو

و محترم نامینی، دنیا و مافیهدان قیمت بولغان عرض و ناموسینی لکه له ارگه، یوز صوبینی توککزرگه و ایگ نهایت وجدانیتی عذابلارغه کیم راضی بولاجق؟! ..

(د) - «مطبوعات» ننگ تأثیری. چونکه مطبوعات ملیه مزنگ کوبسی چغا باشلاغاچدن اوق مطلقا «روحانی» نامیله عموما اماملرغه هجوم و هجوم ایدرگه طوتدیلر و هیچ بر استئناسز آنلر ننگ نفوذینی قررغه و ممکن بولسه وجودلرنی محو ایدرگه طرشدیلر و حالا طروشهلر... ماتنگ استقبالی ایچون اول موقعنگ ضروری و ترقی که مانع اولدیغنی و بناء علیه، بهرگه تیوش و محکوم اولدیغنی نشر و اشاعه ایتدیلر؛ افکار عامه که شول عقیده نی یرلشدرگه اجتهاد ایتدیلر. تیوشلیدنن آرق و عمومیتله هجوم و تحقیر ایتدیلر و حالا ایدهلر. حتی هیچ بر «رومان» و «تیاثر» کیسه گی یوق که، آنده «اماملر» تحقیر و مسخره ایدلمش اولماسون! یازو جیلری ده واقع که مطابقت و موافقتی هم اعتبارگه آلمیلر. و حالبوکه، ادبیات عالمنده اول مذهبنگ اماملری قاشنده: رومان و تیاثر کبی اثرلر، مطلق «طورمش» دن آتوب یازلووی فرض اولدیغنی، جمله که معلومدر. بونگ اوستینه، حریت مطبوعات نامیله، آق اوستنده قاره تانوغان هر بر قلم طونوچی کشی «واعظ» و «محرر» کیسالدیلر. و شول جاهل «واعظ» لر، مطلق اماملرغه هجوم ایدونی و جیبه ذمه لرندن صاناب، حتی زمانه مزده ایگ مقتدر، حر طبیعتی و آچیق فکری اماملر مزغه قدر تورلی افتراء و تهمتلرنی اسناد ایدودن طارتادیلر... ایشته بویله بر چوق سیبلردن طولایی اماملق اورنی، «عقلا» قاشنده منفور و «ادباء» قاشندهده ناچار بر موقع اولدیغی کوکلرگه اورناشدی... یاشلر نفرت ایدرگه و شاگردلر مزنگ ده دردلری سونه رگه و شول اورندن قاچارغه باشلادیلر. بوکا قارشوده، اماملق اورینی مدافعه ایدرلک و آنک قدسیت و علویتینی آگلا تورلق، دینی و ملی فائدهلرنی کورساتورلک بر غزته یا که زورنال نشر ایدلمادی. یکرمی بیش میلدونلق اهل اسلام و آنلر ننگ مقام ریاستنده بولغان علماء و اماملر، روحانی مقاملرنی تقویه ایدرگه و اوز مسلکلرنی ترویج ایدرگه هیچ بر تشبده بولمادیلر و حالا بولمیلورلر. بناء علیه، مطبوعاتنگ تأثیری ایله غلبانه کلمش افکار عمومی ننگ آغومینه قارشو سد چیکمک، بالغز - باریم کشینگ حالندن کیلمیه چگی و آکا قارشو طوره آلمیه چغنی معلوم بر شیدر! ..

(ه) - مکتبلر مزگنه دگل بلکه مدرسهلر مز ییله بو یولغه و بو فکره خدمت ایدمه آلمادیلر. بالعکس، بونگ کیروسی تلقین اولندی. معلملر مز دن ییک کوبسی، شاگردلرنه خلق آراسینه،

سویلی باشلادیلر... ایندی یکریمی بیش سنه لر شول یولده عمرلرینی چرونتکان و بعضیلری تله نیچلیک برله بولسده مدرسه لر صالحوب شاگرد اویوشدرغان. اوزلرینه چن کوگدن تعلیم و تدریس ایله اشتغال ایتمکان معلم و مدرس لرندن. روحانی آنا و استادلرندن بر سوز ایشیدرگه تله مه گان و آنلرنک خیرخراها نه بعض تیبهلرینی آغر کورگان افندیلر، نیچوک ایدوب، بر اول موژیکندن سوز ایشیدرگه تله سون؟ و نیچوک ایدوب، آنلرنک منت عامیانه لرینی و جاهلانه کوسترش و قیلانشلرینی کوتارسونلر؟ و نیچوک ایدوب آنده غی بر نرسه یلمه گان قارت «موللا» لرنک هجولرینه و حقسنز هجولرینه تحمل ایتمسونلر؟ و نیچک ایدوب آنلر ایله طارطشورغه حاللرندن کیلسون... کوز آنده فائده سی کورنوب طورماغان بالفعل وجودگه چغارولرینه و موفقیت قازانولرینه ایمان ایتمه گان بر مسئله ایله نیچوک ایدوب باش واطسونلر؟ یاخشی ترتیبلی صاف هوالی مدرسه لرده، اوست باشینی چیسضا یوروتوب تربیه لنگان بر افندی، نیچوک ایدوب بر فقیر اولده. موژیکلرنک قازی قوشی، بوزاو و بره نلری برگه طورغان نلله نیندی ایسلر توتونلر برلن طومالانغان، قارالغان ناچار «أطب» لرنده عمر ایده آلسون؟ بالت ایتمکان اصطالاولیلده آش آشاب اوگرهنگان نفیس طبیعتلی بر ذات نیچوک ایدوب. شونده موژیکلرنک قاتقان اسکاترنده، تیره لرنده بورونلرندن ماگقارلی آقان، کولمهک برتقلرندن قوللرینی تعوب آرقالرینی قاشنوب اوطورغان بالار قارشوسنده، آش آشی آلسون و نیچوک ایدوب آگا کونکسون؟! شاگرد زماننده، فکر و طبیعتنک علویتی وعزّه نفسینی محافظه ایدرهک، بورونغیلر شیکلی صدقه و احسانلرغه کوز تکمه گان و اوزینک استعداد و اقدارینه حسن ظنی کامل بولغان بر ذات، نیچوک ایدوبده امام و رئیسلیک موقعنده. موژیکلرنک «ایکی تین» لرنه عاجزانه و ذلیلانه بر صورتده قول کوتاروب اووچ جایوب اوطورسون؟ و نیچوک ایدوبده آنک ایله تأمین معیشت واستقبال ایتمک اعتقادنده بولسون؟

(۳) - چیتده تحصیل ایدوب اولینه قایتوچی افندیلرنکده اوزلرینه حسن ظنلری بیک شهب بولا؛ محله سنده گی «موللا» نامنده بولغانلر ایله مقایسه و موازنه ایدوب قاراچاچ، اوزینی بیک یوقاری کوره و اعتقاد ایته. هم بیک کوبسینک شولای اویلارغه حقیقده بار. مونه آنلر، محله گه شول فکر برله قایتلر؛ اهالی طرفندن و اوزلرندن توپان سانالغان قارت ملال طرفندن احترام کوررگه. اوزلرینک درجه علمیه لرینی تقدیر ایتدررگه تلیر. اوزلرینک علمی و فلسفی فکرلرینه، عقلی و شرعی طوغری سوزلرینه هیچ بر کسه نک قارشو کیله یله چکنه احتمالده کورمیلر. گویا، شول قارتلر بو کونگه چه حقیقتی آگلاماغانلر و آنلرغه

آگلا توجی ده بولماغان؛ تیوشلی تدبیر، اداره و مداره ایدوچی ده بولماغان... مونه اول کیلگاجدن اولک آگلا تده بارسینی یولغده صالا... و حالبوکه آنلر، قایتوب کیلگاجده امیدلرینک بتونلای خلافینی کوره لر: «موللا» لر بونلرنک «افکار عالیه» لرینی آگلامق یا که آگلارغه و آگلارورغه طرشمق توکل. بلکه آگلا سلمای قالووینه خدمت ایته لر و بونلرنک درجه لرینی توشررگه. خلق نظرنده توپان ایدوب کورساتورگه طرشدیقلری کبی. موژیک آغایلرده: «ئلی غیموش مالایغنه!، خابوش نک انسی گنه بیت!» دیب قاریلر... یته ده، شوندی افندیلرنک بیک کوبسی «ئلوغ مدرس» بولو، زور مدرسه لر صالحو، یوزله گان شاگرد جیوو فرضی ایله قایتقانلقدن اول ئلی ماگقارلرینی ده تازارته آماغان - موژیک بالالرینه «الفا» دن اوقتوب باش قاتررغه شونلر برله ئیزلورگه تنزل ایته سی کیلمی. زور مدرسه لر وجودگه کیتره آلمی و تربیه ده ایته آلمی، یاردمجیسی ده یوق... حتی بعض بر وقتلرده، قای بر اماملر، بر طرفدن بارلق اجتهادلری و چن کوکللری برله طرشوب خدمت ایدوب یاطقانده، ایکنجی یاقدن آنک یانینه. یاخود یاکیدن محله آیروب جاهل و متعصب بر «موللا» نی امام ایتوب کیتره لر؛ و بونک ایله طارطشدررغه طرشلر. حتی بو اشلرنک آراسنده و بلکه باشنده یاخشوق کشیلرمزده بولونه... صوبرانیه مزده، شوندا ی آچغراق کوزلی، توغری فکری، فعال و غیور اماملرمزغه صالحون قارادیغی حالده شونک یاتنده اشسز، یالقاو. نیچه یلدر خلقنی اغفال ایدوب کیروسینه صوقالاب، طاماق طوبیدرو بغنه یاطقانلر نی «تلطیف» ایته!...

مونه شولای ایدوب اماملرنک کوکللری صونغاچ بالالرینی ده ایندی شول اورنغه حاضرلاماینچه بلکه باشقه چه تربیه ایته تورغان بولولر. ومع ذلك بو خصوصده «مخدوم» لرنک اوز فکرلرینک ویاگئی «تربیه» گه هوس ایدولرینکده دخلی یوق توگلدن. فقط بو معامله. توپان صنف یعنی اماملقتی «طاماق آصراو ایچون گنه» دیب اعتقاد ایتمکان اماملر ایچون بر درجه معذور کورلسه ده، لکن «ملت» نک حالینی و استقبالینی تیره نردک اویلاچی و شول حقدده کیگرمک ملاحظه ایته ییلوچی ئلوغ عالملمز ایچون یوک قصوردر؛ ملت مزگه. و اوزلری ده اعتراف ایتدیکلری مقدس رتبه علمی دینه گه جنایتدر!...

(۴) اماملق اورینی دینی و دنیاوی فائده لی بر اورن یاصاو ایچون، ایک برنجی و بلکه همه سی ننگده اساسی: «بحق» عالم، وظیفه شناس، مستعد و مقتدر ذاتلر نی نصب ایتمکدر. ایندی یاخشی اماملر نی شول اورنده طوته ییلور ایچون، و آنلردن تیوشلوسنچه استفاده ایدوب چن ملت خادملی ایتو ایچون البته

اوشبو بر نیچه شرطلر کیره ک بولور:

(ا) - ایگک اول اماملرنی احتیاجدن، عجز و مسکتندن قوتقارمق ایچون آنلرنک اورنینه کوره مناسب مقدارده یلدگیولی معاش تعین ایتمک. بونی اگرده محله خاقی تله سه زکات، عشر، قربان تیریلری، فطره و امثالی واجبات و تبرعاتلری ایله ده تأمین ایته ییلورلر؛ فقط اوزلری جیوب ظاہرشمق و طولماغانی طوترمق شرطی ایله. تا اینک، اماملرده عاجز و مسکینلر کبی صدقه و احسانلرعه قول صوزوچی سائل و تله چیلر درکه سنده توگل، بلکه مقتدر و مستحق آدملر اوزلرنک حقوق مشروع سینی طلب ایلدوچیلر درجه سنده و اوزلرنک معین معاشلرینی آلوچیلر زمره سنده کوراسونلر. بوندن باشقه، میتریکه لرگه وجود و طلاقلرنی بازاغنده حاللرینه کوره، خصوصاً نکاحده «مهر» نسبتده و تقسیم ترکه لرده «مال متروکه» نسبتده بر نالوغده سالونه ییلنور اییدی. مونه شوندی یوللر برله اماملرنک ده معیشتی تأمین ایلدیکی کبی وقار و حیثیتلری و عزت نفسلری هم محافظه ایلدلش اولور اییدی.

(ب) - امام آلاچق محله خلقی شوشی مقامنک اهمیت و قدسیتنی اعتبارغه اولوری و آگا اهمیت یرولری لازمدر. اماملر، آنلرنک دینی و دنیاوی رئیسلری ایدیگی، فایده لرینه می ضررلرینه می - بیک کوب اشلر اشلی یلدچکلرینی، بنا علیه، اوزلرنک استقباده ترقی و سعادتلرینه و یا که انقراض و هلاکتلرینه برنجی بول باشچیلری ایکانلگینی بلورگه کیره ک؛ و آگا کوره حرکت ایته رگه کیره ک... آراق برابرینه صایلانغان اماملردن و دین باشقلرندن، یندی فائده کوته رگه کیره ک؟ ...

(ج) - «صابرانیه» مز اراکیننگ ده بو خصوصلرنی اعتبارغه اولوری و دقت ایدلوری لازم ایدی !.

(د) - مطبوعات ملیه مزنک ده یاردم ایدلوری تیوش: خلقمزرغه، اماملق اورنننگ و اماملرنک اهمیتینی آگلالتولری و یاش شاگردلر مزنی ده اماملقدن ییزدرو توگل، بلکه آگا دلالت و ترغیب ایدلوری کیره ک بولا. مطبوعاتنک افکار عامه گه نه قدر تأثیری بولغانلقنی سویله ب طوررغه ده حاجت یوق. مونه شوشی ۱۹۱۳ سنه کرگندن بیرلی، مطبوعاتمزده امیدلی بر «تمایل» کوردلی. خصوصاً صوگنی یارطیسنده هم سینی ده بر آغزدن دیورلک درجه ده «امامق» موقعی ننگ اهمیتینی تقدیر ایلدوب، اماملرمز حقنده هم چنلاب قایغیر شورغه باشلادیلر. بو ایسه شایان تحسین و تشکر، و استقبالمز ایچونده خیرلو «فال» در! ...

(ه) دینی مدرسه لرمز اصلاح اولنوب دوام ایتمیکلرندن اوستون، ینده بر نیچه اورنده شوندی مدرسه لر بولندررغه، ابتدائی و رشدی مکتبلر عجزدن باشقه اورطه و عالی درجه لی مدرسه لرمز،

مطلقاً شول غایه نی تعقیب ایدرگه یعنی امام و معلملر چغارونی اساس ایلدوب طوتارغه کیره ک.

(و) مدرسه لرمزده عموماً دینی تربیه. ملی روح. صاف اسلام عقیده سی تعلیم و تلقین اولنوب، ملت و جماعت آراسینه کروب خدمت ایبدو فکریله تربیه لنورگه کیره ک. و آنک قدسیت و مبارکلتینی، دینا و عقلا ممدوح اولدیغندن اوستون، افراد بشرنک مهم و وظیفه سندن اولدیغنی، ملت اوستنده یوکلنگان خدمتلرنی «تقسیم اعمال و مساعی» قاعده سنچه هر بر طائفه اوزینه تیوش و مناسب بولغانینی بولشوب آلوبده، اوز حصه لرینه توشکان «وظیفه» نرنده هر قایوسینگ جدی صورتده طرشمقاری لازم اولدیغینی آگلالتورغه و تمام فاللرینه سگدروب چغاررغه کیره ک..

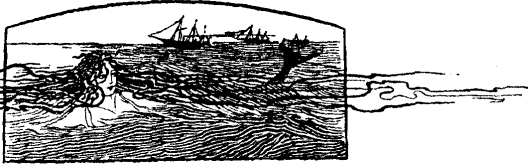
(ز) - شاگردلر مزده بتونله ی نازک طبیعت، ایرکه لک و چدامسزلقی ایله توگل، بلکه صبر و تحملی، و هر بر آغراقنی کوکوره ک کروب قارشو آورلوق ماتتلی، کرگین (نهرسز) و هر بر مسئله ده سغوق قانلی و تیره ن محاکمه لی اوله رق و هیچ بر اش و خدمت آغراقسز و مشقتسز اولیه چغینی و هر بر اصلاحات و تجدیدات اوزی بر «مجاهده» اولدیغندن، بیک کوب کشیلر طرفندن عنادلق ایله قارشو آله چغینی ییلورگه و شول عقیده ایله اماملق اورنینه باررغه کیره ک. بر صوقالامایونجه، اورلوق چه چایونجه ایگون آلو ممکن بولماغانلقنی ده بیک ییلورگه تیوش بولا.

(ح) - اماملرده، اوز وظیفه لرنده مداومت و تقید ایده رک شریعت و نظام قاشنده بورچلرینی ادا ایته رگه، عقلا و شرعا مذموم و منفور بولغان معامله، اخلاق و اطواردن فوق العاده صاقلانورغه تیوش بولادد. اهالینگده محبت و رغبتینی قازانورغه و خلق نظرنده هم اماملق موقعینگ اهمیت و قدسیتی آگلالتورغه و آنی شخصی و دنیاوی غرضلرغه قورال ایتمازگه طرشمق هم لازمدر؛ مثلاً:

(ا) هر دائم خرافاتدن صاف، و خالص اسلامیت عقیده سینه موافق اوله رق توغری و عظلم سویلمک، البته، وظیفه لرنگک ایک مهم و برنجیسی اولدیغی کبی، ایک آغراق و جیتون بولغانی ده اوشبو و عظم سویلمک مسئله سیدر. (II) ایک اول محله لرنده گی مکاتب ابتدائیه لرگه اهتمام ایتمک. مدرسلمک لقبی ایله مغرور اولمیوب بلکه «معلم» نام مبجلی ایله افتخار ایدلورلک درجه ده خدمت و فعالیت کورستمک. «تدریس» هر نه قدر بیوک و عالی بر خدمت مقدسه ایسه ده، لکن «تعلیم ابتدائی» درجه سنده ضرور اولمادیغی کبی، هر محله ده بونی فائده لی صورتده دوام ایتمکده ممکن توگلدرد... (III) اماملر، اوز وظیفه لرینی ادا، هر بر خصوصاً حقوق و امتیازلرینی حمایه و مدافعه ایده رک آندن تیوشولوسنجه استفاده ایته رگه، اهالی و باشقه لر نظرنده

بهدن ایراد ایدیله چک سؤالدر و یازیله چق جوابلر و بونلره متعلق فکر و ملاحظه لر، البته بیک کوب و بیک اوزون اوله چغندن شمديک بونگ ایله اکتفا و بو قدر اوزون یازلمش بر مقاله نی درج ایتک مساعده سنده بولندیغندن طولایی «شورا» اداره سینه عرض احترام و تشکر ایله ختم کلام ایدرم (۱).

حجت الحکیم محمودوف.

بریتانیه موزه خانه سی

انگلترده بولغان موزه خانه لرنک ایگ الوغسی و ایگ بابی «لوندن» شهرنده بولغان «بریتانیه موزه خانه سی» در. مونگ باشقه موزه خانه نردن آبروم یری مکمل برکتبخانه سی بولوده در. مونگ کتبخانه سی مثالنده عزیز و نادر اثرلر حیولغان کتبخانه، آوروپاده آذرر.

۱۷۰۰ تاریخنده بنا ایتولگان بو موزه خانه ده دنیاده آدم بالارلی یاشارگه باشلاغان کونلرندن بو کونگه قدر قالدیرغان اثرلری موجود در.

انسان اثرلری عصرلر، دولتلر ترتیبی ایله ترلگانلر، هر بر مملکت و دولتده بولغان اثرلرنی کوروب شول وقتلرده غی حاللر حقنده اجمالی صورتده فکر حاصل قیلورغه ممکن. آشوریلر، بابیلر، فنیقه لولر، مصریلر، فارس لر، یونان و رومالولر، هند و چینلورلر، یاپون و عربلر، بو کونگی آوروپا و آمریکا دولتلرینک اثرلرندن غونه لر بار. هر توری نقش و زینتلر، صناعات نفیسه و صورتلر عجایب روشده نظام ایله تزلشلر در. هر توری ایسکی آچقلر، میدال و نشانلر، پوچته مارقه لری و باشقلر عجایب روشده کوب توریلر در.

مونده طوفان زماننده و طوفان قصه سی یازلغان بالچق تاقنار بار. ایسکی یازولرنک بتون نوعلری، ایسکی عصرلرنک رسمی کاغدلری. نیچه مگ یللق خطلر، ۴۵۰۰ یللق رسملر و صورتلر بار. نینوی اثرلری، آشوریلر سرایلرینک رسملری و باشقلرینک صانی و حسابی یوق.

(۱) صرف اوشبو مسئله ره عائد اوله رق، محله و اماملر احوالندن بحث و مذاکره نیتله نشرینه ابتدار ایتدیکم «اصلاح کتبخانه» سندن برنجی جزئی بو کونده «ملت» مطبعه سنده باصلمقده در. ح.

وقار و حیثیتلرنی محافظه یه چالشمق لازمدر. (IV) اماملر، تله سه نیندی محله ده بولسه ده احتیاجلرنی ینگلا یتمک ایچون اوزلرینه مناسب. وظیفه و خدمت لرنه کیمچیاک کیترمالک برر کسب ایله ده اشتغال ایتک تیوشدر. (V) اماملرنی اوزلرینه کسب و تجارت نیتله و یا که شول یول ایله تماق طوبیدرو ایچون گنه توگل. بلکه دینیه و ملتینه حتی وطنیه خدمت ایدمک مهم و مقدس بر موقع دیب اعتقاد ایدرگه کیره ک. بوندن دنیاوی بر مکافات، نام و شهرت قازانمقدن آرتوغراق، باشقلره غونه اوله رلق و اوزینی «خیر» ایله یاد ایتدرلک. «ایزگو نام» قالدیرمق امیدنده بولنمق؛ و بویله فداکارلقلرینه قارشوده آلمچق: ملتینگ رفاه و سعادت ی اوغرنده اوزینک وظیفه سینی ایفا ایتمش اولمسی و بو سایه ده اخراوی اجر و ثوابته نائل اولایلمک عقیده سنده بولنمقدر. زیرا، بو قدر آغرلقلر، زحمت و مشقتلره قارشولق بولورلق و آنلره بدل اولایلمورلک هیچ بر شی تصور ایدلماز. و دنیاوی مکافاتلرده ایریشو، کوب وقتلرده کوب کشیلرگه نصیب اولمادینی کبی، «اربابی» قاشنده بویله صوری «مکافات» لرنک ده اصلا قدر و قیمتی یوقدر!... بناء علیه، اماملر هر دائم، علماء اسلامیه نک ماتمی قارشو سنده تعهد ایتدیکلری بیوک وظیفه لرنی، تبلیغ و تأیید ایچون الله طرفندن تودیغ ایدلمش «امانت» لرنی خاطرلرنده بولندروب و ساغلملر مژدن ده عبرت آله رق غیرت، ثبات و ممانت کبی خصلتلر ایله متصف اولمقلری لازمدر. بونک ایله برابر، باشلاغان اشندن بیک تیزلک ایله نتیجه سینی کوقازرگه، سعی و اجتهادلرینک ثمره سینی ده آز وقتده اقتطاف ایله بیله چکینی امید ایتمازگه و بناء علیه اول وهله ده قارشو سینه چغاچغی طبیعی بولغان مانعلردن، موفقیتسز لیکاردن و بلکه فلاکتلردن بیاه مایوس اولمازغه کیره ک... ایشته اگرده بویوله بولنورسه البته مقصدینه ایریشه چکینه و هیچ اولمازسه اوزندن سوکغیلرغه بر «چغر» آچوب قالدیره چغینه و آنلر ایچون طوغری بولغه تابا بر «نر» صالوب کیته چکینه. شبهه سز ایمان ایتک هم شرط اعظمندن در. (VI) یوقاریدن بیلو صاناب کیلدیکلر منگ خلاصه سی: یاشلمزده اوله بر قوتلو ایمان و اوله بر صارصاماز عقیده بولنمق لازمدرکه، هر قیود و سببلردن قطع نظر ایدمک مطلق ملتینه خدمت ایتکگه بر رغبت و محبت و شول یوله کورلگان مزاحم و مشقتلردن اوزنده بر لذت طویغوسی بولسون. معنوی بر امل و مفکوره ایسه بولوب، سعی و اجتهادلرینک ده ثمره سینی اوزلری اولماسه بیله ماتمی کوره چکینه شبهه سز امین بولسونلر!.

(۵، ۶) سؤالدرگه: اوشبو مسئله، دینی و ملی منفعتلر مز جهتمدن البته شبهه سز ایگ مهم بر مسئله اولدیغندن، بو خصوصه

بر عسقلق املا

«املا» مسئلهسى كوندن كون قويرا طوراً. لىكن مسئله قويرغان نسبتده املا ياغي صيقلانابارا! يازامزده يازامز، لىكن يازغان صابن املامز تورله نه، اختلافلر آرتا، مسئلهلر قارشقاندىن قارشاشا. يازامز، برمز آلای، دى - برمز بولای، دى. لىكن املامز همان توزه له آلای. اوزمزه بر قرارغه كيله آلیمیز. اورمانده آداشوب قالغان كشى شىكللى قای ياقنه باررغده بلمى آبدراب تىك طورامز.

يوق، بولای يارامى. ايندى املا مسئله سن اوزه رگه، توزه تهسى ييرن تيزره ك توژه توب بر قرارغه كيلورگه كيرهك. شوندى نقلى بر قرارغه كيلسونكه ۲۲ عصرغه قدر اول توغريده آغز آچوب سويله رگه ده يول قالماسون. بر قرارغه كيلگاندىن صوك درستمى، يالغشمى، آغرمى، يىكلمى گل شول بر تورلى املا به نكنه بازلسون. شول املاغه قصدا مخالف يازوچيلرغه برره تورلى ادبى جزا يىلكيله نسون.

بزنگ اشليز بيت بر اولغنه توگل، بزنگ ئهلى يتشمه گن ييرلریمز بىك كوب، حاضرگه املا مسئله سن قویوب طوروب بوتن اشليزیمزنى قاریق، مکتب و مدرسه لریمزنى بر یولغه صالوب آلیق. تلمزنى توزه تىك. ۲۲ عصرغه چه بزنگ كوب اشليزیمز یولغه کرگان بونور، بلىكه اول وقتغه قدر تلمزده توزه لور. اش بر املا مسئله سینه گنه قالسه بىك تیز ئره تله نور. اول عصرنگ بالارینه املا توزه تو مسئله سى بىك آغز بولماس، اولچاقده تاوشلرغه يتهرلك ماتور هم اوگایلى حرفلرده ياصالا آلور.

بز حاضرگه اشنى يىكلره ك آلوب باررغه قاریق. ياكى حرفلر ياصو فكرى باهن باشمزنى واتوب زحمت جىكميك، شول بار حرفلریمز بلهن، توزه تهسى ييرلرن توزه تىك ده بو مسئله نى بر ياقلى قیلوب تيزرهك بر قرارغه كيليك.

مىمنچه آزارق توزه تو ایله «ترجمان» املاسىنى اختيار قیلو موافق بولور توسلى طيولا. ینه اصل حرف بولغان «ا» نى «آ» صورتده يازو برلن، حروف مدیده دن بولغان «ا» آراسنده غى التباس بته ركبك كورینه.

قاللقغه باردم ايتهرلك علامتلر اختراع قیلماغان چاقده -

دينى اثرلر اوزینه مخصوص زالغه جيولوب آدم بالاسینه دهشت بیرهك نرسهلر كوب. پیالا صاوتلر زالنده عباسى خلیقه لر زمانلرنده اشله نوب كوفى رسم ایله يازولر يازلغان صاوتلر بار. صوغش قورالدری، خصوصاً تورلى دولتلر و خلیقلرغه منسوب قاجلر، اییه رلر بىك كوبر.

کتبخانه سنده گى کتابنك صانى بر میوندن آرتقدر. يازولر قسمنده، مشهور پادشاهلر، سر عسکر و والیلر، مشهور عالملر و شاعرلرنك قول يازولرى بار. طبع هنرى ظاهر بولغانده برنجى مرتبه باصلغان اثرلردن بو كونگه قدر باصلوب طورغانلرنك هر دفعه سندن برر نسخه غونه لر بار. شونلر جمله سنده غوتبرغ نك ۱۴۵۵ نچى یلده آلمانچه باصدرغان تورلردن بر نسخه بولوب بو اثر ۱۸۹۷ نچى یلده قرق مگ آلتون برابرینه صاوتوب آلمشدر. بىك ایسكى زمانده يازلغان قرآن شریف نسخه لری بار.

میلادی ایله اون اوچونچى عصرده يازلغان بر مقامات حریرى نسخه سى بار. مونى ایسه يازغان وقتده رسملر ياصاب يازغانلر. «الهلال»

محر:

عبدالحق حامد

يالگزر بر شیده اولان استعداد
هر انجمنده جای قبول بولماز؛
ایستر محصول سى، ایستر خداداد،
صاحبی ده دائما مرغوب اولماز.
مخضا بر صنف ایچون مفید بر کتاب
تصنیف ایلیان کبرای جمهور،
تخصیص نفعه مبنی بین الکتاب
نه چوق مقبول اولور، نه بک مشهور.

معرفت هر هنردن بر مقدار
حصه دار اولوب خلقه عرض ایتمکدر...

یا سنگ ملت نهدن خبردار؟

فضلی کندینى عاقل فرض ایتمکدر.

جاهل اولدینى قدر متکبر

تعصب ایتدیكى قدر وحشی!

مکده حفظ ایدر ایدیلر . موکنا هیچ کشی تعرض قیلماز بلکه محترم سانالور ایدی .

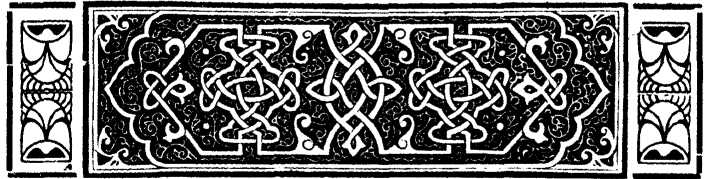
مدیر حکیمنگ اراده سی ایله بیت مکه ، هم موسم حج ، اسلام زمانینه قدرده انسانلرنگ اجتماعی ، اقتصادی و سیاسی فائده لرینه خدمت قیلدی . شونک ایچون حق تعالی عربلرگه امتنان قیلوب : «اولم یرو اناجعانا حرما امانا ویتحفظ الناس من حولهم» دیشدر . حرم مکه ، عربلر عینده غایت محترم ایدی . آنده برانسانلرنگ قاینه ، مالینه هم سوزینه تعرض قیلغان بولماز ایدی . حتی افندمز حضرتلری تعایمانینی آچیق سویلی باشلادقنده سوزندن و عظندن بالذات منع قیلغان آدم بولمادی . بلکه افندمزنگ طوقتاوینی ابو طالب واسطه سیله التماس ایتدیلر . لکن بوروبده مقصودلرینه یته آلمعاج افندمزنگ مکدن کیتوینه یا که سوزندن طیلوغه یا که نسبداشلری ضیارغه مجبور بولسونلر ایچون هاشم نسینه بایقوت (متارکه) اعلان ایتدیلر . بو کبی متارکه زماننده ده موسم حجده بی هاشم ایله معامله قیله ایدیلر . اوشبو بایقوت . اوچ سنلر مقداری سوزلدی . بروقت افندمز بیت الله ایچنده صاقلانمقده بولغان بایقوت معاهده سینی (پرتاقولینی) «ارضه» اسملی قورت بترووینی ابوطالب گه خبر بیردی . ابو طالب ده : «قرداشم شویله خبر ویره در ، یازونی قارا گز ، خبری درست بولسه بزنی ده بو آغرلقدن قوتقارگز ، درست بولماسه محمدنی سزگه طابشوررغه مینده راضی» دیدی . کعبه اللهنی آچوب قاراغناچ خبرنگ درستلگی معلوم بولدی . متارکه عهدی بتزلدی ، رسولمز اوز مسلککنده هنوز ثابت بولوب چهارا دعوتی عربلرنگ حمیتلرینی آرتدرا ایدی . خصوصاً عربلرنگ آنا بابالردن مقدس دیه تاقین قیلنوب قالمش عادت و آیینلرینه طوقوی ، آنا و بابالرینی تسفیه قیلووی غلیانلرینی موجب بولدی . حتی برمشاورده گره حریمده بولسه ده افندمزنی اعدام قیلوق تیوشلی بولووینه اجماع قیلدیلر .

منه شول زمانلرنگ سوقی و حاللرنگ اقتضاسی ، افندمزنگ چیتدن یاردمچیلرگه احتیاجینی آچیق بلدره ایدی . حتی بروقت معاهده قیلوق قصدی ایله بنوتقیف قبیله سینه بارمش ایدی . لکن خیرلی بر نتیجه گه موفق بولمادی ، بلکه غایت فنا بر روشده قایتاردیلر .

شول زمانلرده مدینه دن حج نبی ایله هم مکلیلر ایله بر معاهده یاصامق ایچون کیامش عربلر ایله افندمز مجالسه قیلدی . آنلر غه مقصودلرینی سویله دی ، دعوت قیلدی هم برکیچنی بر مقدار عهدده قیلشدیلر . بو عهد ، ایکنچی سنه ده زورراق بر معاهده ایله تأکید قیلندی . بو معاهده ده اون ایکی کشی حاضر بولدیلر . بو معاهده ده مدینه لیلر اوز خاتون و بالالرینه حمایه قیلغان کبی

تورکستانلیرغه ئیهروب : «ص ط» تاوشلرینی «س ت» یازو معناسز بر اتس بولور کبی سیزله . تورکستانلیر شولای هر وقت «س ت» بله ننگنه یازلر . چونکه آلازنگ شیوه لرنده «ص ط» یوق . آلازغه آغز طولدروب «طا» دیو بردن آغر ، ایکنچیدن عیب سانالورلق درجه ده منموردر .

خلاصه : نیچکده املا حقتده بر قرارغه کیلو کبره ک ایدی . املانگ تورلیلگی یازوچیلر - محررلر اوچون اوین کبی اولسه ده اوچوچیلر ویگره کده مکتب بالالری اوچون عذاب الیمدر . نوشیروان یوشف .

حج

دین اسلامنگ یشنچی رکبی «حج» در . انسانلرنگ فائده سی ایچون اینک اول بنا قیلنمش «بیت» مکده (*) بولووینی ، مذکور بنانگ انسانلر ایچون کوب خیرلی بولاجقینی همده بارچه انسانلرغه طوغری یولنی کورساتور ایچون حاضرله ندیگنی الله تعالی حضرتی آچیق صورتده بیان قیلدی . در واقع بیت الله ، حرم مکه ، ابراهیم (علیه السلام) بنا ایتکان زماندن باشلاب اسماعیل (علیه السلام) هم جاهلی عربلر زماننده هم مبارک همده خیری کوب بر اورون ایدی . جاهل عربلر ، قان توکمکی وانسانگ محترم بولغان مالینه وجاینه تعرض قیلمقنی . عصمتینه طوقمقنی هیچ بر شی گه صاند مادقلری خالد حج وقتنده همده حرم مکده بو کبی شناختلر قیلودن فوق العاده صاقلانا ایدیلر . شول زمانده تجارت قیلورلر و معاشلرینی تأمین ایتارلر ، ادیاتلرینی شهیر قیلورلر هم تیوشلی بولغانلرغه مکافاتلر ویرلر ، کعبه اللهنگ دیوارینه آصارلر ، بربرسیله تفاخر قیلشورلر ایدی .

اوشبو یون ایله عربلر ادیاتلرینی انسانلر حیران قالور مرتبه ده فصاحت و بلاغت گه ایرشدردیلر . شول زمان ، تورلی اورندن جیولغان قوم و قبیله لر ، حرم مکده بربرسی ایله سویله شور لر ، اجتماعی معاهده لر ، سیاسی عقدلر قیلشور ، یازولرینی بیت

(*) ان اول بیت وضع للناس للذی بیکه مبارکا وهدی للعالمین . جعل الله الکعبه البیت الحرام قیاما للناس والشهر الحرام والهدی والقلائد ذلک لتعلموا ان الله یعلم ما فی السموات وما فی الارض وان الله بکل شیء علیم . والله علی الناس حج البیت من استطاع الیه سبیلا .

افندمزی حمایہ قیلورغہ اوستلرینہ التزام قیلدیلر. اوچونچی سنہ مدینہ لیلر مراسم حجنی اوتوب بترگاج مشرکلردن یاشرنوب یتمش اوچ کشی ینہ کیچ برله معاہدہ قیلشدیلر. اللہغہ هیچ شریک قیاماوغہ، خاتون و بالالرینی حمایہ قیلو کبی افندمزی حمایہ قیلورغہ، مدینہ لیلرنگدمی افندمزینگدمی، ہدی آننگ ہدی بولورغہ، مدینہ لیلر بردمنی طلب قیلسلر افندمزی شوکا قوشلورغہ. ہدر قیلسلر افندمزی دە ہدر قیلورغہ، اگر مدینہ لیلر بر قوم ایله بولغان عہدلرینی بوزسلر افندمزی مدینہ لیلرنی طاشلاماسقہ عہد امضا قیلشدیلر. کورنہ درکہ، بو معاہدہ، دینی اجتماعی ہم سیاسی ایدی. امت اسلامیہ ننگ دینی اجتماعی، سیاسی فائدهلرینی تأمین قیلو ایک اولی حرم مکہ دە بولدی. افندمزی، مدینہ گہ ہجرتی بعدندہ، مکہ نی مسلمانلر قولندہ بولندرمقنی ہر دائم آرزو قیلور ایدی. مکہ مشرکلری دە افندمزی اعدام قیلورغہ عہد قیلشدقنلرندن ہر وقت محارب سانالور ایدیلر. شول سببدن بو مقصدہ ہر وقت یول آچیق ایدی. افندمزینگ بو آرزوسی، مفسر کراملردن بعضینک دیدیکی کبی مجرد وطنینہ محبتی ایچونگنہ توگل بلکہ حق تعالی طرفدن بارچہ اهل اسلامنک مثابہ (۶) سی، مرجعسی ہم دین و دنیا امرلرینک قوامی قیلنوب تعیین قیلندیغندن ہم دە کرۂ ارضنک ہر طرفینہ طارالاجق امت اسلامیہ ننگ دینی و دنیاوی سعادتلرینی متکمل بولمق، سعادتلرینہ مانع بولاجق نرسہلرنی تیکشرمک و آنلرنی دفع ایتمک یولینی تعلیم قیلمق، حجج کرام واسطہ سیلہ کرۂ ارضنک بتون طارمقلرینہ ایرشدرمک ایچون اطراف شتی دە تارالغان تورلی نسلدن بولغان امت اسلامیہ نی طاشندرمق، اخوتلرینی نغوتمق، ادبی اتحادلرینی تأکید قیلمق ایچون مخصوص بولغان بر اورن بولدیغندن ایدی.

در واقع فتح مکہ بعدندہ طوقزنجی سنہ حج موسمینہ اوشبو مقاصد عالیہلرنی فعلیتکہ چقارمق و امتکہ تعلیم قیلمق ایچون حرم و عرفاتدہ شروع قیلندی. افندمزی صلی اللہ علیہ وسلم حضرت ابوبکرنی امیر حج قیلوب یارمش ایدی. تیوشلی اورنلردہ مراسم حجنی تعلیم قیلدی. حضرت علی نی دینی ہم اجتماعی حکملرنی بیان ایچون یارمش ایدی. علی رضی اللہ عنہ عرفاتدہ اوشبو مادہ لرنی اعلام قیلدی: (۱) عہدلرندہ طورولری شیکلی بولغان مشرکلر ننگ عہدلرینی اوزلرینہ طاشلامق. (۲) عہدلری بوزولمش مشرکلر گہ دورت آی مہلت ویرمک. (۳) مسلمانلر ننگ ضررینہ مظاہر بولغان مشرکلر ننگ عہدلرینی مدتلرینہ چہ تمام ایتمک. (۴) بیت اللہ نی بو سنہ دن صوگ مشرک ہم یالانچا حالدہ طواف قیلمازلق.

اوشبو شرطلرنی، افندمزی رسول اللہ توهسی اوستندہ حالندہ

(*) و اذ جعلنا البيت مثابة للناس و امناء. جعل الله الكعبة البيت الحرام قیاما للناس.

حضرت علی اعلام قیلدی. حججنگ کوبلکنندن بر ایکی خطیب گنہ یتوشمادی، شونک ایچون حضرت ابوبکر، اوزی ابوہریردنی ہم خطیب ایتوب تعیین قیلدی. ابوہریرہ، دینی ہم دنیاوی امرلرنی تعلیم قیلدی.

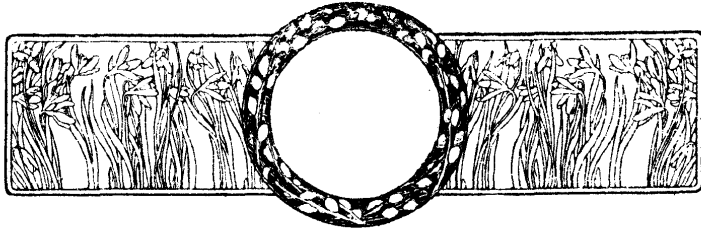
اوشبو وقتدن باشلاب عمومی تعلیم واعلانک اورنی «عرفات» بولوب تقرر طابدی. شول زماندن اعتبارا حج عملی امت اسلامیہ گہ دینی، دنیاوی، اجتماعی فائدهلرنی کوزہ تمک و شونلرنی عامہ امت اسلامیہ گہ حجج واسطہ سی ایله ایرشدرمک صفتینی جامع بر مشروع بولدی. بو دعوا مزغہ، افندمزی ننگ «عرفات» دە سویلہ مش خطبہ سینی ملاحظہ دن کیچرگاج شہہلرگہ بر مجال قالماز.

«ان اول بیت وضع للناس» آیت محترمہ سی انسانلرننگ فائدهلرینی کوزہ تمک ایچون ایک اول بنا قیلانغان اورن بیت اللہ بولوبوننی افادہ قیلسه و بو فائدهلر ننگ شمول و عمومی «مبارک» قیدی ایله تأکید قیلنسه «وهدی للعالمین» بارچہ امت انسانیه ننگ سعادتہ طوغری یوللرنی کورساتمک ایچون بنا قیلندیغنی قطعی سویلہ مش ایسہ «لیشهدوا منافع لهم» حجی تشریعدن مقصد و غایہ بتون امت اسلامیہ ننگ اخرای و دنیاوی فائدهلرینی تحصیل قیلمق بولدیغنی قاطع بر نص ایسہ، «بیت اللہ ہم حج امت اسلامیہ ننگ دنیاوی ہم اخرای سعادتلرینک یولنی کورساتمک و شونی تعلیم قیلمق ایچون مشروع بولدی» دیگان دعوا مز بداهت مرتبہ بندہ ثابت اولور.

بیت اللہ نی توصیف مقامندہ تحققہ دلالت ایدرماضی صیغہ سی ایله آندن صوگ استمرارغہ دلالت ایدر عبارت ایله، شارع حکیم ننگ افادہ سی بیت اللہ نی انسانلرننگ فائده سی ایچون تعیین، ماضیدہ تحقق ایتدیکی کبی بیت اللہ ننگ انسانلرنک دنیاوی اخرای سعادتلرینی کورساتوچی بولووی امت انسانیه بار بولغان مدتندہ دوام قیلوبنہ دلالت ایدر.

ایندی بو آیت محترمہ لرنک افادہ سی جہتینہ کیلسہک: «فلان محکمہ انسانلرنک حقوقینی حمایہ ایچون تأسیس قیلندی ہم ہنوز حمایہ ایدر و فلان اورن انسانلرنک اقتصادی حاللرینی نظر قیلمق و ترقی قیلدیرمق ایچون بنا قیلندی بو کوندہ ہم نظر ایتہدر، اوشنداق اورنبورغ دوخاونی صابرا نیہ سی روسیہ مسلمانلرنک دینی اشلرینی قرار ایچون باصالیدی، ہنوزدہ تقشیش و نظر ایتہدر» دیلر. بو جملہ لردن مراد نیندی نرسہدر؟ حیات و روحدن عاری بولغان بنا ننگ آغاچ و طاشلری نظر قیلور دیمکمیدر. ہیہات! بونی هیچ بر عاقل تصور ایتماز بلکہ شول محکمہ دە مدیر و عمال نظر قیلور و حمایہ ایدر دیمکدر.

سویلہ ایسہ «بیت اللہ، آدملرگہ سعادت یوللرینی کورساتمک

تاتارچه سوزلر

تلمزنی اشله توب توزه تو، برله شدرو بر کشینک اشی توگل، بر ملت اشی بولسه ده نیکدر بیک بورچولیمیز. تلمزنگ توبلی بر نیگری، عمومی بر املاسی، صرفی، نحوی یوقلغن بله طوروبده آنی توزه تو اورته، بوزامز. برله شدردمز، دیگان بولوب تورله. شدردمز.. تاریخمز، ملتمز ادبیاتمز بار-ملی، ادبی تل دیرلک تلمز یوق. یازوومز باشقه. سویلهومز باشقه هر کم اوزیچه یازا، سویلی. برمز «بولای بولماز» دیسه ایکنچیمز «بویله بولاجاق» دیب تاتاردن تورک یاصی - خلق بر نرسه آکلای.. تل دیگانده اوزمزنگ کملگمزنی ده اویلامیمز. بز کمار صوگ؟ خطبه لارمز- وعظلامز، دعالارمز، اوقولارمز کوبسی عر بچه ده تورکچه.. بز تورکلرمی، عربلرمی؟

بز تورک - تاتارلار ایچ. بزنگ اوز تلمز اوزمزگه عربنکنندن ده تورکنکنندن ده ارتغراق. تورکننگ «ایدیور»، «ایتمیور» «ایتمیه جک» لرینه کوره بزنگ «ایته»، «ایتمی»، «ایتمه ز» دیوومز ینگلرله کده کیلشیره کده. اوز سوزلرمز آراسنه تورکچده عربچه ده اورنسیز طغلماسون، بزگه تورک - تاتار تلی بولسون دیسه ک، ایگ آلك شول کیره که گان جیت سوزلرنی طاشلاب تلمزنی اشله تورگه بورچلیمز.

«جیت سوزلر قاطشدریلوغه تلمزنگ اشله غاوی سبب بولا» دیگان ایدم. تلمزنی اشله تمه گانگه کوره یازولارمزده نیچک عربچه قاطشدرساق سویله شوومزده ییگره ک روسچه قاتشدروب سویله شه مز. مثلا: اوزمزچه «یازوچی» دیمیچه писатель یا که محرر، دیمز. писарь، کاتب، دیبز. اوزمزچه آیتورگه تله سه کده تیزگنه نی آیتورگه طابالمیمز، تلمز چوبالا، کوبز ئلده писарь نك تاتارچه سن ده بلمی طورغانمز. تلمز نه یله غمی، تاتارچه غه اویره غه گان، تاتارچه اونو طولغان.. اشله غه گان. اشله نگان بولسه ایدی روسچه دن برده کیم بولماز ایدی. نه بز اوز سوزلرمزنی طابالمیمز.. طابالغان سوزلرمزنگ ده مغالرن یوغالتامز. شولوق «یازماق» سوزینگ طامرنندن ئله کوبمی سوز یاصالا. یازماق - писать، یازو - писаніе (کتابت)، یازوچی - писатель (محرر)، یازمه - рукопись، یازغیچ - писарь

ایچون تعیین قیلندی» دیمک، امیرحج بولوب تعیین ایدلش امام وعاملر اوشبو اورنده و اوشبو زمانده انسانلرنگ سعادتارینگ یوللرنی کورساتمک وتعلیم قیلیمق ایچون شارع طرفندن تعیین قیلندیار دیمکدر. شونک ایچون کره ارضنک اضرافینه طارانغان امت اسلامیه ننگ هر ایکی سعادت یوللرنی کورساتمک وتعلیم قیلیمق، حج ایچون امیر نصب ایدلش اماملر وعاملر اوستینه فرض اولور. شارع حکیم «جعل الله الکعبة البیت الحرام قیاه للناس والشهر الحرام والهدی والقلائد» (*) نظم حکمییه سیله حجندن مقصدنی ینه مفصل روشده بیان قیلوب «الله تعالی کعبه نی، بیت حرامنی، هدی هم قلائدنی انسانلرنگ دین ودنیا امرلرینگ قوامی، دینی ودنیاوی سعادتلرینگ عمادی، معاش ومقاصدلرنی تحصیلتنگ یولی قیلدی» دیه در. حتی عذابن رباح شول آیتدن استدلال قیلوب اگر امت اسلام حجنی بر سنه قالدردنر ایدی، هیچ بردینی هم دنیاوی فائده لرینی نظر ایده آماز ایدیلر دیمشدر. شوکا کوره حجنگ زمان و مکان هم مناسک وافعالنده شول هر ایکی مقصد رعایه ایدلوی لازمدر. ایندی یوقاریده سویلتمش دعوامز قطعی صورتده ثابت اولور.

(آخری بار)

امام محمد ظاهر ابن ملا احمد زکی بایتوگالوف. «تایصوغان».

عبرتلی سوزلر.

عشق طوغروسنده منطق غه موافق سوز سویله ر ایچون سومک لازم سومامک بیگراک ده لازم.

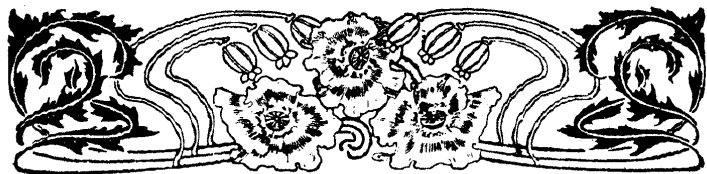
وقت عمرمزنگ کیسا گیدر، شونک ایچون وقتنی بوش اوتکارمک یاخشی اولماز.

آدم بالاسی ایچون اش بیک کوب لیکن تیوشلی اشنی صایلی بلو مشکل.

باشقلر طوغریلاندردماسونلر ایچون آدم اوغلی اوز اوزینی طوغریلاندردرغه تیوشلی.

(*) بخارینگ ذی السویقتین حدیثی شرحنده امام عینی دیه در: الاول اشاریه الی ان قوام امورالناس واتعاش امر دینهم ودنیاهم بالکعبة المشرفة یدل علیه قوله تعالی قیاما للناس فاذا زال الکعبة علی ید ذی السویقتین تحتل امورهم.

خلوت

اورنبورغ - تاشكند تيمر يولى نىڭ اوستىدە كچككەنگە «تور كىستان» شەھرى بار. بۇ شەھەر ايسكى بىر شەھەر بولدىغى ايجون شوكتلى و سىلپتىلى (زمانە سىنە كوردە) تارىخى واقعه لرنى باشىدىن اوزدرغان. اوزىنىڭ تاسىس ايدىلۇوندىن باشلاپ ۱۸۶۴ ميلادى گە قدر قوتلى و قوتسىز خانلىرى ايله اوليا و ايشانلرنى دە كورگان. شول ايكى صنف آدملىرىنىڭ بارماق اشارە لرى ايله ھى تولى جىر و ظلملر، عدالت و حكمتلرنى دە تېرە ياغىنە تاراتقان. شولنى ارقاسىدە اوزى دە بىتون اطرافقە مشهور بولوب كىتكان.

بۇ شەھرنىڭ شەھرت تابوونىنە سىبىلر نىڭ ايكى بىر نىچىسى «خواجە احمد يسوى» و اناڭ قەبرىدەر. قەبر اوستىنە ميلاددىن ۱۳۸۷ يىلر تېرەسىدە مشهور تيمىرنىڭ طرفىدىن بىك زور بىر بنا سالغان. بنا نىڭ ايكى يىوك ىرى بىر يوز ارشىنلر چاماسىدە بار. بۇ بنا يانغان كىرپىچىدىن بنا ايدىلۇب سرتقى ياغى ھى تولى آيتلر ايله زىنتلەنگان. بىلكە امىر تيمىرنىڭ عمرى وفا ايتسە كوبرەك زىنتلەرى دە كورنۇر ايدى. لىكن امىر وفات بولغاچ اناڭ قول آستىدە غى ذاتلر بۇ بناغە اهمىت بىرمى. تاماملامى قالدراغانلر.

بۇ عمارت اوزىنىڭ آستىدە بولغان خواجە احمد يسوى نىڭ چىروب طوفىراققە ئەيىلەنگان بدنن قابىلاغان دە، تيمىر يول ايله اوزوب بارغان تاتارلرغە «كچك وقتىگىر دانوق» «شرائط الايمان» دن اوقوب بىلگان سىلسلە باشكۇر خواجە احمد يسوى مېنىم آستىدە، كوزگىرنى طوتۇرۇپ، كوكلىگىرنى اوظۇرتۇپ قارا كرا! «دېب ئەيتۇب طۇرادەر. بۇ بناغە طىبعت طرفىدىن ھى تولى ھجوملر اولدىغىدىن كۇب ىرلرى ضعيفلەنگان؛ شۇندى جىرلرن ھىم دە جىمىرلورگە ياقن بولغان بىر قدر اورنلرېنى تعمىردە ايتكانلر. حاضر دە شۇنىڭ ايجون اغانە طوبلامىدەلر. لىكن اغانەلرنىڭ كىدىن، كۇبىمى و قابىدە سىرف ايدىلدىكىنى تېكشۇروب طۇرۇچىلر يوق. شۇنىڭ ايجون دە بۇ بنا نىڭ ھىلا كىتىدىن قوتلۇوى شېھەلى،

اغانەلرنىڭ اوجاستىقاۋى پرىستىنقە بىرلىگانلر نىڭ بوغلاماۋىنە شېھە مۇ بولماسە دە، ئەزىلر (عزىزلر) و تولى خواجەلر قولېنە كرگانلرېنە شېھە مۇ كامىل، (ئىرەگە نظارت قىلۇب، مەرىدە ئىرىيە ايدۇچىگە ئەزىلر دىلر). ئەزىلر خواجە احمد يسوى نىڭ اوز ذىرىتىدىن كىلگان آدملىرغە بولادىر،

(كاتب)، يازمىش - судьба (تقدیر)، يازماق (لازم و متعدى) подписчик، يازلو - подписка، يازلوچى - подписать писаться يازلمە - подпись، يازلغىچ - подписатель، يازشماق (بىر گالە شوب يازشماق) сотрудничать، يازشو - сотрудничество، يازشوچى - сотрудник، يازشمە - (ايكە و يازشماق) переписка، يازشغىچ - переписчик، يازش - перепись

باشقە، صدرلردن دە شۇنىڭ كېك سوزلر و اسمار چىقادىر. بىرۇق بۇ سوزلر بىلكە قىزىق طوبولۇر. «يازغىچ» بىزنىڭ تىدە بىوق شىكلى. «يازغىچ» قە اوخشاشلى سوزدە بوقمى؟ بار. «آچقىچ»، «آچماق» دن. شولا بوق «يازمە» «باصمە» غە، «يازق»، «سزق» قە اوخشاشلى. ائىدى سزىلغان نرسە گە سزق دىولسە يازىلغان نرسە (مكتوب) گە نى اوجون «يازق» دىولمى؟ «يابق» (يابقا دن)، «قابم»، «طاشلاندىق» (подкидышь)، «قالدق» (остаток) دىولە، ئە شۇندى بوق فعللردن: «طابق»، «ياىم»، «باشلاندىق»، «كىلدك» دىولمى. موندى بىر بىرىنە اوخشاشلى سوزلر، نىدىن بىر قاعدە آستىنە كرمى؟ سماعى سوزلردن كوبرەك قىاسى سوزلر نىڭ چاغشدرلمى؟

تلىنى نظريات بلەن تۇزە توب بولماسە دە چاغشدر و (قىاس) بلەن اشلە تۇرگە بولا. تلمزگە اورنەك بولورغە يارارلىق روس تلى دە اوزلىگىدىن اشلەغە نەن. زوبچە دە (قوردن) نىڭ باشنە приставка لر قوبىلغان كېك تاتارچە دە دە صوكنە قوبىلۇب ھى بىر سوزنىڭ ظامىر ندىن نىچە تولى سوزلر اشلە نە دردد بىز اشلە قىمىز. تلمزنى اشلە تسەك نىچىك بولور ايكان؟ بۇ سۇالگە جواب بىرونى حرەتلو اوقۇچىلرغە، بىگىردك دە يازۇچىلرغە تابشرام. جارالله وىرغازۇ. «بوتە».

عبرتلى سوزلر.

بىر قىسان، عمر قىسقە، اوتكان قايتىمى، كېلە چك حالى معلوم تۇگىل.

اولم، طىبعت سىرى بولۇب بۇ كۇن گە قدر بونى بىلۇچى بوقدر.

خاتونلر ايجون حرىت لازم اىمازدىك، «مىن جارىە اوغلىمىن» دىكدر.

محمد حنفی . . . حضرت سلطان العارفين گه یتمش یدی مگ مشایخ
سکران سکر مک سرور . . . « دیب صایرا بقیه طورادر. تاماشا
تمام بولغاچ زیارتچی خواجه غه یتیر تاشن بیروب چغوب ده اولگره
آمی، شول آقچه نی خواجه لر اوز آرا بولوشه لر. بولشکانده،
چقرش، سوگش حتی آتا، بابالری نك ده سلامت یرلرن قالد رشمیلر.
بو زیارت عادی، دائمی بولوب طورغان بر زیارت. بوندن
باشقه یلنك بر وقتنده غنه قیلنه طورغان اولکان بر زیارت بولا،
بوکا «خلوت» دیلر.

مکه مکرمه ده ذوالحجه نك ۱۰ نده نیندی حال و حرکت
بولسه، خلوت وقتنده «تورکستان» دده شوندی حالنی کوررگه
ممکن. جمعه کون غینوار (۱۹۱۴) نك ۳ نجی کونی بولوب، کون
یاخشنی اوق جلی ایدی. جمعه دن صوگ ساعت ۳ لر تیره سنده
حضرتک (تربه گه) تابا چغوب کیتدم. حضرت نك کوچه یاق
داروازا سن (قابقاسن) بر یازار قیلغانلرده قویغانلر.

بو بازار نك بر طرفنده راق قاراب طورغان بر محررگه ییک
کوب ماتیریا ل جیو ممکن. تاماشاچی صفیله مین ده بر چیتده
قاراب طورودن اوزمنی طیبا آلام. زیارتچیلر نك صفیلری باشقه
بولغان کبی کیوملر نده ده ییک کوب باشقه لق بار. بونلر نك
آرا سنده کوزگه ایگ الوک چاغلا طورغان نرسه، یاقاسز کولمه.
کلیر نك قارنلرینه قدر آچق بولغان کوکره کلری. بو بازار ده
صا تلوب آلونا طورغان نرسه لر نك کوبسی، توپلی (کله پوش)،
اشتاباو، ناصبای، قاب، آلاچا (قازاق خاتونلری اشلگان کله م)،
حلوا، قاون، قاق.

مونه شول ماللرنی یرلی خلق صاتا، مهمانلر آلا. آلو -
صاتو وقتنده سویله ش، کولوش، قچقرش لردن حاصل بولغان
موزیقالننی تاوشنی طکلاب طورو کوکله گه بر قدر طنلق بیره در.
خلق نك اورتانندن کوزنی آلوب بر چیتکه رده قاراسا ک، باشند
آباق پهره نجه گه (چاپانغه) اورالغان، یوزینه جمبت (قارا قل دن
توقوغان پهره) یابقان صارت خاتوننی نك آقرنغه، کوکلسز گنه
بر آباق آطلاش ایله اوزوب بارغانون کوره سک. مونه شونک
آرتدن اوق باشینه ۱۵-۲۰ آرشین قدر بوزنی اوراغان، صاندرق
آچقچن آرتینه تاققان، آباغینه اولکان ایتکلر کیگان، بالقوب
طورا طورغان قارا کوزلرن آغه تککه کنده، آباقرن تیز- تیز
آلوب صالوب اوتوب کیتکان یوزی آچق قازاق خاتونن کوره سک.
کوزنی ینه خلق اورتاسینه یونه لدرسه ک برده شیشه سینی توککه رگان
قولینه ناصبای صالا، ایکنچی بره وی آغزینه آتا، ینه بره وی
توکره ب یاتا. شول بره ولرنک باری ده شوندن لذت و تم تابا.

خواجه احمدیسوی نك ابراهیم خواجه اسملی بر اوغلی ایله
گوهر خوشناس اسمنده بر قزی بولغان. اوغلی اوزندن مقدم
وفات ایتکان. قزی آرقلی نسلی بو کونگه قدر دوام ایتوب کیله
ایمش. «خواجه من» دیگان آدم لر اوزلرن، یسوی نسلندن
حساب قیلالر.

خواجه احمدیسوی حضرتلری ۱۲۵ یل عمر ایتوب، ۶۳ گه
یتکاج اوز خانه سینک بر پوچاغینه ۳ آرشین تیره نلگنده قودق
کبی بر باز قازیغان ده، ییغمبرمز محمد علیه السلام نك وفاتلرینه
امثال ایدوب، قازیغان بازینه کروب، آخر عمرینه قدر شونده
باشاغان. هجرتدن ۵۱۴ نجی یلده وفات ایتکان (*).

بر وقتنده شول بازغه بر خواجه ایله توشکان ایدم. باز نك
دیوارنده باش صیوشلغنی قدر بر تیشک بار ایکان. خواجه میگا
شول تیشکنی کورسه توب «حضرت سلطان کرامت ایله جمعه
غازلرنی بخارای شریف گه باروب اوقوب قایتا ایکان. اول سلطان
العارفین نك یرنی تیشوب یورولرندن بزلرگه عبرت بولسون ایچون
بو تیشک بیکله نمی قالغان» دیب آق ذهنگه قارا تاب توشوررگه
آزابلانغان ایدی.

حاضرگی کونده قبری امیر تیمر صالدرغان بنا نك آستنده
بولوب. قبر اوستنده یازو - صزودن هیچ نرسه یوق. یاننده
خاتوننی نك قبری گنه بار. بو ایکی قبرگه زیارت قیلونی حج گه باروب
قایتودن ده آرتق دیب اعتقاد قیلوچیلر آز توکل.

زیارت که کیلگان آدمنی، شونده غنی خواجه لر نك برسی
ئه کتروب آلا ده، ایگ اول خواجه احمدیسوی نك قبری بولغان
بوله نك ایشک توینه کیتره و شول ایشک نك بو صا غاسن اوبه رگه
تکلیف قیلادر (باشی توزکلر البته موگا تنزل قیلمیلر). صوکره
خواجه آقرنغه ایشکنی آچاده، قبر اوستینه قاراب، قوللرن
کوکره گینه قویوب، یرگه قدر ایبوله در. بارماق اوچلرینه غنه
باصوب اچدن، اسچوت توینه لرینه اوخشاش بر تزم شاقاقلرنی،
زیارتچی نك کوز آلدنده اوبه، بتون یوزینه صپی هم زیارتچی نك ده
شویله قیلون اوتنه در. صوکره شول ایشک توینه اوطوروب
قر آن اوقی ده باشقه یرلرنی تاماشا قیلدرادر.

تاماشا قیلوب یورگنده «مونه بو! آرسلاب باب اولیا،
مونه بو بوله ده ابوالخیر. . . مونه مونده آبلای. . . مونسی

(*). احمد زکی ویدی جنابلی اوزینک «تورک و تاتار تاریخی»
نده صحیفه ۵۴ ده خواجه احمدیسوی نك وفات تاریخن هجرتدن ۵۶ نجی
یلده کورسه تکان. بو تقدیرده یسوی حضرتلری عصر سعادتده یاشاغان
بولورغه تیوش بولا. بونی همه کشی انکار قیلادر. ۶ ایله ۵ نك
آراسنده غنی بر رقم نك توشوب قالووی احتمال. شویله بولسه ۵۱۶
هجریده بولووی ظن ایدوله. بو ایسه نقلیاته طوغری کیله در.

قاراب طوردم. محراب اچنده ايشان اوطورغان. شوگا طوتاشوب
بر حلقه ياصالغان. چالمار حلقه ننگ اورتاسينه تاشلانغان. حلقه ده
اوطورغان آدملر، بر آلفه بر آرتقه آوب «هو» ولداب
طورالر. بعض بره ولى ايشان ننگ آلدينه باروب، تبرك قولارن
طوتوب ايتنه كينه باشلرينى قوبوب آقروب يغالير. شول كيفيته،
بره وى كينه، باشقه سى كيله. حلقه ده غيلر همان اوزلرى ننگ اشلرنده
دوام ايتلر. شول آزاده بعضلرى قفقاس توركلرينه مخصوص بر
مقام ايله عوزوب، صوزوب نى در اوق.

بونده غى قيلمش و قچقرشلرني تاميله تصوير و تعريف
قيلوب بترونى مينم كچكته قلمم بولدر ائى. بونلر ننگ حر كئلرينى
اوطوروب بيوگه، قچقرشلرينى زلزله وقتنده غنه بولا طورغان
جان آچيتيج بر تاوشقه اوخشاتو ايله كنه قالام. بو ذكر مجلسى
جمعه دن صوگ ايكندى نمازينه قدر دوام ايتدر. بو كون باستودن
صوگ خلوت كه توشه چكلرينى بلوب، ينه كيج ايله كيلورمن ديب
چغوب كيتدم.

كچده ينه بارددم. مين بارغانده جماعت ياستونى اوقوب
طورالر ايدى. تر به ننگ اچن بيك كوب شهملر ايله باقترتاغان
ايدى. بو شهملر حال تللرى بلهن، بو كچك ننگ يلده بر كنه بولا
طورغان بر كيج ايديكينى ئه يتوب طورالر. كوب ده اوقه دى ياستو
غازى اوقولوب بتدى. تروزوك صفلر بوزلدى. خلق قازان اچنده گى
كاسته كىي قاينى باشلادى. مسجد ياقدن ده چغوب (بايلارچه
ئه يتكندنه) زالفه طولديلر. بر تورلى طنچلق بولغاچ قبر بولمه سينگ
ايشگن آچديلر. خلق ننگ همه سى آياق بوكله ب اوطورشديلر.
سوره يسن ايله فاتحه و اخلاص سوره لرى اوقولدى. عمومى بر
دعا قيلندى. خلق ينه آياق اوستينه باصدى.

بر وقت، «خلوتكه كيلگان آدملر بو ياننه كيلوگرا!» ديب
خلوتچيلرني آيروب آلديلر. آريلو قام بتكاج، ئه زلر قبردن ۶-۵
سازين يراقده ايشك طوغروسينه اوطوردى. بره و آنگ آلدينه
زور بر رويال (داستال) يازوب قويدى. خواجه لردن ۳-۲ آدم
ئه زلر ننگ آلدنن، قوللرينى قوللرينه قوبوب اوتوب كيتديلر.
كيتكندنه «تقصير مونبازا» ديب قچقروب اوزديلر. شوندىن
صوگ ايكي خواجه ننگ آراسندنغه خلوتچيلرني اونكاروب، ئه زلر
آلدنن اوزدر باشلاديلر. شول وقتده بر خواجه «تقصير مونبازا»
ديگان سوزلرني تكرار قيلوب طورادر. شوندىن صوگ ئه زلر
آلدنده بازيلوب قوبلغان آق رويالغه آقندن، قارادن آقچه ياو
باشلى. آقچه تاشلاماغانلرى، «تقصير بي نياز» ديب قوللرن
قاوشروب ير كه قدر ايبولوب، ئه زلر ننگ آلدنن اوتوب كيته

قز مرداب طورغان خلق ننگ اچندن يروب چغوب، «حضرت»
ننگ اچينه كردم.

ايشكدن كر گچ اوق كوز آلدنده قازان كورينه در. بو قازانى
خواجه احمد بسوى مريدلر ينه پلاو پشروب آشانور ايجونى ياكه
تيمرانك اوزينگ قوت و غيرتلى عسكرى ايجون ياصتوب، صوگ ره
بونده قويدرغانى؟ قطعيا جواب بيرر كه اقتدارم يوق. قازان ننگ
اوستنده يازويده بار، اوق آمادم. اما خواجه لرنك ئه يتويته
قاراغانده، بسوى حضرتلرى ننگ اوزندن قالغان قازان ايكان.
كر گچ طوغرى ايشككه قاراغان قبر يانده غى صنه ننگ اوستنده
حيولوب طورغان خواجه لر يانينه بارددم. شونلر ننگ آراسندن
بره وى خلوت كه كيلگان بر آدمنى زيارت قيلدروب بر صومنى
آوب قالغان. شول بر صومنى بولوب اوطورالر ايكان. اوستلرينه
آزراق قاراب طورغاچ، مسجد ياغنده غى ذكر ئه يتوچيلرني باروب
قاريم ديب كيتر كه طورغان ايدم، ليكن بو مسئله دن ياخشى اوق
بر جانجال چغاچاغنى اويلا ب كينه اورغده قالدم. خواجه لرنك اوز
قانونلرى بويچه بر صوم اوچ آده كه تگر بولنور كه توش ايكان.
اما بر صومنى اوز قولى ايله آلوجى خواجه بره وگه ده بيره سكه
حر كت قيلوب ياتادر. شول حالده اولكائردك خواجه كيلوب
حه كه م صفى ايله حكم قيلماقچى بولدى. ليكن بولدر ا آمادى.
ينه بوندىن ده اولكائردك خواجه نى آوب كيلديلر، بوكده تگى
اوصال خواجه آرتق اطاعت كورسه غه دى. بو قچقرشلر ننگ
آراسنده سويله نگان سوزلردن آوب يازيلورغه تيوشليسى، آب
آق صاقاللى، قبقزل چرايلى بر خواجه ننگ اوز صاقالون اوزى
طوتوب «اوز خصمى الماسام، اوشو آق صاقالم ايله خاتون بوليم»
ديگان سوزلرى ايله باشقه بره و سى ايكنجي برسينه قاراب «آتا،
بابا كنگ صومه گلر ينى پارچه، پارچه قيلوب تاشلارلق اوتكر نشلى
سينداى بر فاشقرمن (بوريمن)» ديب جيكرينووى.

بو سوزلردن خواجه لرنك كيم ايديكلىرى و نيندى مقصدفه
اش قيلدقلىرىنى آكلو قيون بولمسه كيردك. شول قدر قچقرش
وسوگشردن صوگده نتيجه قانونغه موافق بولوب چقمادى؛
ئه لگى بر صومنى آلمان آدم «بولماس!» ديدى ده آزالردن
چغوب ده كيتدى. كم بله بوندىن صوگ بو بر صوم اوستنده ياكيدن
قاندى ادبزلنكلر بولور؟ مين ده يانلردن كيتوب، مسجد ياغينه
باروب كردم. مسجد ننگ اچى شغرم طولى خلق. آرى بيرى
توب، قايزوب مر كرنى قارى باشلادم. ليكن مر كرنى يونله ب
كوزوب بولمى ايدى. چونكه تاماشاچى آدملر ننگ كوبسى آياق
اوستده لر ايدى. باشقه بر قاقووراق ير كه باروب اير كنه ب

کوله چمک و شادلقدن بر اثرده قالمغان. کولمک و اشطانلری صقما صو بولوب، همه سی «اوه!» دیگنه ضولش آلاز ایدی. بونده غی تیر ایسیگنده، آدم نگ بتون وجودینی زهرلرگه یتچک قدر مول ایدی. بو اورن شوندی بر اورن، که نظافت و حفظ الصحه نگ تمام کیریسنی آکلانادر. شونک ایچونده عقللرندن و سلامتکلرندن یازوب چققانلری کوب بولغان کبی حیاتلرندنه آیریلوب قالوچیلر یوق توگل .

شوندی صاصی یرگه کروب ذکر ایتونی، دین اسلامنگ کورکام اشلرندن صانیر. دینمزنگ کورکام اشلری شوشندی بولسه، کورکام بولمغان اشلری قاندى بولا ایکان؟ دیگان بر سوال خاطرگه کیله در. خلقنگ کوبلگندن، اورن بولماو سببلی، نماز اوقوغانده، بر برسینگ ایگ باشلرینه «سجده» قیلار ایکان. بونده غی هیچ بر عمل و حرکتلردن، اسلامنگ روحن کوره آلامد. یامین، مقدس اسلامنگ روحندن یراق، یا خلو تچیلر؟ حالبوکه مین، اوزمنی صاف بر مسلمان صایدغم کبی، خلو تچیلرده اوزلرن چن مسلمانلر دیب حساب ایتلر.

ایرلر پنجشنبه ایرته بلهن چققاچ خاتونلر کره لر. خاتونلر بر یلنگ اچنده حیولغان «تله کلر» نی شونده آلوب کیله لرده قالدروب کیتلر. کوبرهک بالا توره سی تورغان خاتونلر کیلوب، ایرلرنگ تیر ایسلری سگوب قالغان قامش اوستنده آوناب، آوناب اولیلردن، بالا تا برغه یاردم استیلر، دی. اوچاقده غی کیساونگ یامان ایسی، بتون عائله نی ایسرتوب آیاقدن یغوب اشدن چقارا ایکان.

لطائف

ایکی کشی آراسنده

— عبدالکریم افندی! اوقوچیلرغه یاردم جمعیتنده سز خزینه دار بوغای، قازاندن کوب کیلیدی؟
کوب کیلیدی کوب! حتی بز اول قدر بولور دیب حسابلا-
ماغان ایدک .

— بیک یاخشی بولغان، جمعیت یاخشی غنه آباق غه باسقاندن.
— نیچوک آباق غه باصسون! یغلامدیمی دیگن!
— آقچه کوب کیلگاج یغلامدیمنی؟ البته آباق غه باسقان بولا.
— سز «آقچه کیلیدیمنی؟» دیب سوریسزمنی؟ مین بیت
«آقچه سوراب عمریضه نر کیلیدیمی؟» دیب آ گلیم. آقچه نی
سوراساک قازاندن آقچه کیلگانی یوق.

بیره. صالداتجه نه یتکانده، پارادنی اسموتر تمام بولغاچ خلوت که توشه طورغان یرگه باررغه چقدیلر؛ چونکه خلوت اورنی باشقه یرده ایدی. خلق ایله برگه مینده جورى بیردم .

خلوتکه توشه تورغان یر، یسوی نگ اوزی ترکک ایتکان اویگه طوتاشدروب صالغان، ۴ آرشین بیوککلده بر پادوالدن عبارتدر. شول پادوال طوتاشدولغان اوی نگ اچنده اوق، یسوی نگ یاقتی دنیاغه چقماى ۶۳ یل یاتقان بازى ده بار. پادوالنگ ترده لری یوق، تامدن (توشامدن) بر نیچه توندگی هم ده ایکی یاقدن برده ایشگی بار. پادوالنگ اچینه کرگچ، تاریخلرده کورلگان ایران، بخارا تورمه لری ایسکه توشوب کیتدر. ایدنی یر بولوب قامش توشالگان. پادوالنگ اچینه آدانره ق باروب کرسم آدم طولوب یاتور. ایندی کیله تورغان خلق قایده کروب اورنلاش-ور دیب اویلاب طورغانمده، الگی کیله تورغانلرم، آلدنی بوله ده کولمک اشطاندن باشقه کیوملرینی صالوب، بر یر آرتلی کره گنه بیرلر. صازلغه باتوب یوغالغان کبی، پادوالغه کرگچ، یوغالارده کیتلر. چیتدن کیلگانلرنگ کوبسی، چیشنوب تاشلاغان کیوملرن اوزلری ایله برگه آلوب کره لر. بوندى کیوملر نی قویار ایچون، یورگنده باش تپاسک قدرگنه یوقاریده شورلکلر بار. شورلکلرنگ همه سی کیوم، چاینیک، قومغان و کاوش لر ایله طولغان ایدی. شونلر نی کورگچ حاجیلر پاراخودی خاطرگه کیلوب کیتدر. کره تورغان آدملر تمام کروب بتکچ، نه زلر کیلوب ذکر مجلسنی آچا، شوندن صوگ ذکر باشلانا.

بونده غی اولطرشلر ایسکی مکتب بالالرینگ اولطرشلی کبی ترتیبسز، طغزلق جهتندن یوزلرچه مرتبه ارتق. اولطرشده غی طغزلق، یرده کورگروب -- یاشاروب طورغان جیتن صاباقلری نگ طغزلغندن برده کیم توگل. بونده کرگان آدملر، کونلرده صام، تونلرده قام، تللرده ذکر بولغانی حالده، قایسی بر کون، قای بره وی ایکی-اوج کون طوروب، قای بره ولری بیش کونده قام ایتوب چقارلر. حاصل اوزلرینک یتلرینه قازاب طورالرده چقارلر. طولدرمی چغوچیلر یرینه یا گدن کروب طورالر. شولای ایتوب جمعه کون کیچدن باشلاب پنجشنبه ایرته نمازینه قدرلی آدم اوزولمی. بو یلغی خلو تچیلر ۵ -- ۶ مگ جاماسنده ظن ایدوله در. هوانگ بوزوقلغندن، صولش آوقیونلاشا باشلاغاچ توزه آلمی چغوب کیتدم.

ایکنجی باروومده پادوالنگ هواسی اولگیگه قاراغانده نیچه مرتبه لر بوزوق و صاصی بولوب قالغان. خلقنگ چرایلری ده ۵ - ۶ آی آورغان آدم چرای. کبی صولغان ایدی.

روح تربیه‌سی

سینزولرنک بولونلوری

نیرولرنک میدگی مگرلرگه طوتاشولری، نیرولرغه تأثیر ایتوجی خارجی نهرسهر حاللر (هوا، حرکاتی، یاقتیق کبی لر) اعتباری بلن سینزولر ایکیگه آیرلار: بری - تن سینزولری (органич. ошущ.) ۳ نجیسی - طشقی اعضالرنک سینزولری (ощущение органъ внѣшнихъ чувствъ).

کشینک ته ندهگی قایسی بر نیرولر بتون گوده نك اچنده هم طشنده طارماقلانلر، لکن آلاز (باش میندهگی) نیرو مکر- لریته طوتاشمیلر. بلکه آرقاده غی میگه گنه جینالار. اول آرقا مینده جینالوجی نیرولر، تن اچندهگی حاللر (آورو، آچغو کیلر) بلن تأثیرله نلر هم ته نك اچندهگی عمومی سینزولرنی بلدره لر. شونك اوچونده، آندی نیرولر یاردمی بلن حاصل بولغان سینزولرگه تن سینزولری، یا که عمومی سینزولر دیلر.

بعض بر نیرولرنک بر اوچی باشده غی میگه، ایکنچی اوچی خصوصی سینزو «فوراللر» یه (حواس خمسّه خارجه گه - органы внѣшнихъ чувствъ) طوتاشالر. ایکنچی توری نه یتکانده، بو نیرولر، کوزلرگه، قولقلرغه، بورنغه، آوزغه هم تیریگه طوتاشوب، سینزو اوچون مخصوص آیاراطلر حاصل ایتلر. اول آیاراطلر (کوزلر، قولقلر و...) بر توری تأثیرلر بله ننگنه اثرله نه آلالر. مثلا: قولقلر طاوش، کوزلر توس بلن اثرله لر.

خصوصی سینزو «فوراللری» تن نك طشنده بولغانلقدن، آلارده حاصل بولغان سینزولرنی طشقی سینزولر دییولا.

تیه سینزولری

ته نك اچندهگی اوزگارشلر سبیلی تن سینزولری حاصل بولار.

ته ندهگی ییلگیلر اورنلرغه مخصوص بولولری اعتباری بلن تن سینزولری بیشکه آیرلار: ۱) تن سکرلرنک سینزولری (ته نئی کیسکانده، ته نگه صوقغانده، تن آراج هم تن حال آلاج

حاصل بولا تورغان سینزولر کبی)؛ ۲) ته ندهگی نیرو (عصب) لرنک سینزولری (نیرولر بالغو، نیرو آورولری کبی چاقلرده بولا تورغان سینزولر)؛ ۳) تن رزقلا نغانده غی، ته ندهگی قان حرکتلری وقتنده غی سینزولر (آچغونی، طویونی سینزو، صوصاونی، اوقشاونی، یورا کدهگی آورتولرنی سینزولر کبی)؛ ۴) طن آلونی سینزو (طن طارغو، یوتال، یاخشی هوانی سینزولر کبی). ۵) ته ندهگی تیمپراتورا (یلیلق، صووقلق) نی سینزو. (بو اورنده غی تیمپرا- تورانی سینزولرنی - تیمیو (لمس) دن حاصل بولا تورغان سینزولر بلن بر دیب اوبیلانماسن، تیمیو یاردمی بلن خارجه گه صووققلرنی بله بز، اما ته ندهگی تیمپراتورانی سینزو دیمک: تن اچنده (مثلا، یزگک توتقاند) بولا تورغان یلیلق هم صووققلنی سینزودن عبارت.

تن سینزولری بر برینه طوطاشوب، عمومی سینزو حاصل ایتلر: آلاز هر قایسی اوز آدینه حاصل بولمیلر. مثلا: آچساق، شول اوق وقت ده باشمزه آورتسا، شول تن سینزولرن دن بزده برگنه سینزو حاصل بولا: بز کیفسزله نه مز، آوریمز؛ اما بز نك روحمزه سینزولر آیرم - آیرم بلنمیلر.

تن سینزولری جسمی ترکلکگه گنه خدمت ایته آلالر. اما روح ترکلگی اوچون کوب فائده (بلم) پیره آلیمیلر. شولایده بولسه، تن سینزولری روحی ترکلکگه ده تأثیرسنر قالمیلر. مثلا: آش قازانی، یا که نیرولری بوزلغان کشینک روحی استعدادلری کیمی. گرچه تن سینزولری کشینک اختیارندن باشقه حاصل بولسه لرده، آلالرنک خصصیتلر بلو تربیه اوچون بیک اهمیتلی. مثلا: بیک ایرکله لکگه. چدامسزلقغه عادتله نگان بالا، ته ندهگی بیک آزغنه آورتولرغده توزهی: حاضر کویسزله نه، یلی باشلی؛ بر یری چاقغنه آورتا باشلاسه آنک روحی استعدادلری بالکل یوغالا، اول بر نرسه نیده آ گلایمی. بر نرسه گده توشنمی. آندی کویسزله نوگه، ایرکله لکگه اویره نکان بالا عمر بویی توزمسز، طورمش دولقلرنه قارشلی بارا آلمی تورغان، غیرتسز کشی بولب قالا. اگرده بالانی یاش وقتدن اوق واق- تویه ک اوکغایسزلقلرنی، آورتولرنی «صالغن قان» بلن، توزم بلن اوتکاررگه عادتله ندرلسه، اول وقت تن سینزولری (آچغو، صوصاو، آورو کیلر) بالانک روحی ترکلگیته تأثیر ایته آلیمیلر. آندی توزملی بالار دینده ترکلک ایتهرگه استعدادلی بولار: آج ایکان - آج کوینچه، آوری ایکان - آورو کوینچه آلاز اولرنی نك مقصودلرینه ایتلر؛ چونکه آلالرنک ته نی آورتسه ده، روحلری سلامت، شونک بله ده آلاز طورمش دولقلرنه بیرشمیلر.

طشقی سیزولر (هواسی همسه فارمیه)

طشقی سیزولر یش تورلی: کورو، ایشتو، ایسنه و ته م بلو (طاطو)، تیوو (لمس).

طشقی سیزولر انسانک روحی ترکلگی اوچون ییک اهمیتیلر. آلارنک هر برسی کشینک روحیه آیرم- آیرم معلومات بیردلر. طشقی سیزولر کشیده گی مخصوص نیرولرغه ییلگیه نگانلر. شونک بله نده آلا، بر برینه قاتاشمی، آتق- آیرم معلومات بیردلر. مثلا: کوز- کورنگان نرسلرنی، قولاق- ایشتولگان نرسلرنی بلدرلر. دیک، بو طشقی سیزولر خارجی نرسلرنک خصوصیتلرندن بزرگه آچق معلومات بیردلر. ایکنچی تورلی نه ییکانده، طشقی سیزولر (کورو، ایشتو، ایسنه و، طاتو، تیولر) انسانک روحی ترکلگینک هم آنک روحی ترقیسینک اساسلری. اگرده آلا بولماسه، انسانده، احتمال، روحی ترکلکده بولماس ایدی. انسانک روحی ترکلگن بر یورط دیب تصور ایتلسه، طشقی سیزولر اول یورطنک ایشکاری هم تهره زه لری، انسانک روحی شول ایشک تهره زه لر (کورو، ایشتو و... لر) آرقلی خارجی نرسلر حقنده معلومات حییلر. شول خارجی سیزولرنک بره سندن محروم بولغان (دوم صوقرلر، صا گفر اولر...) کشیلرنک روحی ترکلکارنده هر وقت کیمچیلکلر بولا.

کشینک روحی ترکلگی اوچون ایک اهمیتلی بولغان سیزولر کورو، هم ایشتودر. شونک سبیل کورو بله ایشتونلی علی سیزولر دیب ایلر.

علی سیزولردن صوگ، تیوو (لمس -ощущ. соприкос) (новеніе или осязаніе) ایک اهمیتلی سیزولردن سانالا. طاتو هم ایسنه ولر (کورو، ایشتو کبک اولک) روح اوچون اهمیتلی توگلر. طاتو، ایسنه ولر کوبره ک وقت تهن ترکلگنده گی مقصودلرغه خدمت ایتلر.

باللرده غی طشقی سیزولرنی تربیه لو

طشقی سیزولر انسانک روحی ترکلگی اوچون ییک اهمیتلی بولغانلقدن، آلارنی تربیه ایتوده ییک تیوشلی بولا. آلارنی یاخشیلاب تربیه ایتکانده گنه، بالانک روحی مکمل روشده ترقی ایته آلا. طشقی سیزولرنی تربیه ایتو اوچون ایکی یول بار: بری- جسمی تربیه، یعنی طشقی سیزو «قورالدر» ن کوزلرنی، قولقلرنی، بوروتنی، آوزنی هم تیرینی تازا، سلامت طوتو، آلارنی بوزلودن صاقلو.

ایکنجیسی- روحی تربیه، یعنی، بالالرنی، اوزلرنده گی

طشقی سیزولرگه اعتبار ایته زگه اویره تو؛ ایکنچی تورلی ایتسه ک، بالانک روحی معنی له شدرو، تیره نه یوو. مثلا: بالا، بر نرسه گه قاراغانده. اول نرسه نک ایک اهمیتلی خصوصیتلرینه اعتبار ایته بلسون. آنده غی اهمیتلی ییلگیلرنی کوره هم آلا رغه توشنه بلسون. حاصل، بالانک سیزولرینه (کورو، ایشتو و... لرغه) سبب بولغان نرسلرنک ییلگیلری آنک خاطر نده اورناشسونلرده بالا هر وقت اول ییلگیلردن فائده لانا آسون.

بالانک عقلن تربیه ایتمی، فقط جسمن (سیزو «قورالدر» ن غنه) تربیه ایتو، آنک روحی ترقیسینه یاردم ایتمی. مثلا: کشیلر آراسنده هر تورلی طاوشنی ییک یاخشلی هم درستلک بله ن آیرا آوچیلر اوچریلر. اما آلا موزیکا آهنکلر نندن لذتله نه آلمیلر. دیک، آندی کشیلرنک ایشتو «قورالدر» ی (قولقلری) یاخشلی تربیه (یا که ترقی) ایتدرلگان بولسه ده، روحلری تربیه ایتلمه گان. کوزلری تربیه ایتلمه گان (بلیزاروی - یاقندنه کوروجی) کشیلر آراسنده ده هر تورلی توسلرنی خطاسز طانوجیلر هم نفیس بولولردن منظره دن لذتله نه آوچیلر بولا. آندی کشیلر بالا وقتلرنده اوق کورگان نرسلرینه اعتبار بله ن قارارغه، آلا رده غی اهمیتلی ییلگیلرگه اعتبار ایتارگه اویره نگان بولالر.

روحی تربیه کورمه گان کشیلر. گرچه آلارنک کوزلری ییک اوتکن بولسه ده، توسلرنک کوبسن بر برسندن آقلاب آیره آلمیلر.

طشقی سیزو «قورالدر» نیک بر تیگر ترقی ایتولرینه ده ییک زور اهمیت بیررگه کیره ک. آلارنک برسینگگنه ترقی ایتوو- روحی ترکلککنک طولق بولماوینه، بر طرفلی غنه بولوب ترقی ایتوینه سبب بولا.

بالا خارجه ده غی نرسلر بله ن (مثلا: اوینچقلر بله ن) بولاشقانده آنی آشقدر ماسقه هم یالقما سقه کیره ک. اگر آشقدر لسه بالا اوزینک مشغول بولغان نرسه سنده گی (مثلا: اوینچقلر نده غی) ییلگیلر، خصوصیتلر بله ن تانشوب اولگرمی؛ مشغول بولغان نرسلری حقنده غی معلوماتلری ییک ساده، صای بولا. دیمک، بالا هر نرسه گه اوسته ن قارارغه اویره نه. بالا اویناغان وقتده (اوزی سیزماسدن) اوزینه کیره کلی معلومتی حییا. شولای بولعاج مر ییلر (تربیه ایتوچیلر) بالانک اوینلرین «ظوردهش مکتبی» دیب بلورگه تیوش هم آنک اوینلرینه هر وقت اعتبار ایتو کیره ک. بالا تیکشرگان (اویناغانده تیکشرده) نرسلر نندن کامل تأثرله نسون، آشقماسون. بالانک تأثرلرن (اوینچقلردن) باشقه نرسلردن تأثرله نوکی (ییک کوبه یوو، مثلا: اوینچقلرن ییک یش آماشدرولر آنی اعتبار سز لفقه اویره تهلر؛ آنک تأثرلری روحنده از قالدردن سدن

يوغالار. بالانك تاثيرلى آز بولسونده، لىكن آنك كوكلنده ياخشى اورناشونلر.
طشقى سيزونى عموماً نيچك تريبه ايتو حقتده شول يوغارده يازلغان عموماً قاعدهلرنى گنه يازدم. موندن صوڭك طشقى سيزولرنك (كوزو، ايشتو، ايسنو، طاتو، تيبولرنك) هر برسى حقتده هم آلارنك روحى ترقى اوچون نى درجه اهميتى بولولرى حقتده آيرم - آيرم يازلور.
مرد عالم.

بخارا مدرسهلى

۷ نچى مدرسه «جعفر خواجه» مدرسه سىلد. بو مدرسه نى بائىسینه نسبت ايله «جعفر خواجه» اسمله گانلر. مدرسه برگنه قاتلى بولوب اچنده بر «حوض» ده بار. هواسى گوزل و اطرافنده باقچه قلر، بايلرنك تورلى ميوه لرتوشدره طورغان باغلىرى بار. جعفر خواجه اوزى، مدرسه نك بناسن تمام ايتو آلمايىچه وفات بولغان. صوڭره اوزينك بر ياقىنى مدرسه نى تمام ايتكان. مدرسه ۱۱۳۱ سنه هجرىده صالندىقندن حاضرنده ۲۰۱ سنه در. لىكن اورنى بر آرزو بتلى بولوب هر ۱۵ - ۲۰ يلغه بر عمارت ايدلگانگه اوخشيدر.

مدرسه نك ۳۲ عدد حجره سى و بر مسجدى بولوب، قرق نفر مدرسى بار. مجموع وقى ۲۵۹ مك تنكه بولوب شوندىن همه مدرس گه ۳ مك تنكه (۴۵۰ صوم) دن بر يوز يگرى مكنى (۱۸ مك صومنى) چقارساق. ۳۲ عدد حجره دن ۱۸ عددينه (قالغان ۱۴ عدد حجره نى اوزندن صوڭك امله تو سببلى وقندن محروم حساب ايدلنده) هر حجره باشينه ۴ مك تنكده ۷۲ مك تنكه (اون مك سيگر يوز صوم) نى چقارساق هم دورت امامنك حقن آشاب ياتوچى صورى قورت ايشان خوقندىنك وظيفه سى بولغان هر امامغه ۴ مك تنكده ۱۶ مك تنكنى، مؤذن، سبروچى، ساج آلوچى (حوض مدرسه نك ايشك آلنده بولغانلقدن صو تاشوچى يوق وكيره گى ده يوق) لرنك وظيفه سى ۸ مك تنكنى، كىتبخانه سینه هر يلغه كيره كلى كتابلر آلورغه تعيين ايدلگان ۱۸ مك تنكنى (بو ۱۸ مك تنكنى مسجد بلان خطيى بر ايشان آشامقده در. مینی حيرته قالدرا طورغان نرسه لده اوزلرى شوندى اهل طريقتدن بولوب صرف طلبه لر حقى بولغان و آلرنك مطالعه سى ايچون كيره ك كتابلرنى بولندرغه تعيين ايدلگان بو قدر صومانى نيچك حلال ايتوب آشارغه طريقتده بولولرى ايرك بیره و وجدانلرى قبول ايتو ايكان؟) چقارساق قالغان

۲۵ مك تنكنى متولى آلمقده در.

حجره لرى صاتلادر، بر دانه سى ده شاگردلر قولنده توگل. بو حجره لرنى صاتو آلو توغرى وسنده بر قزق معامله لرى بار، كه بر حجره نى الله نيچه كشى شريك بولوب آلانلر. چونكه هر حجره ۵۰ مك تنكه (۷۵۰۰ صوم) گه صاتلادر، يارتى حجره چاربك، آندن صوڭك نمچه حجره (بخارا اولچاوندو قداق چيركلى گيرگه ايتوله در). نيم نمچه حجره ديوب اوز آرا بر مقدار تعيين ايتكانلر. نمچه حجره سى سيگردن بر آسه و خا بولوب، نيم نمچه سى ده 1/16 گه حسابلانادر.

..

۸ نچى مدرسه، شوشى مدرسه برله بنه شه اوڭ «خانقاه ايشان خوقندى» نام مدرسه در. بو مدرسه نكده هواسى ياخشى. بو مدرسه خوقندى ايشاتنك مريدلرى طرفندن بعضىسى ۱۰ حجره، بعضىسى ۱۲. بعضىسى ۵، بعضىسى ۲ حجره صالوب حاللى حالنچه و قفلر قالدراغانلر هم مدرس، امام، مؤذن و سبروچى آدملر گه و هر ايرته گى غاز صوڭكده فارسى لساننده فقه دن باحث «صلوة مسعودى» او قورغه ده يتارلك و قفلر قالدراغانلر. بو مدرسه نكده مدرسلگن ثلگى ايشان اوزينه آلغان. كاشكى برگنه درس ايتسه چى! هيچ درس ايتو يوق. باشقه لرى عملده توگل (هيچ بر آدم تعيين ايدلمه گان)، حضرت ايشان اوزى تله گانچه تصرف ايتو بیره در. بو مدرسه نك خاصه سى: بيت الحلاسى تازارتلماو، مسجد و مدرسه ايشك آديلرى هيچ بر مرتبه سبرلماودن عبارتدر. اگر بیره آدم سبره باشلاسه: «چو! فرشته لرنى طوزان طوزدروب قاچراسز!» ديب ايشان منع ايتدر. بو مدرسه ده گى شاگردلره ايشان طرفندن بر حبس خانه گه يابلغان كشيرل كبك استقامت ايتلر. اگر بره رسى پشقلدايقته كولسه ده ايشانغه باروب خبر بیره لر. ايشان ايسه تيز گنه قووب چغارادر. حجره لرى صاتلمى، فقط ايشان قولنده در. بيچاره شاگرد برده طورماس ايدى، اوزى فقير و چيتمدن كيلگان، حجره تابارغه امكان يوق. شول سببلى استقامت قىلا بیره در. شاگردنى چغاراچ كده كم كوبره ك ايتوب «ايشانغه ندرم بار ايدى» ديب طامزسه حجره آڭا بيره له. آڭا اوزاق طوررغه وقت بولمى، اولگى شاگرد باشينه كيلگان موڭارده كيله در. حجره لر گه وقف تورليچه: ۱۲ حجره گه ۸۰ تنكه (۱۲ صوم) دن ۹۶۰ تنكه (۱۴۴ صوم). ۱۰ حجره گه ۶۰ تنكه (۹ صوم) دن ۶۰۰ تنكه (۹۰ صوم). ۵ حجره گه ۲۵ تنكه (۳ صوم ۷۵ تين) دن ۱۲۵ تنكه (۱۸ صوم ۷۵ تين). قالغان ۲ حجره وقفسز. تورلى حجره تورلى وقتده صالنو سببلى نيچه نچى يلده صالغانن ايتوب بولمى. فقط حجره صالنى طورغانينه ۱۰ سنه بار ايندى.

اچنده گي سوزلری اوزمزنک آنا تلنده بولوننده در. خط استواء، قطب نقطه لری. نصف کره جنوبی، نصف کره شمالی، اصطلاحات جغرافیه، مدنیت، معارف، کره مجسمه، کره مسطحه، خریطه، عروق بنی بشر، معیشت بشر، مرکز اداره، بر عتیق، ادیان، احوال عمومی، سلسله، منظره طبیعی، نفوس، مزاج، اراضی غیر منبت، وسط طرفلری عموماً منبت، مزروع، معمور، معدود، صلاحیت، وضعیت، حدود، جنس اصغر، حدود مساحه، وسعت، مقدار، سکنه، اقلیم، محصولات نباتیسی، اهالی، فوق العاده، مساحه سطحیسی، مربع، لطافت، نظارت، سلاحی، تحت ریاست روحانیه سنده، متمادیا، الخ. مونه بوسوزلرنی بالارمز اوقومق توگل، اوقوتقان معلملرمزدن کوبسی لغت کتابلرینه قارارغه مجبور بولالر.

۲۴-۲۵ یوللی بر یتده جغرافیه یا که تاریخ کتابن آلوب قاراساگ بزم بالارمز توگل، عرب بالارلی آ کلامی تورغان سکسان توقسان اینگ قیین عرب سوزلری تابولادر. نهلی بو بر یتده شولای، اگرده بتون کتابده غی سوزلرنی صاناساگ خدای صاقلاسون، حساینه چغا آمازسگ. مونه ایندی کتابلرمز بالارمز اوقوردی بر تلده بولماغاچ بو اصول جدیده بولامی؟ شول بورون زمانده غی کبک بر تین گه بر تین معنا بیروب اوطورغاچ همانده شول اصول عتیقندن آیورلماغان بولمیزمی؟ یا کئی اصول ایله بالارغه تیز توشوندره مز دیمز. بو سوزلر ایله بالارغه نی توشوندره آلامز، بر تین گه بر تین معنا بیروب اوطورغاچ، بیرگان سبقنگ نی روحی قالا. شول بالا هیچ نرسه اوقومای، شو قیین سوزلرنی یادینه آاده مکتب ایشکندن چغز ایله اونوتاده قالا. مین بو توغروده کوب سوز یازا آلامین. بلمم تیردن ایجاز. لکن اوزمندن اوستون بر تورکننگ میدانغه چغوب آیتوون نهله فایحاندنیبرلی کوتوب یوری ایدم. ایندی خدای غه شکر اولده بولدی. «آک» ژورنالنده ۲۳-۲۴ نومبرلرنده محترم عالم جان ابراهیمف افندی بطل افندینگ ادبیات نظریه سینی تنقید قیلو مناسبتیه مکتب کتابلرمزده غی عربی سوزلر توغروسنده خیلی سوزلر آیتقان. اوزم اهل بولماغانلقدن درد بار درمان یوق قیباندن نچه یلاردن بیرلی آیتورگه دیب یورگان بر حقیقتنی محترم ابراهیمف افندی باشلادی شاید بو توغروده طاغنده مفصلراق مقاله لر بازار امیدنده قالدیم.

ایندی موندن صوگ مطبوعاتمزده یا کئی چقغان اثرلرنک خصوصاً مکتب کتابلرینک مندرجه سینی تنقید قیلودنده بیگروه اوزمزنک آنا تلنده بولوی توغروسنده سوز قوزغاتورلر. شولای ایتوب تورتنکه لی تورغاچ کتاب یازوچی محررلرمزده آنا

۹ نچی مدرسه «ترسون جان» مدرسه سیدر. مذکور ذات امیر سعید زماننده زورغنه مأمورلکده بولنوب آخرنده ایکلی قازلی زورغنه مدرسه صالدرغان. صالووی ۱۲۲۰ سنه هجریده بولوب صالغانینه ۱۱۴ سنه در. بو مدرسه تورلی زینتله برله زینتله نمه گان. آخری بو وقتلرده بخاراده غی اوستالر آزایا باشلاغان بولغانلردر. مدرسه ننگ ۹۷ حجره سی، بر مسجدی و بر درسخانه سی بار. یلاق و قی ۱۴۵ مگ تنکه برله ۱۵۰ مگ تنکه آراسنده در. هر حجره گه ۹۰۰ تنکه (۱۳۵ صوم) دن ۹۷ حجره گه ۸۷ مگ ۳۰۰ تنکه (۱۲ مگ ۹ یوز ۴۵ صوم) نی، مدرسینه ۳۶ مگ تنکه (۵ مگ بر یوز صوم) نی (بو مدرسه ننگ مدرسی، بو سنه حجازده وفات ایتکان مرحوم محمد رازق ممتی ایدی)، امام، مؤذن، سبروچی، صو تاشوچی و ساچ آلوچیلرغه ۸ مگ تنکه (بر مگ ۲۰۰ صوم) نی چغارساق قالغان متولی آلمقده در. حجره لری صالتمتمده بولوب کوبره گی بایلر، قاضیلر و مفتیلر قولنده در.

حجره لری طارراق بولوب، ۲ نچی قاطقه چغا طورغان باصقچیده بیک طاردر. حجره لری ننگ اعلی سی ۱۸ مگ تنکه لرگه صالوب اوسط و ادنی سی ۱۸ مگ ننگ یارطیسینه صاتلادر. صابر جان ابن ملا محمد مصطفی.

مکتب کتابلرمزده غی عربی سوزلر

اوشبو بر ایکلی سنه ایچنده ادبیات کتابلری چلقی تورک تلنده چغا باشلاغانی هر کمه معلوم. شولایوق مکتب کتابلرمزده اولندن آخزیه چه عربی سوزلر ایله طولو ایکانلگی هر کمه معلوم. لکن صو کغیسی توغروسنده مطبوعاتده بر نرسده کورلمی. فقط، فلان افندینگ علم حالی یا که جغرافیاسی یا که تاریخی یا که تجویدی باصلوب چققان، گوزهل بر کتب ایکان، بالارغه مکتبلرده اوقوتماق ایچون لایقلی دیلرده قویالر و السلام. اش شونگ ایله تمام بولا. آناک بالارمز آ گلاردی بولونندن سوز قوزغاتمیلر. فقط میدانغه چقسه بولدی. مهیلی آناک اچنده گی سوزلری عرب بالارلی آ گلاردی بولماسده یاری، فقط اثرنی ماقتاب ناشرلرنک کورلرینی کورسلر بولا.

درست بر جهتدن کتابلرنک میدانغه چغولری هم ناشرلرنک کورلرینی کورو اورنسز ایمه ز، آلر بیت یمانلاساگ قایتادن باصدمیلر، آندن صوگ کتاب قایدن آلاساگ. لکن یا کئی چققان اثرلرنی تنقید قیلغانده برنجی دقت که آلا تورغان نرسه آناک

ياكى « a » تاوشلىرى ايله قالن هم اورتاچه اوقولرده شما و آهنگلى اوقونك شرطلر ننددر.

هيمتيز اوقو: بو اوقو، شب و يوگرک اوقودن عبارت. بوگا ايرشو اوچون، بالالرنى اوقو ايله كوب شغللندررگه كيردك. دخى هر وقت (اوز آدينه يالغز اوقوگان چاقلر نددده) قچقروپ اوقونى توصيه ايتهرگه تيش.

آكليشلى اوقو: بالالرنك اوقوگانلرن كيره گنچه آكلى بارولرى « آكليشلى اوقو » بولا. بو اوقو، قرائتنك ايك مهم و مقصود بالذات بولغان درجهسى. ذاتا، يوقايريدد آكلتلاغاچه ابتدائى مکتبلر مژدن مقصود. بالالرغه فقط اوقو - يازو اويرد تو، آچق تىل بلدروب، معلومات آلو اوچون قوللرينه قورال توتدروب چغاروغنه توگل، بلدكه اول قورالنى استعمال ايتو، آنك ايله معلومات كسب ايتو يوللرن كورسه توده، توب مقصودنك بر كيسه گيدر. بو ايسه، يالغز آكليشلى اوقو آرقاسندغنه بولورغه ممكن.

اوقونك آكليشلى بولووى اوچون معلمگه يوكه تلنگان وظيفه لر:

(۱) معلمنك درسگه آلدن حاضرلنگى. يعنى اوقدولاچق فقره ياكى مقاله نى معلم، درسك بارودن نلك اوزى اطرافلى صورتده توشونوب، شول حقدده بالالردن صورالاجق سؤاللرنى تمام بيلگيله بارووى.

بو، ييگرهك، ياكى معلمك ايله باشلاغان و تجربيهسى آزراق بولغانلرغه توصيه ايتله.

(۲) اوقو باشلانودن نلك، فقره ياكه مقاله ده موضوع ايتلوب آلغان توب نرسه و آنك اشى هم حالى حقدده، سؤال طريقتچه معلمك شاگردلر ايله ييگنچه گنه بر مذاكره و محاكمهسى بولوب قسقالق اوزهرنده فقره نك مفهومى آكلتلوب اوتهرگه تيش. فقط، نه ييرلر باكه حيوانلر، واقعلر حقدده، بالالر كوتهره آلماسلق درجه ده گى ياشون سيبلىنه و آرتق فلسفى جهتلىنه كرشرگه يارامى، بلدكه آدن هر وقت سكوت ايتهرگه كيردك.

(۳) فقره ياكه مقاله اولگى مرتبه ده اولك، باشدن آخر توتاش اوقلوب چغلاماس. اول، فقره ده گى هر جمله اوز باشينه تيكشربولوب نلك شول مفهومى شاگردلردن ايكنچى تورلى اسلوب و عباره بلهن نه يتدرتوب قارالور. بوگا ياكه لغتلرنى شولوق معناده بولغان باشقه بر تورلى لغت ايله افاده ايتدروگه آبرونچه اهميت بيررگه تيش. منه شول طريقتچه هر جمله نك اوز معناسى شاگردلرگه آچق آكلشلوب يتكچ، معلم فقره نى بيرر آلدنراق بالادن باشدن آخر اوقوب چغارغه قوشار، ياكه اوزى اوقوب بيرر.

تاندده بولو جهتنى هر نرسه دن آنده طوتوب ايندى موندن صوك اصول جديده كتابلرى ميدانغه چغار اميدنده قالدم.

صابرجان القورماشى . آلمانا .

تل و ادبيات اوقوتو اصوللى

(باشى ۴ نچى عددده)

قرايتنك درجه لرى: قرائتده بالالر توبانده گى بيش اهميتلى درجه لرنى اوتلر:

۱ - ايچكهب اوقو.

۲ - شما و آهنگلى اوقو.

۳ - جيتيز اوقو.

۴ - آكليشلى اوقو.

۵ - تصويرى اوقو.

ايچكهب اوقو: بو اوقو انباني تمام ايتكاندن صوك، بالالرنك قرائتنى نه كرنه ب، توقتاوسز اوقى باشلاغان چاقلر نده - برنجى يللر نده بولا.

اوقونك بو درجه سنده معلم، ييگرهك بالالر طرفدن سوزلرنك آيرم حاللر نده - درست اوقولورينه، مخرجلرن درست چغاروب آچق نه يتورينه دقت ايتهر. هر سوزنك آيرم تورغان چاغنده غى اورغيسن (ударение سن) درست و بلوب نه يتوگه عملى صورتده ملدكه ندروده، معلمك بو يلغى مهم وظيفهسى.

شما و آهنگلى اوقو: بو اوقو، سويله گانده گى كبك، سوزلرنى بر برسینه قوشوب يياروب (قوشارغه يارى تورغانلرن) اوقودن عبارت بولا.

مثلا: « آنك آتى، كيدى ايسه، بارب آلغان، كلب نه كدم، زور اوى، آق اويوق، يوق ايكان، زيرهك ايكان، آتا - آنا، قارا آت، كوك آت » كى سوزلرنى بر برسندن آچق آيروب، ايچكهب اوقميجه، بلدكه « آنكاتى، كيديسه، باربالغان، كبلله كدم، زوروى، آغوبوق، يوغيكان، زيرهك ايكان، قارات، كوگات، آنانا » روشنده آهنگلى و موسيقى ايتوب هم سوزلرنك بر برسى ايله قوشلغان چاغنده غى موسيقى اورغيلرن رعايه قيلوب اوقو شيكلى.

شولاي اوق. « آداغى، كشى، برسى، بيردى، بازدى » ديگان كبك، تيك حرفلر مژ يتشمه گانلكدنگنه آخرلر نده چاره سز يازلوب يورى تورغان « ي » لرنى (كوبلر مژ نك مبتلا بولغانى شيكلى) « ي » ديب، غير طبيعى و تلمز نك آهنگينه بتولنهى خلاف بولغان ره ووشده، آستقا تابا صوزوب، نچكه اوقميجه، « bi »

ايکنچيدن آلاردن قورولغان بتون فقره و مقاله ننگ مفهوم عموميسن نيجدلی کیره گنچه توشنسه لر، شول قدرلی اوک جمله و فقره لرني کيلشدروب، معناری تله گان تاوش و آهنگ ایله اوقورغه نائل بولالار. هم شول قدرلی اوک، تصویری اوقوغه ملکه حاصل ایتلر. تصویری اوقوغه صوگ درجه ده اهمیت بیریگه تیشلی. قرائت معلملی نچککنه بولسه ده بالارنی شول درجه گه یتکرو اوچون، قوللردن کیلگان خدمتلرن آیاماسقه کیره ک.

اوقو نيقدر تصویری بولسه، معنائک تأییری ده شول حدلی کوچلی و نفوذلی بولا. شولای اوق، تصویری اوقوغه اقتداری بولماغان آوزلردن ایشتلگانده ئەلله نیندی تیره ن معنالی، ئەلله نیندی نچکه یاکه قاینار توغیلق هم کیگ خیالی شعرلر (یايسه مقاله لر) ده عادی و اهمیتسز بولوب کورنلر.

بر شعر یاکه بر مقاله اوزینک معناسی تله گان طور و آهنگ ایله اوقولماسه، طکلا و چیلرغه بیررگه تیشلی تأییرن قطعیا بیرر آلاچق توگلدنر.

بو حقه ده تاغنده طولی و آچقراق ئەیتدررگه تله سه گز، تصویری اوقو، محررک و شاعرک قدر زور بر صنعتدن سانالسه حق بار. شول حالده شاکردلرنی مکتبده بوگا ملکه له ندروب چغارو مهم بر صنعتی قوللرینه طوتدروب چغارو ایله بر درجه ده در. ماهر خطیلرینی، شول صنعتکارلرنی کوز آدیگرغه کیلترگز! منه بولار نی سبیلی طکلا و چیلرنگ تمام یوره کلرینه کروب اوطوروب قلیلرینه خوجه بولوب آلاز؟ نی سبیلی سوزلرینک نفوذی طکلا و چیلرنگ بتون یلک نامرلرینه اوتوب نهایت روحلرن بالکل هیجانغه کیلترلرده کوزلرن یاش قطره لرینه غرق ایتلر؟ بونگ سبې ییک معلوم؛ آنلر بو موفیتلرینه آنچق تصویری اوقو یاکه سوزلرن تصویری قیلوب سویلی آلورلی آرقاسنده غنه نائل بولالار.

صوگنی دورت درجه نیچک باررغه تیش. بولارنی بر برسندن آیررغه یارامی. یعنی بولار برسی صوگندن ایکنچیسى باشلانا تورغان و شولای ایتوب، آیرم آیرم ترقی ایتەرگه تیشلی درجه لر توگل. بلکه بولارنی تدریجی صورتده همه سن بررگه آلوب باررغه و شولای کاملله شدررگه کیره ک.

قرائت حقه ده غی سوزمز اوشبو اورنده بتدی. ایندی بوندن صوگ باشقه لری بولور. بو حقه ده (قرائت حقه ده) وقتی ایله درس بیرو غونه لری ده کورسه تاسه کیره ک.

معلم عبد الرحمن سعدی. «آلمانا».

بو اصول ایله ایکی توری زور فایدا تأمین ایتله: (ا) بالار بوندی بر تحلیل آرقاسنده، اوقوغان تلدرینک روحینه، اسلوب و افاده ننگ سرینه توشونه لر. (ب) بو ره وشده، ایگ اول فقره نی تشکیل ایتکان و فقره ننگ اعضاری حکمنده بولغان جمله لر آیرم حاللرنده تمام آکلاشلوب یتو سبیلی صوگندن بتون فقره ننگ عمومی معناسن آکلاو بالارغه ییک یکل بولا. آلاز بو تحلیلدن صوگ، بررگه کره اوقوب چغو بله نده فقره یاکه مقاله دن چغا تورغان عمومی و توگه ل معنایی بتونی ایله آچق ره وشده آکلاتوب بیرر آلاچق. بو یول بله ن آکلاشلی اوقوغه تمام ملکه حاصل ایتلگچ. فقره نی بولای جمله جمله قیلوب تحلیل ایتمیچه. بردن طوتاش اوقوب. صوگندن مفهوم عمومی سویله ب آکلاتورغه ده ممکن بولا باشلی.

(۴) معناسی آچق آکلاشلوب یتمه گان جمله لر یاکه سوزلر بولسه معلم شولارنی مثاللر ایله، عملی صورتده آچق آکلاتور، چونکه اوقونگ جن معناسی ایله آکلاشلی بولوی اوچون، اوقوغان فقره لرنده، بالارغه هیچ بر سوز و هیچ بر لغت آچق آکلاشلیچه، تومانیلی حالده قالو یارامی.

(۵) معلم بالار ایله فقره و جمله لرنگ منطقی جهتلرینه آبروجه دقت ایتلر. جمله لرنی بو باقدن ده ییک جنکله ب نیکشره بارر. بو آلارنی درست محاکمه یورتوررگه کونکدر و اوستینه فقره ننگ عمومی معناسن تاغنده توبلیرک و کیگرک آکلاولرینه یاردم بیرر.

اوقونگ بو درجه سی حقه ده، گرچه تکرار کبی بولسه ده اهمیتی حرمتینه دخی شونی ئەیتوب اوتوگه مجبورمز، که معلمگه تیشلی خدمتلردن اوقونگ آکلاشلی بولوینه فقره لرنگ، حاصل اوقولغان درس لرنگ مفهوم بالارغه آچق هم ییکل آکلاتوب بیرر آلوینه و شوگا آلدن حاضرله نوب کیلووینه یته تورغان زور و مهم بر خدمت یوقدر.

تصویری اوقو: فقره لرنگ اوتور، اونده ش و صوراو علامتلرینک هم تکرارلرنک خدمتلرن تمام یرینه یتکروب هر بر جمله نی یاکه بتون فقره نی معناسی تله گان ره وشده، اوزینه مخصوص بولغان تاووشی هم شوندی اوق حرکت و وضعیت ایله اوقو «تصویری اوقو» بولا. اوقونگ بو درجه سی ایگ صوگنی هم ایگ یشکان (کامل) درجه سیدر. بو درجه گه کیلوب یتو اوچون بوندن ئلک سویله نگان باشقه درجه لرنی کاملله ب اوتو شرط. بو یالغز شونگ آرقاسنده نصیب بولا.

بو درجه نی بیگرک «آکلاشلی اوقو» ننگ جیمشی دیهرگه ممکن. چونکه بو، بارسندن بیگرک، آکلاشلی اوقو آرقاسنده تأمین ایتله. شاکردل اول آیرم حاللرنده هر جمله ننگ

اشعار:

خليفة الارض

بو پير - قانسز خلقنگ قاننى پيرى
پورى مونده «كشى» عنوانى پورى!
كشىرجه: كشىدر، ماسوانگ
اچنده همه سندن ده دليرى .
«دليرك» ده كشىنگ واقماده
كورنميدر، توارىخده نظيرى:
ظهور ايتكاج، ظهورى قتنه انسان،
يلاشقان دى، فرشته، جن و پيرى .
خوفله نگان باشى خوفلى كشىدن؛
عموماً ديانگ بالا - و - زيرى...
بتون قوش - قورط شاشوب بولغان قران - قياق
اولاقان قايسى آرى - قايسى پيرى!
قاتى قورقغان و اورككان - كييكار،
تيره ديب، بزگه ده بر، بر ضريرى .
يلاشقان دى بالقلر، ديب: «اوصالنگ،
طودى بزنى طوتارغه مقتدرى!»...
جلى كولووى كيمى توشكان قوياشنگ -
صووقنگ آرتا- توشكان زمهريرى!
توزو توزوگچ جهان ده اوشبو حيوان
ايسندن اوك چغوب كيتكان خميرى:
«خداى» بولغان آلارنگ قايسى؛ قايسى -
«خداينگ» ايده شى، دوستى، وزيرى!
جيفان دى، شول «خداى لر» چرچى قزلىر
توشاكلرده توشه لگان دى، حريرى .
آلارنى مشغول ايتكان دى، «آلار» ننگ؛
«تريم طامطام - تريم طام - طامطاريرى!»...
آتهچ باشلى «خاتون» لر باشقه منگان
آياق آستنده قالغان ايرنگ ايرى!
«صارى شيطان» سوزى - سوزسز اوتالگان
«صنم» بولغان بايى - «مفتون» فقيرى .

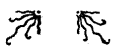
نيچه لر طويدروب - طويى كوملگان،
كوملگان - ماكلاريند كيمى تيرى!
تعالى الله يبارگان حق رسوللر
چاقرغان نورغه - طورغان بارده كبرى .
توزوك سوزدن قزقانلر بوزوقغه
بو چير - ابن آدم ننگ ايسكى چيرى!
كشىلرئى نيلر قارغاب ئولگان؛
قوياش چقماسقه باتقان ايندى كبرى .
ايسه جيللر، ياوا ظاهر يگتلىر،
بلندى تگرينگ «كيف نذير»ى!
خداونده!.. خليفه گنى اوزك طنى!
صغيرن تورقه سن بارغا - كبرى .
خصوصاً - تونلرنده كورساتوب يول،
ييته كچى بولسیدی، بدر منيرى .
سؤالم بار بره وذن اول سؤالم،
جرمنگ حاصلن تکرارلى كبرى:
- حاضر «دين» نرسه؟ آيت باسهك، عزيزم!
يه، باسهك آيت: بوگون نرسه «چى - تيرى»؟!..

حسب آبوشايف .

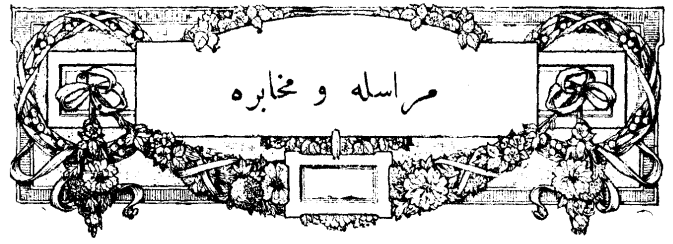
واردم سحرى طاعت ايچون مسجده ناگه
كوردم او طورر حلقه اولوب بر نيچه گمراه
كرمش كيميسى وحدته، آلمش اله تسبيح
هر بريسنك ورد زباني چل و پنجاه
ديدم نه صايارسز، نه آلورسز، نه صاتورسز
كه اصلا دلگزده نه نبى وار، نه خود الله
ديدى بريسى شهرمزك حاكم وقتى
خير ايتمك ايچون خلقه كلور مسجده هر گه
احسانى يانجاه يا چلدر فقرايه
صبر ايله كه دمدر كله اول مير فلك جاه .

روحى بغدادى .

معرى:

نيك ميني سز اوروشاسز بزنى ايتهدر ديب عتاب
مين اوزمده بنده بيت مين بنده گه ايتهم خطاب .
ن . دوماوى .

ظورغان سوزلرنى «حديث» حساينه قبول قىلورغه ممكن توگل .
 صوگ وقتلرده بولغان خلقلر ايجون حديثلرنى، مشهور و اعتمادلى
 بولغان حديث كتابلرينه اسناد قىلو ييتهدر. شوندى اثرلرده بولغان
 حديثلرنى «حديث» قىلوب سويله و دن شرعى جهتن مانع يوق.
 حديثلرينه اشانورغه تيوشلى بولغان مشهور و اعتمادلى اثرلرنىگ
 اسملرى و مؤلفلرى «كتب سته» رساله سنده بيان قىلنغان.
 «احيا» كتابى شول جملهده يوق. طرغروسى «احيا». حديث
 كتابى ده توگل بلكه اخلاق كتابيدر. تصوف علملرى مسلمانلرغه
 حسن ظن قىلوچى بولدىلرندن كشيلىرگه اشانوچان و شونك ايجون
 موضوع و اصلسز بولولرى حقتده ظاهر دليللر بولوب طوربامان
 حديثلرنى درست ديب كوچروچان بولالار. امام غزالى شوشى
 جمله دندر. حالبوكه محدثلرنىگ يوللرى موگا باشقه در. «احياده
 بولغان حديثلرگه اعتماد قىلنماز» ديگان سوزنىگ معناسى: «احيانك
 هر بر حديثى اشانچسز و موضوع هم اصلسزدر» ديگان سوز
 توگل، بلكه «هر بر حديثى ده درست حديث حساينه قبول ايتارگه
 ممكن توگل» ديگان سوزدر (عموم السلب توگل بلكه سلب
 العموم). بر مسئله حقتده كيتورلىگان بر ايكي حديثىگ اعتمادسز
 بولولوندىن شول خصوصده بولغان هر بر حديثىگ اعتمادسز بولولوى
 لازم توگل. اوشبو سبب بون «احيا» كتابىنىگ اعتمادسز
 بولولوى لازم بولماسه كىردك. بلكه بعض بر بحثلرى گنه اصلسز
 بولولوى لازم بولور. واقعه موندى حاللر «احيا» ده بار. «بيان
 اللبالب والايام الفاضلة» ديب يازغان بحثده اصلسز حديثلرگه بنا
 قىلوب مسلمانلر ايجون اصلسز عبادتلر اختراع قىلمشدر (ج ۱ ص ۲۴۸).
 «من بورك فى شىء فيلزمه» مضمونته بر حديث كوچروب ده
 شوگا تبرك قصى ايله زيارت قىلو اسمنده بر تورلى زيارت احداث
 قىلووى ده اوشبو جمله دن بولسه كىردك. «كتب سته» رساله سنده
 بولغان سوز، مرتبلىگ اوز سوزى توگل بلكه باشقه بر كشيدين
 كوچروب يازغان سوزدر. شولاي بولسه ده آگا تعجب قىلورغه
 اورن يوق. امام غزالىنىگ اوزندن ده: «انا مزجى البضاعة فى
 علم الحديث» مضمونته بر عبارت كوچرولر. خلاصه: احيا
 كتابى حديثلر اسناد قىلنه طورغان اصل توگل. آنده درست
 حديثلرده درست توگل حديثلرده بولورغه ممكن. شونك ايله
 برابر، احيا يك الوغ بولغان بر علم دگريدر. موندى الوغ كتابلر
 عربياتده ماهر كشيلىر ايجون يازلار. فرصت آز بولوب ده كوب
 فائده آلورغه ممكن بولور ايدى؛ فقط بردن، بز كتاب قاراب
 استفاده قىلو اصواينى بلميمز. ايكنچيدن، اسلام كتابچىلىرى صرف
 مال جيو و فائده كورر فصدندن يوقارى اوته آلماناقللرى سببلى
 كتابلرغه ياخشى ايتوب فهرستلر قويميلر. فرانسزلر «اغاني» گه غسهلر

ياكى بارهك. امام غزالى اثرى بولغان «احياء العلوم»
 كتابى دورت بيوك جلدلردن عبارت بولوب بتون صحيفه سى
 ۱۰۰۰ قدردر. فهرستى گنه اوقوب چيقوچيلرده مونده حسابسز
 كوب نرسه لردن بحث ايتولگانىنى كوررلر. حالبوكه بعض بر
 مسئلهلر افراط اوزون روشده سويله نه در. بو كتابدن لازم درجده
 فائده لئه آلور ايجون بردن عربيات غه ماهرلك و ايكنچيدن زور
 فرصت غه مالك بولو كىردك. مطالعه گه اقتدارسز و «اخزى» دن
 باشقه لغت كتابلردن محروم بولغان آدملر بو اثر دن كوب حصه
 آلا آلامازلر. بزنىگ زمانمىز خلقىنىگ كوكللرى شرحلردن،
 حاشيه لردن، اوشنداق اوزون اثرلردن صووندى، هر نرسه نى
 يىنگل آلو ياغىنى غنه قارىلر، چيتون نرسه لرنى منفور كورولر، بر
 بحثىگ لفظلرنى تيكشدر ايجون تورلى كتابلر قاراونى تحمل ايته
 آملير. «احيا» ده بولغان برگنه مسئله نك آخريته باروب چىغو
 ايجون ده يك كوب بيت و كاغدلر اوقورغه لزوم بولادد. ابن
 عربى نك «التشوات» نى قدر چوالمق بولسه، امام غزالىنىگ
 احياسنده بولغان چوالمق شوندىن كيم درجده بولماسه كىردك.
 ايشتوومىزگه كوره «احيا» كتابى اصول تعليم و تربيه حقتده
 مسلمان دنياسنده دستور العمل طور بولادد. علما آراسنده ايگ
 اعتمادلى بر اثر ايكانلىگىنى ده روايت ايتلر. فقط «كتب سته»
 اسملى اثر نك ۳۸ نچى يىتمده: «غزالىنىگ احياسنده و عموما
 تصوف كتابلرنده بولغان حديثلرگه اعتماد ايدلماز» مضمونته
 بر سوز كورلدى. شوشى سوزگه بز تعجب ايتدك. امام غزالى،
 هر بر مطلب حقتده آيت و حديث كيتوره در. ايندى آنده غى
 حديثلر اعتمادسز بولماز، شول حديثلرگه اسناد قىلوب سويله نگان
 سوزلرنىگ ده اعتمادسز بولولوى لازم كىله در. امام غزالى كتابلرنىگ
 درجه لرى شولاي بولسه باشقه لرغه نى قالدى؟ شوشى مسئلهلر
 حقتده «شورا» ده ايضاحات بيرسه كر ايدى.

رضاء الدين حكيموف.

شورا: مسلمانلر قاشنده دىنى دليللرنىگ برنجيسى قرآن
 بولسه ايكنچيسى حديثلردر. لىكن حديثلرنىگ دليل بولولوى
 ايجون اوز اورتمده سويله نگان طريقلر ايله ثابت بولولوى شرط.
 هر بر «قال النبى عليه السلام» ديب يازلوب و سويله نوب يورى

اوشبو مضمونده سوز بار ایدی. «بر بر کیمسه ننگ قضاغه اوچراوی و شیطان وسوسه سینه طوغری کیلووی عیب اش توگل. بو ایکی پیغمبر حقنده قرآن کریم بیان قیلغان نرسه شوشی قدرگنه بولوب موندن آرتغی قرآنده یوق. بعض بر حدیثلرده بولسه ده اسنادلری بیک اعتمادلی بولماغانغه کوره محدثلر قبول ایتمه گانلر. اوشبونگ ایچون حسین الجسرینگ: شعیب پیغمبر کوزلرینگ صوقور بولووی و ایوب پیغمبرنگ بوزوق خسته لکلر ایله مبتلا بولووی حقنده غی خبرلر، درست توگل. دیگان سوزی مقبول بر سوز بولسه کیرهک.» بو کونگی جواجزده اوشبودر. (۲) قرآن کریمده اسراء (رسول الله ننگ مکدن مدینه گه بارو) قصه سی بولسه ده معراج قصه سی صریح روشده بیان قیلماغان. اسراء ایله معراج بر وقتده بولدی یاکه باشقه باشقه وقتلرده ایدی؟ قرآن کریم معراج واقعه سینی نی ایچون صراحت اوزرنده ذکر ایتمادی؟ بو مسئله لرگه بر حکم ناجز تعلق ایتمانی همده مونلرنی بلو ایله تکلیف کیلگانی یوق. قرآن کریم سکوت ایتمکان نرسه حقنده سکوت ایتمده ضرر بولماز.

ادبیات

باشقرد جه یله وونده

تون قارانغو. توبسز کوک دیگگزنده کوزلرینی قسوب، قسوب اویناشقان صانسز یولدزلرده ئله نرسه یوغالتقان کی قارانغو توتک قارا پرده سی اوته ازله نوب قاربیلر. بتون اطراف طنچلق، سرلی بر موکلق اچنده کوملوب قالغان. ئله قایدن بالغز یابالاقنغنه آنده - صانده غنه بر کیلگان آچی ویه مسز تاوشندن باشقه بو موکلی طنچلقنی بوزوچی هیچ بر نرسه یوق...

بو موکلی قارانغولق اوزاققه سوزلمادی: قویاش چغشتدن صاب صاری بولوب آی شاری بیک زور صبر برله گنه کوتارله باشلادی. گویا - اول بو موکلی قارانغولقنک حکم سورووینه راضی بولماغان شیکلی بولوب توسسزله ننگان، یوزینی چنقان ایدی، آی، یوغاری کوتارلوب جه یله ونی یاقتورغه طرشه ده قالون اورمانلقنک بولوتقه کونه ب یوغاری کوتارلوب طورغان آچاچلری قارانغولقه بولوشلر، آنک آچولانوب بیارگان یاقتیاق طامچیلرینه یول بیرمیلر ایدی.

«معجم البلدان» غه نیندی فهرستلر یاصادیلر... هر ایکیمی ده آیتک روشنده در. کیرهک سرزلرکنی بر مینوت ایچنده تابارغه بولا. کتابلردن استناده قیلوغه مانع بولغان نرسه فرصت آزلغندن، کتابلرنک اوزنلغندن بیگروهک، کیرهک سوزنی تابو چیتونلگیدر. شول اش گه عمر تاف بولا. فرانسزلر یاکه غسملر «کتب سته» گه بر یرده و بر جلدده، برر فهرست توزوب باصدرسلر علم اهللرینه بیک الوغ هدیه ایتمکان بولورلر ایدی. شاید مونی بر وقتده اشلرلر احتمال که برر یرده اشله بده یاتا طورغانلردر. فهرست یاصاوی بیک چیتون اش، اما بر یاصالغان صوک فائده سی ده اهل ایچون سویله بترلک بولمیدر.

♦♦

سأبمرا. «محمد علیه السلام» اسملی رساله ده (ایکنچی طبع) ۴۹ نجی بیتده نوفل بن الحارث اسملی صحابه نی هجری ایله ۱۵۰ نجی یلده وفات بولدی دیگان. صحابه لر یوزنجی یلدرده قام وفات بولوب بتکانلکلری معلوم بولو اوستینه ابن الاثیر، مذکور نوفل ننگ اونیشنجی یلده وفات بولغانغینی. «اسدالغابه» ده ذکر قیله در. اوشبونک ایچون «محمد علیه السلام» رساله سنده بر خطالق بولسه کیرهک. «شورا» ده ایضاح قیلمسه ایدی.

محمد بن ابی بکر.

سورا: «محمد علیه السلام» رساله سنده جمله تمام بولغانغینی بلدر ایچون قویلا طورغان نقطه، ایکنچی جمله باشنده غی «۱۵۰» رقملرینه یاقین قویلغان ده «۱۵۰» رقملی «۱۵۰» روشنده بولغان. بتون شبهه، مطبعه طرفندن کیلگان شوشی خطا سیندن ظاهر بولغاندر. مذکور نقطه نی بر آز مسافه یوقاری کوچرلسه، نوفل ننگ وفات تاریخی «اسدالغابه» سوزینه موافق هجرتدن اونیشنجی یل بولور.

♦♦

غالجات. ۱) «مختصر تاریخ اسلام» ده اوشبو سوز بار: «حق تعالی ایوب علیه السلام نی امتحان ایتدی، جمله اولادلرینی اولدردی، دوه لرینی هلاک، اگیلرینی خراب ایتدی. وجودینه غایت مهلك بر خسته لق ویردی، ایتلری دوکلدی. وجودینه قوردلر آوشدی». بو سوزلرنک درست اصلی بولورمو؟ (۲) حضرت رسول الله (ص. ع.) معراج کیچه سنده مسجد اقصی دن می آسمانغه عروج ایتمکان، یا دیگر اوزندن می؟ «شورا» ده جواب یازیلمسه ایدی.

معلم: امیر بن عبد القادر غالجاتی.

سورا: ۱) ایوب پیغمبرنگ شول روشده خسته له نووی و شعیب پیغمبرنگ صوقراوی حقنده ایکنچی جلد «شورا» ده

اول اوزینک یاولرغہ جیکلماوی، باطرفی و ایرکننگلی برلہ ماقتانا. بو ماقتانورلق صفتلر آنک شول «اورالقای» ندہ آغان تریبہسی.

آناسی تورک، آکا «اورالقای» نی مکتب ایتوب، میراث ایتوب قالدردغان. «اورالقای» آنک بیشگی، اوی، مکتبی ہم آناسی تورکنک میراثی...

«بز کیتہ مز، اینہی، آص یولغہ

بز کیلہ دیب ایندی کوتماگن!

«تکمه میگا، اینہی، جیکلی کولمک:

مین کیہرمن جیکسز کولمگم».

منہ شول موکلی جر، سویوکلی آناسی برلہ خوشلاشوب یاوغہ کینارگہ طورغان باطریگنتی کوز آدینہ کیتروب باصدرا.

«بالاقیم، سینی مین طوغدردم

یاو کیلگاندہ قارشی چقسون دیب»

«ایل اوستینہ کیلگان ئہی دشما تگ

یورہ گینہ اوغن طقسون دیب!»

ئہی، ایر تورکنک غیرتلی خاتونی! ئہی، باطر باشقردنگ یورہ کلی آناسی!...

«توگاردہ کدہ اوسکان قاین آغاچ

چقرتوب دہ یہ بہیلہرگہ!...

«بزنگگنہ جہیلہو بیگوک یہملی

آق تیرمہلر قوروب جیلہرگہ!...

بو جرچی ایندی اول زمانلرنی، اول ایرکن چاقلرنی،

اول کیگ جہیلہولرنی صاغہ. اول کیگ جہیلہولر، اول باطرلر،

اول باطرلرنی طوغدرغان آنالر ایندی برسی دہ یوق. آنلرنک

بو یرلرنی طابتاب، دشمانلرن ایزوب اوتسکانلرن اول موکلی

جرلر آرقلی غنہ بلہ. بو جزلرنی صارناغاندہ آکا بو حاضرگی

جہیلہوی باغوش اویاسی غنہ؛ آنکچہ دنیادہ بر باشقرددہ قالمغان۔

تیک باشقرد اسملی اورہ کارگنہ یوریلر.

بر آزغنہ طنچلق.

طاغی دہ جر. ایندی اول یغلاب جری.

طاگ آتا. قویب آق طومان اطرافنی قابلی. جہیلہو۔

جردہ غی توگل، تار و کولکسز جہیلہو۔ طب طنچ. قایغولی

باشقرد موکلری برلہ یا کغراب طوراً...

فتح القدر سلیمانف.

آی، کوتارلگان صاین یاقترا، آغارا، کچرہیہ و جیتزلہنہ ایدی. اول قارانغولق برلہ طارتشا و آنی قوا ایدی.

آی نک یاقتیلق بیروون کو توبکنہ طورغان شیکلی ئللہ

قایدہ غنہ بر صاندوغاچ اوزینک موکلی، دردلی صایراوی برلہ

اورمانتی یا کغراتدی. آلتون تنکلرنک چکغراب توگلمکدہ گی

طاوشلری شیکلی چکغراب توگلمکدہ بولغان بو موکلی، دردلی

طاوشلر عشقینہ آیدہ اوزینک آچوونینی بتروب اورمانہ کولوبکنہ

قاری باشلادی. ئللہ نرسہ ازلہ گان کبی کوزلرنی جیلدہ توب

طورغان یولدزلردہ کوزلرنی یوموب اویغہ باتقان شیکلی بولدیلر.

اورمان دہ یاقتیلقہ قارشی طارتشوونینی اونوتوب، اوزون قارا

قولاچلرنی جیہ باشلادی.

بتون مخلوقات، صاندوغاچنک موکلی صایراونہ راحتلہ نوب

طنلرنی چغاری طورسالر دہ، ادبیز یابلاق آچی و یہ مسز، قاتی

طاوشی برلہ چقروب طنچلقنی بوزدی. هر یاقدن باشقہ لری دہ

شولایوق «صایرا دیلر». صاندوغاچ آنلرنک بو ادبیز لکلرینہ

آچولانغان کبی بر نیچہ مرتبہ قاتی و آچی صزغردی دہ صایراوندن

طوقتادی. بتون مخلوقات موکلی طنچلقدہ قالدیلر.

آی نک کومش شارندن توگلوب طورغان یاقتی طامچیلر

قارانغولغہ ئللہ قاچان غلبہ ایتکانلر ایدی. آی غہ قارشی کوکرہ گینی

کیروب طورغان طاو قابرغالی کو بدن یاقتی استینالرغہ آیلہنگانلر

ایدی. جہیلہو آچغی، اورمان آچی طب طنچ. یولدزلردہ توبسز

کوک دینگرندہ کوزلرنی بر آچوب بر یوموب طورولرن دہ دوام

ایتلر.

منہ بر آزدن موکلی قورای طاوشی...

تورک بالاسینک یارصو کوکلینہ ئللہ نیندی اویلار صالا،

ئللہ قایلرغہ آشتوب طورغان کوکلندہ ئللہ نیندی طویغولر اویغاتہ

طورغان اوزون باشقرد کویلری بو موکلی توتسک طنچلغندہ

یا کغراب ئللہ قایلرغہ صوزلوب کیتہ... قورای نک موکلی طاوشینہ

قوشلوب جزلانغان موکلی جزلر...

اوزینک، آیلہنہ سندہ گی یالتراب یاتقان کوللرگہ. یہملی جہیلہو

لرگہ، یاشل اورمانلرغہ الوغاق کورساتوب طورغان غرورلی

طاودہ، بو موکلی تورک جزلرنی طکلی.

اول نیگہ طکلامسون؛ بو کویلدہ، بو جزلردہ اول ماقتالا،

آکا بتاس نالر اوقولا؛ بو جزلوچی آکا تابونا... «اورالم!»

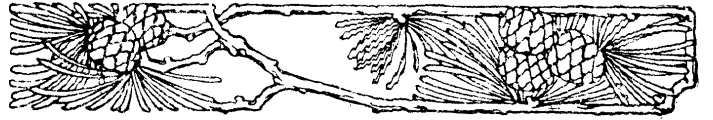
و «اورالقایم!» سوزینی تکرار ایتہ. «صافار»، «آی» و «قاما» لری

تاغی دہ ئللہ قایسی صولری برلہ صوغارووی، جنت کبی بولونلری

برلہ آصراوی، تولکیلری برلہ کینندرووی ایچون اول اورالینی

ماقتی...

غریب واقعه

(۱۹۱۳ نچی یل ایبرل آینه بولغان اش)

ایتالیا مملکتنده پیه ترو اسمنده بر آدم، کشی اولدورده عیله نوب آیاقلری بغاولی بولدیغی حالده - طبیعی اجلی هنوز یتادیکی سبندن ۳۸ یلدن برلی تورمه ده یاتادر ایدی. اوزینک بولمه سنده نیندی نرسه در اوایلانوب اوطورغان وقتنده بولمه ننگ ایشگی آجلدی و هیچ وقت کورگانی بولماغان بر آدم کیلوب کردی و:

پیه ترو ائیدی! مین بو حبسخانه مدزیمین، سینی آزادلق برله تبریک قیلور همده حبسخانه دن چیقارار ایچون کیلدم. شوشی ساعتدن اعتبارا سین حرسک. «باقسی» اسملی بر آدم شوشی کونلرده وفات بولدی و وفاتندن مقدم، سینک بویرده گناھسز یاطووکنی، اصل شول عیبی ایشه وچی اوزی ایکنانلگینی اقرار و اثبات ایتدی. شول اشنی تکشروب محکمه، سینک، مذکور گناھدن پاک ایکنانلگنک ایله حکم ایتدی. مین، مذکور حکمنی برینه کیتدم. ائیدی موندن چیقاسن! دیدی.

شوشی سوزلرنی ایشتو برله پیه ترو شاشوب قالدی ویندی نرسه در سویله مکچی بولدی ایسه ده سویلی المادی. نهایت یغلارغه باشلادی و سوکره: «دیمک مین ناموسلی بر آدم بولام. ائیدی بو طوغروده مینم گناھسز بولوومنی خلقلرده بلگان بولار، لکن ۳۸ یل بوینچه اوزمنک گناھسز ایکنانلگننی سویله ب طوردم، آدملر نی ایچون شول سوزمه اشاغادیلر؟» دیدی. پیه ترو، اوز بولمه سندن چیقوب حبسخانه کاتورینه باردیغندن سوک اوزینک ۳۸ یل اول کیوب کیلگان کیوملرنی کیتوردیلر. اوز کیومی باری بر ایکی دفعه گنه کیولگان بر یاخشی کیوم بولوب. شوشی مدتده حبسخانه ده صاقلانغان ایدی. لکن تیک طورو سبیلی پیه ترو بیک سیمر گنلکدن اوز کیومی یازمادی، یاقین ده کیلمادی. پیه ترو، محکمه گه بارغان وقتنده مذکور کیومنی «گناھسز لئی البته اثبات ایتلور و اوستینه یاخشی کیوم کیلگان حالده محکمه دن شادلق برله چیقار» دیب آناسی تکدروب بیرگان ایدی. پیه ترو، کیومنی کییار ایچون مشقتله نگانده «کاشکی آنام ایسان بولسه چی!» دیب سویله نه در ایدی. مگرده نیچولک گنه ایتوب بولسه ده کیومنی کیدره المادیلر. مگرده شول وقتده

حبسخانه ده وفات بولغان بر آدمنگ. وارثلری طرفندن صورالمغان بیک یاخشی کیوملری بار ایدی. شونلرنی کیتروب پیه ترو گه کیدردیلر: اوستی باشی بیک یاخشی بولوب باری تیک قولده تایاق غنه بولماغان حالده حبسخانه گه وداع ایتارگه وقت یتدی و مدیرگه قاراب: «ائیدی طنچ دنیادن چیقوب شاو شو. تاوش غاوغه آراسینه کره م، لکن برتین آچمه یوق، بو حالده ائیدی قای یرلرگه بارا آلورمن، نیچولک ایتوب تاماق طویدررمن. هیچ بولماسه میکا اوز شهرم گه قایتوب یتارلک آچمه بیرگر، مادامکه مینی حقسز حبس ایتدیکنر ائیدی شوکا قارشو بر آز مروت کورساتورگه تیوشلیسز» دیدی.

مدیر: کوب سویله مه پیترو! عیبلی ایکنانلگنک بلنو ایله «قانون» سینی حبس ایتدی و گناھسز ایکنانلگننی بلو ایله حاضرنده سینی آزاد قیلدی، مونک ایچون اعتراض قیلورغه حقک یوق، قانون. موندی حقنی هیچ کیم گه بیرمی، قانون. مسئول قیلور اما اوزی مسئول بولماز، شولای بولسه ده صبر قبل، بلکه بر چاره تابلور... دیدی ده تیلیفون غه قاراب سویله رگه باشلادی. مدیرنگ، بر کوشه گه قاراب. قاشلرنی کوزلرنی اویناتوب سویله وینی و گویا بر کشی سوزینه جواب بیرر روشنده قبله نووینی کوروب پیه ترو: «بو مدیر. اگرده تیلرلگان بولسه مطلقا مینی مسخره قیله در» دیب حیران بولوب طورادر ایدی. چونکه بو دقیقه گه قدر تیلیفون ایله سویله شونی کورو توگل آنک اسمینی ده ایشکانی یوق ایدی.

مدیر، اوزینی کوشه دن آلدی ده پیه ترو گه قاراب: «شهرگرگه حاضر بویزد کیته، سیکا ایکنانلگنچی درجه دن آچمه سز بلیت بیرمکچی بولدیلر، مونه شوشی یازونی آتوب بارا...» دیب پیه ترو گه بر کاغذ یازوب بیردی. پیه ترو، اوزینی اوزاتوب یاروچی قاراولچی غه: «تورمه دن آزاد بولور ایچون بر وقتلر بتون دنیانی فدا ایتارلک بولادر ایدم، لکن ۳۸ یلدن بیرلی طوروب تورمه گه بتونای اوگره ندیم، ائیدی آزادلقدن نیچولک فائده لنه آلورمن، مونی بله المیم. عالمه قارنداشلرم کوبدن وفات بولوب یتکانلردر، بزنگ مملکتده ییزگک بولادر. آدملر اوزاق باشی آلایلر. اگرده موندن حبسخانه ده طورماغان بولسه م مین ائیدی کوبدن وفات بولغان بولور ایدم. بو یرنگ هوا سینه عادتله ندیم، ائیدی مملکتک قایتوب نی اشلرمن؟ دنیالر نیک اوزگارگان کورله در، اگرده «تورمه ده طوراسکمی یا که چیغاسکمی؟» دیب صوراسلر بلکه چیقماغان بولور ایدم. صورامیلر بلکه کوچله ب چیقارلر!...» دیب سویله نوب بارادر ایدی.

آرناودلرغہ کننازلک کہ صایلانغان پرنس فید آرناودلق نگ دراج شہرینہ ایرشدی و بیک طنطنہ ایلہ قارشی آندی . اول بر مسلمان صدر اعظم قول آستندہ ایکی مسلمان و ایکی خریستیان مینیستردن عبارت وزیرلر ہیئت تشکیل ایوب مملکتی شونلر آرقلی اداره ایتہ چکن بلدردی .

جنوبی آرناودلقده طوروجی ۱۳۰ مک قدر روملر ارناود حکومتینہ قارشی اختلال چغاروب کوب شہرلرنی اوز قوللرینہ آدیلر و جنوبی آرناودلقنی آفانومیالی مملکت اعلان ایتدیلر . مقصودلری کیلہ چکده بتونلای یونانستانہ قوشیلودر . آوستریا و ایتالیا حکومتلری بو حرکتک قارشی کیلہلر و روملرغہ مکتب و دین اشدہ مختاریت بیروب بولسہ ده آنلرنی آرناودلق قولندہ قالدررغہ طربشارلر .

صربیا . تورکیہ نگ مسلمان خاقلرنی حمایہ قیلوب قویغان کوب شرطلرینہ رضا بولمی ایدی . شول سبیلی بو ایکی مملکت آراسندہ صلح معاہدہسی ہان یاصلمی طور ایدی ؛ حاضر صرب حکومتی تورک طلبلرن قبول ایتکنا لکدن آرائندہ تیز آرادہ صلح امضا قیلناچقدر .

مجارستانہ « روسیہ سیاستینہ ایہروب آوستریاغہ قارشی اختلال گہ حاضرلہ نو » ده عیبیلہ نوب صودغہ طارتلغان اسلاویانلردن خیلسی عیبیلی طابوب آور جزائرغہ حکم ایتدیلر . بو واقعہ آوستریا - مجارستان ایلہ روسیہ آراسندہ اختلافنی اوسدرہ توشدی و آوستریا مطبوعاتدہ روسیہ گہ قارشی قزو مقالہلر باصیلوننی موجب بولدی .

طرابلس صوغشی وقتدہ تیوشسز کوب راسخودلر طوتووی و بو مملکتی ہنوز کیرہ گنچہ قولغہ آلا آناوی سبیلی ایتالیا ہیئت و زراسی اورتدن چغارغہ مجبور ایتدی .

طرابلس دہ عربلرنگ ایتلیاغہ قارشی طورولری همان دوام ایتہ . وقت وقت دیگردن آندہ باشروب قورال توشریلہ در .

محرری: رضاء الدین بن فخر الدین .

ناشری: « محمد شا کر و محمد ذاکر رامیفلر » .

حوادث

دولت دوماسنہ اوکتابریستلر طرفندن مسلمانلرغہ آدوات بولونی جیکلہ شدرو . ترقیپورولر طرفندن قرغز دالاسی ایلہ تورکستاندن دیپوتاتلر صایلاتو حقندہ ایکی مهم نظام لائچہ لری کرتادی .

دومادہ سینات اصلاحی حقندہ لائچہ قارلادی . دوما کوبچیلگی روسیہ نگ ایٹ زور صودی و زاقون تفسیرچیسی بولغان سینات نی حکومتدن بتونلہی آیرم و مستقل بر محکمہ یاسارغہ تلہ سہ ده حکومت بوگا قطعیا قارشی کیلدی .

پادشاہ فرمانینہ موافق یاگا مالہ مینیستری روسیہ ده ایسرتکچ استعمالن کیمتو ایچون تدبیرلر قیلاچفن بلدردی . « سیریا » و « طورمش » غز تہلرندہ محرک ایتکان فاطمہ خانم نوروزووا وفات ایتدی . بیک اشکللی خاتونلردن ایدی .

تورکیہ نگ ایٹ ماهر سیاستچیلرندن و ۸ مرتبہ صدر اعظم بولغان محمد سعید پاشا ۷۸ یاشندہ اولدیغی حالده وفات ایتدی . بتون تورک مطبوعاتی آنک تدبیریلنگن ، علمن و شخصی فضیلتن ماقتاب یازدیلر .

تورکیہ نگ ایٹ یاخشی اوچوجی عسکرلرندن فتحی بک و ایدہشی بالقانونیک صادق بک « معاونت ملیہ » اسملی طیارہ ده استانبولدن مصرغہ اوچوب بارشلی شام - قدس شہرلری آراسندہ بغیلوب توشوب هالک بولدیلر ؛ بتون تورکیہ بو واقعہ نی الوغ قایغو ایلہ قارشی آلدی . بونلر شام شریف ده ایٹک الوغ اسلام قهرمانلرندن صلاح الدین ایوبی مسجدندہ کومولدیلر .

بونلر آرتدن « پرنس جلال الدین » اسملی طیارہ ایلہ اوچوب چقغان آفیسار نوری و حق بکلر ۲۰۰۰ چاقرم اوچوب باروب شام گہ ایتدیلر .

حریہ مینیستری انور پاشا ایلہ سلطان نگ انیسی مرحوم شاہزادہ سلیمان نگ قری ناجیہ خانم نگ طویلری بولدی .

« شورا » اورنبورغہ اونہ بشہ کونرہ بر ہفقانہ ادبی ، فنی و سیاسی مجموعہ در .

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЕ: НА 2-Й СТРАНИЦЪ СЪЛОЖКИ
30 КОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.

Адресъ: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آبونہ بدلی: سنہلک ۵ ، آلتی آیلق ۲ روبلہ ۶۰ تین .
« وقت » برلن برگہ آلوچیلرغہ:
سنہلک ۹ ، آلتی آیلق ۴ روبلہ ۶۰ تین در .

كيدرديلر. الله تعالى نك و حدائتن و رسول اكرمك نبوتن اقرار ايله ديلر. مذكور صحابه زير بن جعده دن دين ديات اوگره توب قايتوب كيلوب اوشبو يلغه لر بونده غي باشقورد جماعتلرين اهل اسلام ايله ديلر. اول بزيم بابالرمز آيظ زايظ اوغلي، ۲ نچي قوطلي باي تولت اوغلي، ۳ نچي ايت قوستي مويناق اوغلي. ۴ نچي ايت ايمكان قلس اوغلي، ۵ نچي اورازباقدي برهان اوغلي، ۶ نچي طايمن طايمس اوغلي، ۷ نچي آق ايدلن كيلگان جيايقول ايماقول اوغلي، ۸ نچي ايماقول ندر اوغلي، ۹ نچي جامناي صاغناي اوغلي. مذكور بابالرمز دن قالدوقلر اسلام ديني اوزرينه ۱۱۴۷ نچي ده چنگرخان تصريفنه (كردك). اول چنگرخان اون ياشنده خان بولدى. آلمش توفرده وفات بولدى. آندن صوڭ ۱۲۳۷ نچي ده آفساق تيمر «باغار» نى هلاك ايتدى. آندن قالدق خان آلطون بيك تصريفنه ايسكى قازان قلعه سنده آلطون بيك اون دورت ياشنده (خان) بولدى. يوزده تور تيل آنده تورديلر. توبانده معلوم خانلر ايله آندن ياكي قازان شهربني بنا ايتديلر. ياكي قازانده تورديلر يوزده ايللي سكر ييل. خان آلطون بيك دن صوڭ محمد خان، آندن صوڭ ملك خان، آندن صوڭ محمدابن خان، آندن صوڭ مامق خان، آندن عبداللطيف خان، آندن شغالي خان اوتوز اوچ ييل خانلق قيلدى. آنگ زمانده شهر قازان نى اوروص آلدى، خان تسار ايوان واچيليج آلدى. تسار ايوان واچيليج كه باش صالديق دورت ايلدن دورت كشي واروب اوروص خان توغرى ايرمش ديب؛ بعضيمز بوساي خاندن، بعضيمز نوغاي مرزاسي يبارگان بي اقطولوشدن جنالر كورمك سيبلي. توغرى بلق بوقلغندن اول بوساي خاتى وهم اقطولوش بيني تسار ايوان واچيليج كه توتوب بيردك. وهم تسار ايوان واچيليج كه اوز اختيارمز ايله رعيت بولدى. وهم اوز رضالغمز ايله توله مك بولدى صوصار يصاقلرى و بعضيلرمز تولكي يصاقلرى وهم بال يصاقلرى و بعضيلرمز قندوز يصاقلرى. اول يصاقلرني صالديق اوشبو اورمان يابولغان تورلى اسملمش «سيم صوى» بونده قار اياق جماعتلرى، (* ۳ نچي اوفى ايدولى بويى بولاك كودى جماعتلرى، ۴ نچي «اى»، «اوزان» بويى قر كودى جماعتلرى، ۵ نچي «اوزان» بويى شيطان كودى جماعتلرى، ۶ نچي «اى» دن چقان «قيغو» وهم «اولى ايق» و «كچي ايق» بويلرى، دوان ايلي جماعتلرى، ۷ نچي «اوزان» بويلرى ميرالر جماعتلرى. «اى» بونده «ترناقلى» جماعتلرى، «قوشچى» جماعتلرى. ۸ نچي «اينر» بويى قطاي ايلي جماعتلرى بارچه لرمز اتفاقده بولوب صالديق.

مذكور يصاقلر مزني قازان قلعه سینه يادشاهمز اعظم حضرتلرينك خزينه يورتيه قازان قلعه سینه. اول يادشاهمز تسار ايوان واچيليج حضرتلرى بز باشقورد جماعتلريني رضالقمزدن باشقه كوچ وهم جور جفا قيلمق بولمادى وهم يرلرمزني وهم دين لرمز ايله يارلقاب

(* ۲ نچيسى يوق. شورا.

بيردى اوكلر وهم كريبلر جمله وهم آيرا آيرا كريبلر ياصاب بيردى. ۱۵۶۷ نچي يلدە وهم ۱۶۵۷ نچي يلدە اول صوصار يصاقلرني توله ب آغان خزينه توتقوچي ظابودنك اوطيچ لرى هنوزده واردر. بعده قازان قلعه سینه صوصار يصاق ايلتوب صالماق آغز وهم يراق بولماقلغندن اوز يرلرمزدن شاهمز اعظم حضرتلرندن اوتونديلر «اوفي» قلعه سینه شهر بنا قيلورغه . بعده ۱۷۴۸ نچي يلدە اريك ارطاوئي ياولاب شاهمز غه اخلاص خدمتلرني كورساتدك. آندن هنوز غاچه شاهمز اعظم حضرتلرينه اخلاص خدمتلر مزني كورساتدك .

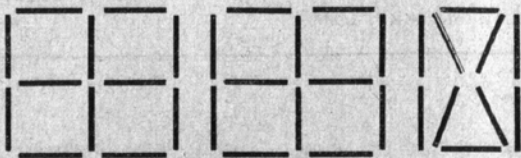
۱۸۳۳ نچي ييل ترجمه ايدولگان . اوشبو ترجمه نى يازدم استرليتاما ق اويازينك كلچر تابونسكى ؤولصينك اوزونلر اولينك بن باشقورد كلیم الله ابن مرحوم فضل الله. قريه اوزنلرى تاريخ چه شونده تمام . بو تاريخچه يارطى تاباق كاغدگه، قاورى قلم برله يازلغان .

بوني كوچروچيلر: } ولي الرحمن م . عابدى .
} محمد بن صادق تيبانى .

تاشماقلر:

۴

۳۴ عدد شرييني اوستال اوستينه تزوب اوشبو روشچه قويگنز:

شول ۳۴ شرييدن ۱۹ نى آوب تاشلا كرده قالغانى اوچ بولسون . عبدالحق صاروكين .

۵

بر بالا: ۱۰ تين گه ۱۰ دانه كانفيت آغان؛ كانفيت ۴ تورلى يعنى دانهسى ۲ تين لك، بر تين لك، 1/2 تين لك هم چيرك تين لك. هر قايبوسندن نيچه شر كانفيت آغان؟ آچه ۱۰ تين دن كانفيت هم ۱۰ دانه دن آرتماسن هم كيموماسن .

۶

بر باي ۱۰۰۰ صومغه يوز باش مال آغان: آط ۵۰ صومدن، صغر ۳۰ صومدن، صارق ۵ صومدن. بو باي نيچه باش آط، نيچه باش صغر هم نيچه باش صارق آغان؟ مالى يوز باشدن، بهاسى ۱۰۰۰ صومدن آرتماسن هم كيمده بولماسن .

عبدالناصر بن عبدالفنى عبدالوف .

Ш У Р О

№ 5.

МАРТЪ 1 = 1914 ГОДА.

«استانبول مکتوبلری»

فاتح افندی کریمف ناک قلمی ایله بالقان صوغشی وقتنده بولغان واقعهلرنی کوز الدینه کیتزلگان ویونک آدملرنک ۵۴ رسمی و ۲۵ قول یازولری ایله زینتلنگان ۴۵۰ صحیفه لک اوشبو اثر «وقت» ادارهسی طرفندن باصلوب ساتلماقدهدر. حتی بر صوم ۵۰ تین، پوچطه ایله ۱ صوم ۷۵ تین.

Оренбургъ, ред. "Вактъ...": مراجعت ایچون آدریس:

اسلام مجموعه سی

استانبولده اونیش کونده بر چغا طورغان دینی و ادبی ژورنالدر. آبونه حتی روسیه ایچون یللی ۳ صوم ۵۰ تین، یاروم یللی ۲ صوم. آقچه نی عادتی پیراؤدنی بلانقه ایله بیاررگه، آدریسیده روسچه غنه یازارغه ممکن. آندن ژورنال کیله چک آدریسنی آچیق و اوقورلق ایثوب یازارغه تیوشلی. آدریس:

Константинополь (Турція)
Чагаль-оглы Джаміат-Хайрія-и-Исламія, редакція
„Исламъ Маджмугаси“

«شهبال» ژورنالی

استانبولده چغا طورغان رسمی ژورنالرنک ایک اعلا وایک نفیسی ۱۵ کونده بر مرتبه چغا طورغان «شهبال» مجموعه سیدر. بو ژورنال ادبیاتدن، علم، فن، صنعت، مدنیتدن و ترقیات عصریه دن بحث ایته. رسملری غایت گوزهل انتخاب ایته. کاغدی و باصلووی یک نفیس اولوب، یاورویا رسمی ژورنالردن قالشمیدر. بوناک هر نسخه سی ایو ایچون برزینتدر. آبونه حتی روسیه ایچون یللی ۱۰ صوم، آلتی آی غه ۵ صوم.

Константинополь. Въ ред. журнала „Шагбаль“. Стамбуль. противъ Новой-почты № 9-10. آدریس: آقچه نی عادی پیراؤدنی بلانقه ایله. آدریسنی یالکز روسچه غنه یازوب بیاررگه ممکندر. آندن ژورنال کیله چک آدریسنی روسچه اوقوناقلی و آچیق ایثوب یازارغه تیوش.

یاگی باصلوب چقدی « احمد مدحت افندی »

تورکیاناک مشهور ادیبلردن بولغان احمد مدحت افندی احوالی حقنده یازلغان بر اثردر. مندرجه سی اوشبو نرسه لردن عبارت: احمد مدحت افندی ناک ترجمه حالی. عمر سورووی. طبیعت و اخلاقی. تألیفلری. سورگونلگی و سلیمانیه مدرسه سی. تورک ادبیاتی و احمد مدحت. سیوطی، احمد مدحت افندی و تولستوی. روسیه مطبوعاتی و احمد مدحت افندی. مکتوبلری. اوشبو مسئله لر حقنده بولغان فکرلری: دنیا یاراتلووی، طوفان، نوح پیغمبر لسانی، قرآن کریم، عشق، تکامل قاعده سی و قرآن، حوا و ادم علیه السلام، اروپاناک دینسزلگی، ازدواج، رسم و صورت، تاریخ ادیان، تاریخ بشر، قرآن کریم ترجمه سی، تعدد زوجات، تستر و حجاب، تورک قومی، خاتونلر، قزلرغه چیت تلر اوقوتو، بشرنک یاراتلوونده ایروملق و باشقلر. اتقادلر و طغندر. احمد مدحت افندی و روسیه مسلمانلری. احمد مدحت افندی حقنده محترم داملا عالجان حضرت مکتوبی. صونک کونی.

۱۴۴ بیتدن عبارت بولغان و استانبول حرفی ایله باصلوب احمد مدحت افندی ناک ایکی تورلی رسمی ایله زینتلنگان بو اثرنک حتی ۵۰ تین. پوچطه ایله ۶۰ تین. آدرس: «وقت» اداره سی.